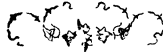

A
SZABADKÖMÜVESSÉG

KIMERÍTŐ FELVILÁGOSÍTÁSUL A MAGYAR
INTELLIGENTIA SZÁMÁRA.

ÍRTA

Dr. BARTHA TAMÁS.

EGERBEN,

NYOMATOTT AZ ÉRSEKI LYCEUMI KÖNYVNYOMDÁBAN

1873.

ELŐSZÓ.

Több ízben levelet kaptunk egy ifjúkori barátunktól, melyekben hullámzó lelke aggodalmait s kételyeit feltára előttünk. Csaknem mindegyikben elénk terjesztett egy nehézséget, hogy oszlasuk el azt; több tárgy felől felvilágosítást kért tőlünk. Mi mindig arra figyelmeztettük, hogy ítéleteiben elhamarkodott- és felületes ne legyen.

Egyik levelére többi közt így válaszoltunk: "A bölcs ember minden dolognak mélyére ereszkedik, hogy a jelenkező tünetények végokait vizsgálja. Mindennek megvan a maga philosophiája. Ez azon tudomány, mely a dolgok alapokait fűrkébbzi. Hallottad híret a hittan, számtan, történelem, jogtudomány, nyelvtan . . . bölcsészetének.

A vallástan bölcsészeié nem más, mint e tudománynak azon része, mely a kinyilatkoztatott dogmák alapját vizsgálja. A mennyiségtan bölcsészeié alatt azt értjük, a mi e tudomány alapelveiről, lehozásainak bizonyosságáról tárgyal. A történet bölcsészeié a politikai események főokairól értekezik. A jogtudomány bölcsészete a törvények indokait tárja fel. A nyelvtan bölcsészete pedig azon általános szabályokról ad számot, melyek a nyelvet kormányozzák. Szerfölött csalódnál tehát, ha azt hinnéd, hogy felvilágosodott századunk uralgó világnézlete titkos rugók és mozgató erők nélkül jött létre.”

E sorainkból kiindulva, a titkos társulatok felől kért tőlünk legújabbán felvilágosítást. Ez irat, melyet ezennel a közönség elé bocsátunk, nem más, mint válasz fendicsért barátunk soraira. A szőnyegen forgó tárgy fontossága bírt rá, hogy feleletünkkel a világ elé lépjünk. Kilépünk tehát a nyilvánosság terére. Igen jól tudjuk Orleans főpapjával, hogy e tér hálátlan, mert védelem nélkül teszszük ki magunkat az ellenségnek; kevesen vagyunk; gyengéknek érezzük magunkat egy egész ellenséges hadsereg ellenében, melynek minden tagja fölkel ellenünk, a nélkül, hogy tudnók, melyiknek válaszoljunk. Tegyenek, a mit akarnak. Se becsületünk, se lelkiismeretünk nem irigylitőlök a diadal e nemét. Mindenki elismeri, hogy a kötelesség, melynek eleget akarunk tenni, nehéz, de szükséges. Teszünk, a mennyi tőlünk telik,

„Titkos szövetségek — modja Ketteler, mainczi püspök, legújabb röpiratában ¹⁾ — általában egészségtelen kifejlődések a népek életében, lapangó kóranyagok symptomái. E jelentmény elválhatlanul tapad a titkolódzáshoz. Ennélfogva rendezett közviszonyok mellett titkos egyesületek absolute nem igazolhatók. Soha sem fog sikerülni, hogy elégséges, valóban czélszerű és erkölcsös okot leljenek azok existenciájára. Az egyházra nézve is ezen titkolódzás egyike azon főokoknak, melyeknél fogva a titkos társulatokat kivétel nélkül tiltja.

E vizsgálatnál, mint magától érthető, szem előtt a szabadkőműves szövetséget tartjuk. Ez tudvalevőleg alapjában titkos szövetség, melynek tagjai magokat eskü, fogadalom, vagy legalább becsületszóval kötelezni tartoznak a páholy-törvények, a részvevők, s be és kifelé irányuló egész működésük legszigorúbb titokban tartására.”

Azért írunk nyilvánosan, mert sokakra szükségesnek tartjuk. Ugyanezen Ketteler a szabadkőművesség különös állásáról egy másik iratában ²⁾ így nyilatkozott: „Az egész világon egyedül a szabadkőművesség képez és igényel elvileg nevezetes kivételt. Egyedül ez az, melyről csekély kivétellel a nyilvános sajtó nem beszél, s a mely nem akarja, hogy róla beszéljenek. Míg a sajtó

¹⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche. 1873. XIII.

²⁾ Szabadság, tekintély és egyház.

minden viszonyról beszél és ítél, mely az embereket érdekli, míg a kereszténység minden tanával és intézményeivel, az állam minden jogaival és alkotmányaival a vitatkozás tárgyát képezik: míg az embereknek még legbensőbb személyes viszonyaik is földerítettnek: egyedül a szabadkőművesség képezi, általános európai megegyezés folytán, a 'nebánts virágot'. Mindenki fél róla beszélni, mint valami kisértetről. E Jelenség közvetlen bizonyítéka azon mérhetlen hatalomnak, melyet a szabadkőművesség e világban gyakorol. Egyedül csak neki van még uralkodó befolyása a sajtóra, mert csak így magyarázható meg ezen állapot. Egyúttal pedig az is világos, hogy ezen állapot észellenes és elviselhetlen. Gondolkodjék bár valaki a szabadkőművességről, a mint neki tetszik, azt mégsem tagadhatjuk, hogy szerfölött érdekesnek kell lenni azt minden oldalról megismerni, s ez által annak erkölcsi és szellemi becsét tisztába hozni. Nem tarthat örökké, hogy míg minden egyedáruság és kiváltság megszüntetetik, egyedül a szabadkőművességnek legyen meg azon egyedárusága s kiváltsága, hogy a közvélemény ítélete alól teljesen kivonja magát. Ha a szabadkőművesség elleneinek nincs igazok, úgy neki csak érdekében állhat, ha története és működése e titokteljes homályból kilép; ha pedig elleneinek igazok van, akkor az összes emberiség érdekében áll, hogy e sérelmek nyilvánosakká tétessenek.”

Ezen rémítő propaganda, mely napról napra

növekszik, s mely már nem csak Európát, hanem az egész földkerekséget behálózta, mindig szükségesebbé teszi az éberséget és harczot. Azonban a küzdelem sikere a szervezkedéstől függ. Szervezkedés nélkül a legnagyobb szám is gyenge, míg ellenben általa aránylag csekély szám is hatalmas. Minden politikai párt kétségtelenné teszi ezen igazságot. De magunkat csak akkor organizálhatjuk kellőleg, ha ellenségünket minden oldalról ismerjük.

Elmondjuk tehát röviden a szabadkőműveség történetét, célját, természetét, eszközeit, szellemét, tanait és elveit. Hivatkozunk a történelem lapjaira; felsoroljuk a római sz. Szék aktáit, melyekben a kőművesek felől a pápák az egész világ hallatára nyilatkoznak, s melyeket ők soha meg nem czáfoltak: végre, hogy a legkisebb gyanút is elhárítsuk, magoknak a páholyok vezéreinek és előkelő tagjainak könyvekben és lapokban közzétett nyilatkozataival s szavaival élünk.

Miért is jelen füzetünkben ki fog tűnni az előtt is, ki Eckert, ¹⁾ Barruel, ²⁾ vagy Le Franc³⁾ terjedelmes és kimerítő műveit nem olvassa, hogy a szabadkőművesség nem csak hogy nem „segélyező egylet,” „jótékonyági társulat” „ártatlan és

¹⁾ Magazin der Beweisführung für Verurtheilung des Freimaurerordens. 1854.

²⁾ Mémoires pour servir à l'histoire du Jacobinisme. 1796.

³⁾ Le voile levé ou histoire de la Franc-Maronnerie. 1826.

szeretetet lehelő testvérület,” mint a világot ámítják; — hanem ellenkezőleg vallásellenes és államveszélyes társulat, oly intézmény, mely ellensége az egyednek, családnak, államnak, társadalomnak és minden pozitív vallásnak; szóval, embertelen és istentelen szövetség, mely az embert méltóságától, lelkiismeretétől, műveltségétől, erkölcsösségétől, szabadságától, hazájától, hitétől és örök boldogságától megfosztani törekszik.

Végezetül, azok kedvéért, kik az idézett pápai nyilatkozatok forrásait az ítélet világossága és tisztasága végett közlől megtekinteni és behatólag tanulmányozni óhajtják, függelékben ide csatoljuk a sz. Szék eredeti, teljes szövegű, hiteles okmányait.

I.

A szabadkőművesség története.

Mi a szabadkőművesség eredetét illeti, arról a történelem kétféleképpen szól.

Kik a ködös homályba szeretnek burkolódnizni, a kőművesek ősapját a hajdankor fiának mondják. Szerintök a titkos társulatok majd a templariusoktól erednek, majd az apostolok korából. Némelyek állítják, hogy a symbolikus kőművesség existenciája egészen Salamon templomáig ér fel. Sőt vannak, kik azt Egyiptomból Mózesztől, mások a bábeli toronytól, a vízözön korából, végre a paradicsom idejéből származtatják.

Hogy e történet költött történet, kőműves történet azaz mese, okos ember előtt bizonyítani fölösleges. Az egész koholmány oda irányul, hogy a tudatlan behálózandó tömeg szeme előtt porfelletet verjen.

A szabadkőművesség valódi, igazi története így hangzik. A századok évkönyveiből tudjuk, mily pompásan virágzott a középkorban az építészet. Jól ismerjük azt is, hogy a kőműves- építómesterek mindenféle testületeket, czéheket. egyleteket, társulatokat képeztek. Úgy szintén mindenki előtt, ki a történelem lapjait forgatta, világos és kétségbevonhatlan azon ténybeli körülmény, hogy a tizenhatodik század reformatiójából eredt zavarok következtében Angolhonban épen úgy, mint Németországban a művészetek, és különösen az egyházi építészet iránti érzék és érdeklődés eltűnedezett; minek az lón következménye, hogy az addig virágzott építő-tanyák, kőművesi páholyok, vagyis mester-társulatok veszni indultak.

Gondolkodóba ejté e szomorú állapot és fenyegető helyzet az építészeket: miért is, hogy a szép ősi intézményt a feloszlástól megmentsék, a tizenhetedik század elején azon egyedül sikeresnek látszó expedienshez folyamodtak, hogy a páholyokba minden rendű és állású egyénekből tiszteletli tagokat válasszanak. Megtörtént. Az ily tagokat, hogy a tulajdonképi, mesterséggel foglalkozó építészektől megkülönböztessék, „fölvett kőműveseknek” (accepted masons) nevezték el. Három ily tag alapítá a modern szabadkőműves szövetséget a múlt század elején Angliában. Ezek a magas angol egyház szónoka Anclerston Jakab, a francia menekült református udvari szónok

Desaguliers Teofil és Payne György protestáns régiségbuvár.

Ugyanis 1717. év február havában nevezett férfiak vezérlete alatt London városának négy páholya az „Almafához” címzett fogadóban egyesült, a többi kőműves egyletektől különvált, s azoktól független, szabad nagy páholyt alapított, melynek tagjai magokat „szabadkőműveseknek” keresztelék el, s még azon év június 24. napján „nagymestert” választanak kebelekből magoknak. Ez időtől fogva Keresztelő sz. János napján a szabadkőművesség alapításának évfordulóját mindenütt lélekemelő áhítatos ünnepélyességgel megülik a jámbor s ártatlan testvérek.

E titkos társulat hirtelen elterjedt mindenfelé. A Continensen Belgium azon ország, mely a szabadkőművességet legelőször befogadá, mert már 1721. év június 24-én páholy alakult a hennegau Monsban. Innen Franciaországba szivárgott át, ugyanis 1725-ben Parisban nyitottak páholyt első ízben angol nemesek Hurre vendéglősnél. 1730-ban az angolok Dublinban alapítottak páholyt: 1733-ban pedig Florenczben és az amerikai Bostonban. Az erre következő négy év alatt a kőművesek mécsé Haagot és Genfet, nem különben Svédhont és a jó Lengyelországot világítá meg. 1737-ben Hamburgban nyílt páholy. A következő évben a porosz koronaörökös, a későbbi II. Frigyes király avattatott titkon testvérré Braunschweigban, ki 1740-ben trónra lépven, Berlinben

alapított páholyt, mely 1744-ben „nagy anyapáholylyá” emeltetett. Ezután a szabadkőművesek egyik országból a másikba terjedtek el: ma már szép hazánk főpontjain is felütötték fejüket. Köztudomású dolog, hogy tizenkét magyar városban nyitottak eddig páholyokat. Budapesten négy páholyban működnek a mindkét szertartású testvérek. Érsekújváron, Pozsonyban, Sopronban és Győrött egy-egy páholyt látunk. Aradon, Baján és Szegeden hasonlóképen egyre akadunk; de Temesvárott már kettőben is alig férnek a vakoló hősei. A magas kormány engedélyével nem régen alapítottak a határőrvidéken, Fehértemplomban. A jó erdélyiek sem maradhattak mentek tőlök. Kolozsvárott és Nagy-Szebenben szintén megnyíltak már páholyaik.

Itt azonban mellékesen meg kell jegyeznünk, hogy a szabadkőművesség alatt ma minden titkos társulatot értünk. Minthogy egység csak tiszta szeretetből származik, valamint a fékvesztett protestantismus számlálhatlan tévelyek termékeny szülőanyja: úgy az ősz szabadkőművességből is számos titkos társulat keletkezett. Ezek közül említésre méltók a „felvilágosultak”, a „karbonárik” és a „feniek” társulatai. Mindezek alapításának terve a kőművesi ideák befolyása alatt fogamzott meg.

Az illuminatusok vagyis felvilágosultak rendét Weishaupt Ádám, az ingolstadti egyetem jogtanára alapítá 1776-ban három tanítványával.

Lassankint Dél-Németországban igen elterjedt e rend, kivált miután a hannoverán Knigge báró a kőművesség alakjába öntötte a társulatot. E felvilágosultak 1784-ben veszélyes conspiratiót szerveztek Bajorhonban, mi fölfedeztetvén az országból minden titkos társulattal együtt kitiltattak. 1786-ban követeket küldtek Parisba, hogy a francia kőműveseket magok részére nyerjék; mi a sophisták, vagy hitetlen encyclopaedisták segélyével, kik a páholyokba léptek, rövid idő alatt meg is történt. E körülménynek kell tulajdonítanunk a szabadkőművesség reformját, mert a felvilágosultak eszméiket, elveiket és terveiket közölték a kőművesekkel s velök egybeolvadván, el is fogadtatták azokat. ¹⁾

A karbonárik társulata sem más, mint a szabadkőművesség egyik ága. E század elején támadt Olaszországban, és pedig, mint a „La Cisalpina” nevű olasz páholy múlt évi jelentése mutatja, 1803-ban alapítottatott Milanóban. Ma már egész Európában el van terjedve.

A féniek társulatát valószínűleg angolok alapították e században, a negyvenes években, Éjszak-Amerikában, mert a római sz. Szék 1865-ben az ő ügyökben azt válaszolja az amerikai püspöknek, hogy a féniek titkos szövetségét is roszalja

¹⁾ Wetzer. Kirchen Lex. Tom. IV. V. Hist, polit. Blätter. Tom. VIII. 65. 1. Vascotti. Hist. Eccl. 1869. 524, 1, Wonters. Hist. Eccl. 1872. 284. 1.

és tiltja az egyház, mint az 1845-diki decretum mutatja.

Mi a páholyok számát illeti, azt biztosan meg nem határozhatjuk, mert majd fogy, majd pedig növekedik. Findel testvér az egész földkerekségen 7300 páholyt számlál.¹⁾ Ebből az egyesült államokra körülbelül 4000 páholy esik szerinte; Britannia 2175. Németországra 314: Hollandban 66 van, Svájcban 27, Dán és Svédhonban 33. Legtöbb páholy protestánsok között alakult. Katholikus országokban nem nagy haladásnak örvendenek, kivéve elfajult korunkban három szerencsétlen nemzetet, a francziát, spanyolt és az olaszt, melyek úgy nyögnek a forradalmi kőművesség zsarnoki járma alatt, mint Krisztus idejében az ördögösek. A szegény Franciaország már a deisták kora óta képezi e kivételt; a két párisi nagypáholyhoz ma a „La Cisalpina” szerint 365, Findel szerint 380, Ségur szerint pedig több mint 400 páholy tartozik: commendátoruk Oremieux ügyvéd, a párisi commune tagja. Spanyolország és Portugál e század elejétől a legvadabb kőművesség játszólaptája, mint nem régen monda ő Szentsége. Itt oly erősen állanak a szabadkőművesek, hogy nagy mesterök, Zorilla államügyér, a királyi koronáról rendelkezhetett. A meglátogatott Olaszthonban Findel testvér szerint sem bír ezen exotikus növény annyira elterjedni, mint protes-

¹⁾ Geschichte der Freimaurerei. II. Aufl, 805. 1.

tans országokban. Ez már az évi páholylajstromokból is kitűnik, melyekben folyvást új város nevekre akadunk, miközben az előbbieket eltűnnek. Maga a kőműves Findel is megvallja ¹⁾: „A különböző kormányok rendszabályai, inquisitio és papság sohasem engedék, hogy a kőművesség Olaszthonban megszilárduljon; tartós virágzásra pedig épen nem juthatott.” És mégis, ha a „La Cisalpina” 1872-ki kimutatásának hitelt adunk, Olaszországban jelenleg 330 különféle szertartású páholy van, melyekben az első méltóságot Garibaldi viseli, valóságos nagymesterek pedig Manzoni testvér, ügyvéd és képviselő. A németországi páholyok, ugyanezen olasz kőműves tudósítás szerint, napjainkban mind egyesültek, hol összesen 8 nagy és 404 kisebb páholy van, mindezek főnöke vagyis protectora Vilmos császár testvér, helyettese Frigyes koronaörökös; a berlini anyapáholy alatt, melynek nagymestere Messerschmidt haditanácsos, 168 kisebb páholy áll. Ugyanezen olasz páholy értesít továbbá, hogy Hollandban ma 17 páholy van, melyeknek nagymestere Vilmos, németalföldi herceg. A svéd kőművesek feje maga a király, Oszkár testvér. A dán páholyok főnöke a király titkára, Trap. ²⁾

A jó Austriában és boldog Magyarországunkban csak a ministerialis szabadság dicső kora óta

¹⁾ Gesch. d. Fr. 581. 1.

²⁾ Magyar Sión. 1873. febr. füz.

keletkeztek és szaporodnak folyvást a szabadkőművesi páholyok, azon különbséggel, hogy — mint az idén Pesten tartott kőműves-bálon a bécsiek küldöttje állítá — míg Austriában csak türetnek, hazánkban a kormány egyre engedélyezi az új páholyok alakulását s így protegálja őket. Így nyitottak most páholyt Fehértemplomon. Már nem is csinálnak létezésökből titkot. Nyilvánosan szerkesztenek Budapesten három lapot. A „Hajnal”-t Harrach szerkeszti évek óta; az idén pedig a „Szabadkőművesi Figyelő” indult meg. Szerkeszti Hollós László, a Magyar Oriens titkára, 18-ik fokú, skót rítusú szabadkőműves.”

Határozottan tehát a páholyok számát nem tudhatjuk, mert mind a német, mind a francia, mind az olasz kőművesek kimutatása különböző. Van Dalén testvér, az 1872-ki kőművesi évkönyvében, egyetért Findellel. Annyit azonban állíthatunk, hogy a páholyok mindenfelé szaporodván, a tagok száma, legalább minálunk, nőttön nő. Ország-világ tudja, hogy a magyar kőművesek nagymestere, a gyöngyösi katolikusok követe, Pulszky Ferencz.

Alig van már egyházmegye a világon, melyben szabadkőművesek nem taláthatnának. Mint magok tudósítanak, a földkerekségen összesen nyolcz millió kőműves van. ¹⁾ Ezen összeírás azon-

¹⁾ Ségur: Die Freimaurer, IV. Aufl. 1870. 9. l.

ban 1867 előtt történvén, ma valószínűleg többen vannak. A szabadkőművesek névtárában leljük nemcsak a múlt század forradalmi bölcsészeit, Helvetiust, Voltairt és másokat, hanem az újkor több celebritását is. Ott tündöklük az atheista Proudhon, a materialista Blanc Lajos, ott az istentagadó Bénán, a francia Nagy Oriens nagy kancellárja, Cavour gróf az olasz kőművesek protectora, a híres zürichi testvér Dr. Bluntschli, ki néhány hó óta, mint a baireuthi nagypáholy nagymestere, az összes német kőművességnek irányadója: onnan ragyognak elénk, korunk forradalmi istentelenségének csaknem valamennyi koryphaeusai, Mazzini, Garibaldi, Kossuth Lajos, Juarez. ¹⁾

Végre, történetök záradékául, említés nélkül nem hagyhatjuk, hogy nő-kőművesek is vannak. A férfiak „testvéreknek”, a nők pedig „nővéreknek” hivatnak.

A nő-szabadkőművességet alkalmasint a múlt század közepén Egalité Fülöp Lajos, orleansi herceg, a rend nagymestere alapítá. A nővérek, szerkönyveik tanúsága szerint, „a rózsza vagy szeretet nympháinak” neveztetnek. E kőműves szépnem, úgy mint a férfi-kőművesség több rítusra, obedienciára, vagyis szertartásra oszlik. ²⁾

¹⁾ Ségur: Die Freimaurer. 85. 1.

²⁾ Manuel complet de la Magonnerie d' adoption. 40.

1. Segur. 108. 1.

II.

A titkos társulatok szervezete.

A francia kőművesek egyik előkelő nagymestere, Ragon testvér, nem régen a nancyi Oriens parancsára, később approbált könyvet írt. Ebben többi közt állítja: „Csak egy kőművesség van, s ez csupán egy forrásból ered.”¹⁾ És mégis mit tapasztalunk? A hány ország, a hány szertartás, a hány oriens, annyiféle kőműveseket látunk. Minden szabadkőműves ír, új és más tanokat, az előbbitől eltérő elveket hirdet és fejteget; egymással harcolnak, hevesen vitatkoznak. E szakakat tehát úgy kell értenünk, hogy, ha a szabadkőművességet egészben véve tekintjük, oly sectákból álló alaktalan tömegnek tűnik fel, me-

¹⁾ Ségur. Die Freimaurer, 14. 1.

lyek egymással valamennyien viaskodva csak ott értenek egyet, hol az isteni és emberi tekintély ellen kelnek ki.

Tehát daczára annak, hogy a szabadkőművesség szervezete hierarchikus; daczára annak, hogy valamennyi ország és vidék páholyainak külalakja és jelvényei, célja és iránya egymáshoz hasonló, vagy talán ugyanazok: mégis téved, ki azt gondolja, hogy a világ különféle titkos társulatai, melyekben egyenlően szigorú, feltétlen engedelmességet látunk, oly egészet képeznek, mintha azt mind egy katonai vas-vessző mozgatná. Nem egy főnök kormányozza, a földkerekség valamennyi páholyait, külsőleg. A szabadkőművesség alatt igen sok, tagadhatatlanul ugyanazon természetű és szellemű analóg társulatoknak tarka halmazát kell magunknak képzelnünk, mely társulatok egymással néha nyílt harcra kelnek, ma egyesülnek, holnap elválnak.¹⁾

A szabadkőművesség alapítói felhagytak ugyan a kőműves mesterséggel, de a kőműves páholyoknak és kivált a középkori kőfaragó egyleteknek törvényes alapját, szerkönyveiket és műkifejezéseiket megtarták. Ez az oka, hogy a modern kőművesek egész organisatiója és csaknem minden külső berendezése, a régi valóságos mesterekéhez annyira hasonlít. A szabadkőművesek közt is találunk inasokat, legényeket és mestere-

¹⁾ Hist. polit. Blatt. 1841.

ket; összejöveleikből a profánokat vagyis be nem avatottakat kizárják: a tagságnak föltételei vannak; egymást kölcsönösen segíyezni tartoznak; gyűléseiket úgy nyitják meg és zárják be, mint a régiiek; különös szertartással vesznek föl; vannak symbolikus szavaik, jeleik, képeik, mint a régieknek; esküvel kötelezik magokat a titoktartásra. Csakhogy mindezt természetesen átvitt értelemben használják, nem oly tiszta, szent és hamisítatlan jelentésben, mint az igazi hajdani kőműves czéhek és társulatok. Még magával a „szabadkőműves” névvel is találkozunk a középkorban, de természetesen más jelentményben. így egy 1350-ki angol parlamenti aktában előfordul a „freemason” (szabadkőműves) kifejezés, mi szabad, vagyis templomi faragványra szánt kővel dolgozó kőművest jelent, kit a jámbor mesterek, a közönséges kővel foglalkozó egyéb kőművesektől, vallásos áhítattal megkülönböztettek. Száz évvel később, a strassburgi dómot építő német kőművesek, hasonlóképen ugyanily indokból „szabadkőműveseknek” nevezték el magokat. ¹⁾

Az intézmény eredeti szervezetét, vagyis teljes alkotmányát, az alapító szabadkőművesektől megismerni, hiába iparkodunk, jóllehet a három alapító közül, kettő is írt alaptörvényeket. Ugyanis Payne 1720-ban az „Általános rendeleteket” alkotó meg, melyek az elüljárók és tagok jogairól

¹⁾ Periodische Blätter. 1872,

és kötelmeiről harminczkilenez pontban bőven szólnak, de a titkos színetség lényegéről s természetéről, valamint rendeltetéséről, semmi tájékozást sem nyújtanak. Fontosabb okmány ennél, az 1723-ban Anderson által szerkesztett Alkotmány-könyvben talált „Ős kötelmek” vagyis alaptörvények című rész, mely a szabadkőművesek előtt mai nap is tekintélylyel bír, és minden új szervezkedésnél alapul szolgál. Az „Ős kötelmek” hat szakaszban tárgyalnak Isten és a polgári hatóság iránt való kötelelességekről, a páholyokról s azok tagjairól, a társulat igazgatásáról és a testvérek magaviseletéről.

A ki azon alaptörvényeket olvassa, kénytelen megvallani, hogy azok a symbolikus kőművesség céljaihoz legkevésbé sem illenek, mert a szabadkőműveseknek, működésök után ítélve, más rendeltetésök van: ennél fogva vagy akarjuk vagy nem, azon gondolatra kell jutnunk, hogy már kezdetben, alapszabályaikkal is, csak a világot szándékoztak ámítani. Ugyanis a modern kőművesek összhangzólag a társulat magasztos rendeltetéséről beszélnek, már pedig ily fenséges célokról a kőművesség alaptörvényei, az „Ős kötelmek” mitsem tudnak.

Az alapítók által írt művek szerint, a kőműves intézménynek sem határozott szervezete, sem világosan kijelölt célja nincsen, de még meghatározott eszközei sincsenek, melyekkel eszményét megvalósíthatná. Innen magyarázhatjuk a belé-

pett tagok csalódását és elégedetlenségét. Ebből érthető azon jelenség, hogy magában a szövetség kebelében, folyvást lépnek föl egyének, kik magokat hivatva érzik, hogy a kőművesség igazi titkát fölfedezzék és az intézetet phantasiájok szerint átalakítsák. Ez az oka, hogy a szabadkőművességnek most már vagy hatvan különféle rendszere van, különböző nevek alatt. ¹⁾ A társulat egész történetén veres fonalként huzódik át a versengés és czivódás szelleme és a kőművesi lapokból napjainkban sem olvashatunk csak egyetlen számot sem, hol rendszer rendszer ellen, páholy páholy ellen, testvér testvér ellen nem küzdene és harczolna. ²⁾

Miután az üres alaptörvények, és a symbolumok önkényű jelentései nem elégiték ki a kőműveseket, hanem azt gyaníttaták velök, hogy a jelképek megett szükségképen nagy titkok rejlenek; miután a szövetség organisatiója ennyire hiányos volt: a három eredeti fokozat, inas, légeny és mester, melyeknek lényegét senki sem értette, többé nem volt elégséges; a titkok utáni vágy csakhamar magasabb fokozatokat és méltóságokat hozott létre. Mit cselekedtek tehát? „Először e hármat megsokszorozták hárommal; ez időtől kilencz fokozat lett. Később a fokozatok számát harminczháromra emelték. Végre pedig,

¹⁾ Ségur. Die Freimaurer. 78. 1.

²⁾ Periodische Blatter 1872.

hogy az esztelenség mértéke teljes legyen, a hármát harminczczal szorozták meg.”¹⁾ Így van a nagy kilenczven, néhol pedig száz is.

A méltóságok és magasabb fokok eredetét, igen érdekesen és hitelt érdemlőleg adja elő más helyen maga a kőműves Findel testvér, mintán a csalódások és elégedetlenségek következményeiről szólott. Ennélfogva „a régi manuscriptumokba és feliratokba mélyedtek (a testvérek), melyekben csakugyan mindenki meg is találta a maga módja szerint, a mit kerestt: az alchymista megglelte a teljes processust és a nagy universalét: a szellemlátó, kabbalista és theosophus megtalálta a mindenség lefátyolozását, a jóslatot és az apocalypsis magyarázatát: a történetbűvár a régi pogány mysteriumok, a gnostikusok és templáriusok folytatását. Csalókká lettek e tudványók, fokokat gyártottak és rendszereket minden igény és irány számára, és árucikkeiket a hiszékeny francziáknál és jó németeknél, később Svédhonban, Angliában és Amerikában is, jó pénzen eladták.”²⁾

A magasabb fokok közül ismeretesebbek: „az ős fok, választott, bölcsész fok, szent András lovagja, nap lovagja, kadosk és rózsakereszt fok.”³⁾ Csaknem mind a múlt század derekán

¹⁾ Findel. Gesch. d. Fr. 838. 1.

²⁾ Gesch. d. Fr. 281. 1.

³⁾ Ségur. Die Fr. 52. 1.

jött létre, „így van ma egy halmaz szalag, írja Findel, jelvény, szertartás és hivatal. Hízelt ez a hiúságnak, mi mindaddig fennáll, míg csak szellem- és érzelemgyengeség leszen, mely eléggé balgatag, hogy ki engedi zsebéből lopatni pénzét.”¹⁾

Tehát a leghitelesebb forrás, a híres kőműves Findel testvér történetírójuk szerint, minden obedientia azaz szertartás, vagyis minden rítus legyen az „symbolikus rítus”, „skót rítus” vagy „Misraim rítus”, szóval bármi néven nevezendő szertartás, nem más hiába való külsőségnél. „Testvéreink, habár az egész földkerekségen el vannak is szórva, mégis csak egyetlen községet képeznek”. mondja a rituálé. „Ők valamennyien ugyanazon titkokba vannak beavatva, ugyanazon úton járnak, egy és ugyanazon szabály szerint vannak kiképezve, szóval egyenlő szellem lelkesíti őket. Bármelyik elismert rítushoz tartozik a kőműves, testvértársa ő a világ minden páholyának.”²⁾

A mondottakkal nemcsak hogy nem ellenkezik, hanem azokat inkább megerősíti azon észrevétel, hogy az egyes országok önállólag szervezik páholyaikat. Az, hogy Magyarországnak megvan a maga Oriense épen úgy, mint Franciaországnak, Olaszthonnak, Spanyolországnak,

¹⁾ Gesch. (1. Fr. 238. 1.

²⁾ Ségur. Die Fr. 81. 1. Réglements généraux de la Maronnerie écossaise. Art. 2.

Portugálnak, Németalföldnek, Szászországnak, Mexicanak, Új-Granadának, az Egyesült államoknak és a többi államoknak Nagy-Orienseik: hogy Skócziának, Irlandnak, Dániának, Hamburgnak, Új-Yorknak nagypáholyai vannak; hogy Angolhonban, Franciaországban, Brazíliában nagytanácsot lelünk; hogy Svájc nagy directoriummal dicsekszik: mindez a dolog természetén, a szabadkőművesség belső szervezetén és lényegén semmit sem változtat. Mindez csak külsőség, de a szabadkőműves rend titkos szövetség, melynek nyolcz millió tagja van, kiknek kormányzására és lehető rendben tartására hivatalokat szerveztek; a hivatalnokok száma ötszáz ezer, vagyis körülbelül ennyien vannak, kik activ szolgálatban vannak, mint a „Le Mond Maconnique” kőműves lap 1860. augusztusi száma jelenti.

III.

A szabadkőművesség természete.

A kőművesek nyilatkozatai szerint, a titkos társulatok természetéről céljáról és eszközeiről beszélni igen nehéz dolog. De mai napság alig tűzhetünk magunk elé könnyebb feladatot ennél. Ha a szabadkőművesség oly titkos társulat volna, melynek lényegét setét függöny takarná minden profán előtt, akkor kétségkívül hitelesen senki sem szólhatna róla. Azonban szerencsére már régóta oly irodalmat teremtettek, melyből a kőművesség természetét az egész világ ismerheti.

1866-ban, egy tekintélyes kőműves, Kettelernek ezt írta: „A társulat törvényein kívül nálunk csak jelképek vannak, melyek jelentősége felől semmi szabálylyal, semmi tekintélylyel sem bírunk, s melyek magyarázata teljes szabadságunkra ha-

gyatík. Hitcikkelye a kőműves egyletnek épen-
seggel nincsen. Az, mi a kőműves szövetségben
közös, a tisztán emberinek ápolásában és egyes
jelvényekben, úgymint biblia, czirkalom, szögmérő
s más effélében áll. A többire nézve oly külön-
féleség uralkodik, s az egyes páholyok szelleme
és iránya annyira különböző, hogy azokat meg-
ítélni kevés kőműves képes. A nemkőműves foly-
ton azon veszélyben foroghatna, hogy a részt
hibásan egésznek tartja.”¹⁾

Teljesen méltányoljuk e testvér őszinteségét,
és nyilatkozata folytonosan szemünk előtt fog le-
begni; mindazáltal a titkos társulatok története és
organismusa, az ily hivatalos földerítéseket gya-
nakodva tekinti. Igen jól tudjuk, hogy az egyik
rítus páholyai túlzóbbak, egyik ország kőművesei
merészebbek, mint a másik szertartást követő
testvérek; de habár a német kőművesség a pan-
theismus, a franczia Oriens az atheismus, az olasz
venta a forradalom, a spanyol páholy a radica-
lismus zászlaja alatt vitézkedik is: mindezen külső
jellegek a szabadkőművesség lényegét és termé-
szetét meg nem változtatják. Ha a szabadkőmű-
vesség szellemét és végcélját vizsgáljuk, egynek
bizonyul az az egész föld hátán.

A kőműves Trentowski testvér nem régen
többi közt így írt: „A szabadkőművesség lényege

¹⁾ Ketteler: Lehet-e hívő keresztény szabadkőműves?
Pécs. 1866. 51. l.

és kizárólagos tárgya a humanitás.”¹⁾ A híres Görres és tudós Fillips által szerkesztett tekintélyes folyóiratban, a következő sorokat olvashatjuk: „A humanitárius kőművesség valódi lényege és jelleménél fogva nem más, mint az indifferentismus feloszlásába átment protestantismus. Ez ugyanis a tizenhetedik század vége felé Angliában, maga alól minden pozitív keresztény basist ellökvén, elérte a reformatio végcélját. Minthogy ott sokaknál a hitnek utolsó nyoma is eltűnt, a testületek e honában valami általános egyház után sohajtoztak. Ez a szabadkőművesség, mit ennél fogva legrövidebben így definiálhatunk: az indefferentismus egyháza, a tizennyolczadik és tizenkilenczedik század haeresiseinek társas alakja, melybe a tizenhatodik század protestantismusa merült. Miért is a kőművességnek igazi és tulajdonképen nyílt titka az indifferentismus: a mivel még a lelkiszegényeket mint titkos tannal traktálják, az gyermekies dőreség vagy hiábavaló lim-lom, mit azért találtak ki, hogy az együgyűeket rászedjék és a henye pirókoknak mulatságot szerezzenek.”²⁾

Helyesen ítélték-e a negyvenes években Bajorországban, feleljen a történelem. A szabadkőművesség egész története ugyanerről tanúskodik. Hogy teljesen meggyőződjünk a felsorolt adatok

¹⁾ Bauhütte (a német szabadkőművesek együletének közlönye) 1865. 124. 1.

²⁾ Hist, polit. Blätter. 1841. 8. k. 66. 1.

igazságáról; hogy megvilágítsuk azon homályt, melybe a kőművesség alapítása burkolódik; hogy kellőleg méltányolhassuk a római sz. Szék ítéletét a szabadkőművesség felett kezdettől korunkig: a történelmet kell meghallgatnunk, csak futó pillantást kell vetnünk azon szellemi áramlatokra, melyek a múlt század elején Angolhonban uralkodtak.

Azt hisszük, tudja az olvasó, hogy tulajdonképen Anglia a hazája a deismusnak vagyis a hitetlenek, naturalisták, szabadgondolkozók tanának, mely a materialismus és atheismusban érte el tetőpontját. A reformált Kálvin-féle képtelen vallás-rendszer által lealacsonyított ész a deismus szándékozott megmenteni, az ész vallása akará a lelkiismeretet rehabilitálni.

Meglepő dolog, hogy az angol deismus épen akkor ünneplé legszebb diadalait, midőn a symbolikus kőművesség alakult. A leghíresebb hat angol szabadgondolkozó: Toland, Collins, Woolston, Tindal, Chubb és Bolingbroke, a jelvényes londoni nagypáholy alapítóival egy időben élt. E férfiak istentelen művei igen elterjedtek, de tanaik és megtestesült elveik következményei is csakhamar meglátszottak az életben. „A tizennyolczadik századdal oly nagy vallástalanság lépett Angliába — írja Döllinger, — hogy oly indifferentistikus érzület lépett uralomra, hogy idegenek, mint Montesquieu, oly benyomást érezének Angolhonban, mintha ott már semmi vallás sem volna; és komoly férfiak

aggodalmokat fejezek ki, hogy az egész nemzet hitetlenségbe és erkölcstelenségbe süllyed.”¹⁾ Ezen nem örvendetes időbe esik, a szabadkőművesség alapítása.

Most az eddigiektől eltekintve, önkénytelenül is azon kérdés merül föl, vajjon minő állást foglaltak el a szabadkőművesek e deistikus iránynyal szemben? Talán erélyes oppositíót képeztek e hamis rendszer ellen? Koránsem.

Erdman, az angol deismus történetét következő szavakkal zárja be: „Mindig szélesebb kört foglalt el a deismus az által, hogy a szabadkőműves páholyoknak tulajdonképi vallása lett.” A híres nagymester, Eckert Ede, drezdai ügyvéd pedig így szól: „Már régen tudjuk, hogy a szabadkőművesség, mely avatottjai közé számlálja a protestáns klérus nagy részét, a materialismus tanának híve, és hogy benne a bölcsészet a zsidóság és kereszténység utálatos vegyülékét hirdeti, mely végelemzésben a legdurvább deismusban olvad fel.”²⁾

Kik a deisták, jól ismerjük. Ezek azon virtuális vagyis aequivalens apostaták, kik minden kinyilatkoztatott és keresztény vallást egészen elvetnek. Ezeket hívjuk közönségesen hitetleneknek. Ha tehát a kőművesség mindjárt eleve a teljes indifferentismus, a deismus terére lépett, akkor

¹⁾ Kirche und Kirchen. 79. 1.

²⁾ A szabadkőművesség. 1854.

még azon esetben is, ha kezdettől nem szándékozott volna ellenség módjára ostromolni a kereszténységet, mégis az egész rendszer benső logikájának a pozitív kereszténység elvetésére kellett szükségképen vezetnie. Oly társulat, mely valamennyi keresztény hitfelekezettől, sőt általában az egész keresztény hittől eltekint, a kereszténységgel szemben már, ez által, ellenséges állást foglal el.

Ennek következtében akár a történelmet kutatassuk, akár a legilletékesebb Eckert testvérré hallgassunk, mindig azon egy eredményre jutunk, hogy tudniillik a szabadkőművesség, habár közvetve, a protestantismus leánya. E körülményben találja megfejtését azon kétségbevonhatlan történeti tény, hogy a kőművesség csaknem mindenkor karöltve járt a protestantismussal. Mert hiszen, mint a kőműves Findel írja: „A mi a protestantismus részben, az a szabadkőműves szövetség egészen.” Minél jobban hajol a protestantismus a racionalisták, és Sidow után az atheisták rendszeréhez, annál inkább a tiszta naturalismusba megy az át a kőművességben, mert ugyanazon Findel szerint: a tökéletes szabadkőművesség; a humanitás tökéletes egyháza.”

A szabadkőművesség tehát már csak azért sem lehet ellensége a protestantismusnak, mert maga is többé kevésbé protestáns intézmény. A protestáns Angliában született mind a három alapítója protestáns volt, sőt Andersen és Desaguliers

famosus heves londoni prédikátorok. Legtöbb páholy, mint láttuk, protestánsok között alakult, hol ugyanis utját senki sem állta. Ez az oka annak, hogy a protestantismus mint ilyen az indifferens szabadkőművességet soha sem kárhoztatta.

Nem tartjuk érdektelennek az olvasóra nézve, hogy megismertessük röviden azon híres harczot, melyet az ötvenes években az ismert celebritás, Hengstenberg, berlini tanár, a szabadkőművesség ellen vívott. A tudós tanár azt igyekezett kimutatni, hogy az evangélikus egyház, a kőműves rend felől, már a múlt században kedvezőtlenül vélekedett.¹⁾

Ellenében a berlini nagypáholy hivatalos védője, mintegy bizonyos győzelmi öntudattal, többi közt így replikáz: „Ha minekünk Hengstenberg még egy tuczat ilyféle idézeteket hordana is fel, még akkor sem bizonyítana egyebet, minthogy Hengstenberg előtt már a múlt században is voltak Hengstenbergék, kiknek ítéletét ép oly kevésbé tarthatjuk az evangélikus egyház ítéletének, mint a mily kevésbé kívánhatja Dr. Hengstenberg úr, habár teljesen respektáljuk elmeélet és theologiai tudományosságát, hogy az ő szavait az evangélikus egyház szavainak vegyük. Az evangélikus egyházban sohasem léphet föl egyes ember tekintély gyanánt, ha még oly magas állású is, mint

¹⁾Die Freimaurerei und das evangelische Pfarramt, II. 5. l.

a pápa a katolikus egyházban, ennek tana szerint. A pápa ítélete a szabadkőművesség felett egészen más dolog. Valóban a dolog természetében rejlik, hogy a pápai curiának a szabadkőműveseket kárhoztatnia kell.”¹⁾

Ez másképp nem is lehet. Igazság csak egy van; a mi az igazsággal ellenkezik, az mind tévely, tévely pedig tévelyt illetékesen és tekintélyel nem roszalhat. Tehát valamint nem kárhoztatja a kőművesség édesanyját, a protestantismust, úgy nem tilthatja ki a szülei házból ez sem gonosz fajzatát, ha következetes, vagyis jó protestáns akar lenni. A protestantismusnak pozitív saját dogmái nincsenek, csak annyi tana van, a mennyi ellen nem protestál. De midőn a bibliát minden jámbornak kezébe adja, a szabad vizsgálati elvnel fogva meg nem tilthatja neki, hogy vagy saját belátása, vagy a Szentlélek sugallata szerint ne alkosson magának czifránál czifrább új vallást, így lett a protestantismus indifferentismussá, ez deismus vagyis naturalismussá, végre pedig nyílt atheismussá. Ha az ember a rationalismus lejtőjére lép, a gravitatio törvényénél fogva önmagától egy helyen meg nem állhat; mihelyt a szent város kapuiból kilép, szemei előtt oly óriási sivatag terül el, melynek határain soha át nem csaphat, bármennyire tévedjen is el.

Így bolyong a protestantismusnak ezen sze-

¹⁾ Freimaurerei und Christenthum. Berlin. 1854. 68. 1.

rencsétlen utolsó ivadéka, a szabadkőművesség is. Nincs istentelen tan, nincs erkölcstelen elv, nincs kártékony rendszer, nincs bölcsészeti esztelenség, mit benne fel nem találhatnánk. Miután az igazság kárhóztató ítélete lelkiismeretét vérig sebzetté, mint a testvérgyilkos Káin földönfutóvá lévén urától és Istenétől bujdosik, az egyházat ostromolja, és őrijöngésében embertársai ellen fordulván, a társadalom romlására kezd törni, államveszélyes elveket hirdet, felforgatásokban, zavarokban, forradalmakban leli kedvét.

Hogy a kőműveseket rágalmazni ne látszassunk, hivatkozunk a történelemre s a szabadkőművesség céljára és eszközeire.

A régi kőműves páholyokban a deistikus irány, emelkedett érvényre. Ez történt és pedig hatványozott fokban a felvilágosultak rendében, míg a karbonárik társulatában a legdurvább embertelenség és legelfajultabb istentelenség hágott tetőpontra. Hogy a modern szabadkőművesség természete és szelleméről alapos ítéletet mondhasunk, szem elől nem téveszthetjük, hogy a történelem bizonyossága szerint minden titkos társulat végcélja egy és ugyanaz, jóllehet egyik mérsékeltőbb mint a másik, az eszközök megválasztásában egyik tapintatosabb és ildomosabb a másiknál, terveinek megvalósításában egyik okosabban él az opportunitás elvével mint a másik. Mindez azonban csak mellékes, mert utoljára az egész világon elterjedt egyetlen szabadkőművesség vagy

száz éve nem egyében fáradozik, mint az egyház és államok felforgatásán.

A felvilágosultak társulatának nyílt kettős célja volt: vallási és politikai emancipatio, vagyis az oltárok és trónok lerontása; az illuminátusok a kinyilatkoztatott vallás helyébe a természet valóságát, az egyeduralom helyére a democratiát akarják állítani. 1786-ban ezen újabb titkos társulat egyesült a vén szabadkőművességgel: ez időtől mindaz, mit csak Voltaire, Dalember s társai az egyház és trónok felforgatására kigondoltak, összpontosult a szabadkőművességben. Ezen történelmi kifejlődéséből magyarázható meg legvilágosabban a kőművesség egyházellenes és államveszélyes természete és szelleme.

Azt állítják ugyan a szabadkőművesek, hogy nekik semmi más céljuk nincsen, mint tökéletessé tenni az emberiséget és segíteni a szűkölködőkön: azonban tulajdon alkotmányukból, a nyilvánosság elé bocsátott bizonyítékok és okmányokból, azon conflagratiók és felforgatásokból, melyek e végső korszakban Franciaországot és Olaszont, úgy mint Spanyolhont és Németországot felzavarák, tudjuk, hogy a szabadkőművesség nem kevésbé ellensége az államnak mint az egyháznak. A ki a szabadkőművesek egyházellenes és államveszélyes terveit és fondorlatait kimerítőleg akarja olvasni, azt Eckert, Le Franc és Barruel idézett műveire utaljuk. ¹⁾

¹⁾ Wouters. Hist, Eccl. 1872. Tom. III. pag. 284.

Ne higgye senki, hogy a pantheistikus német kőműveseknek más föladata és rendeltetése volna. Dr. Seydel Rudolf, lipcsei bölcsészettanár szerint: „A modern szabadkőművesség lényege az istenihletett emberiség, pantheismus.”¹⁾ Ámde e tan nyílt tagadása a kereszténységnek. Ezen istentagadó természetéből kell értenünk a kőművesség célját is, miről Seydel testvér így nyilatkozik: „A szövetség célja nem más, mint mindazon embereket, kik e világon már bensőleg az eszményi, az istenteljes, az isten-emberiséghez tartoznak, külső kötelék által is egybekapcsolni.”

Itt a lényeges különbség a kereszténység és a modern szabadkőművesség között. A kőművesség az emberi ész beteges alanyi nézeteivel akarja az embereket egyesíteni, Isten nélkül akar istenországot alapítani, isten-telt emberiséget létrehozni; a kereszténység ellenben Isten által állít istenországot, isteni tanok és erők segélyével alapít igazi emberi szövetséget.

E benső ellentétet a szabadkőművesség és a katolikus egyház között Seydel testvér is teljesen elismeri, és a kőművességet csak azért tartja szükségesnek, „hogy az egyházat a legveszélyesebb tévedésektől megtisztítsa.” Más szóval, a pantheistikus kőművesség is csak azért buzgólkodik, hogy a katolikus vagyis egyedül igaz egyházat, mely neki, míg a többi tévely mind hozzá szegő-

¹⁾ Katholicismus és szabadkőművesség.

dik, egyes egyedül állja útját a föld színéről számúzza.

Mások nem burkolóznak homályba, a dolgokat a magok nevéen nevezik meg. 1860-ban, nem sokára a francia-olasz-osztrák háború befejezése után, a „Neue Preussische Zeitung” néhány cikket hozott e cím alatt: „A pápa helyzete és a jelen olasz forradalom eredete,” — és azokban idézeteket a titkos társulatok vezéreinek legbensőbb és legtitkosabb levelezéseiből. Egyikök így ír: „Végcélunk az, a mi Voltaireé és a francia forradalomé: a katholicismusnak és az egész kereszténységnek megsemmisítése örök időkre.”

Megjelöli azután az eszközöket e cél elérésére: „Eleinte óvakodnunk kell az egész egyházat megtámadni. A hit és önfeládozás nagy ereje rejlik benne. Bizonyos nézetkülönbségeket kell az egyházban keresnünk, s azok ellen síkra szálljunk. Ha ez által közvéleményt alkottunk, akkor az egyház egyes intézményeit támadjuk meg, például a jezsuitákat és rokonaikat, az iskola-testvéreket. Hogy ezt előkészíthessük, mellőzzük az érettkorúakat és öregeket, folyamodjunk az ifjúsághoz. Továbbá igen ajánlatos az egyház kitűnőbb személyiségeinek és védőinek gyanúsítása. Egyetlen szó, melyet ügyesen kitalálunk és terjesztünk, mely a kávéházakba be, onnan az utcákra kiszivárog s a hírlapok szárnyain az egész világot bejárja, egyetlen ily szó képes semmivé tenni az embert. Találkoznak mindig emberek

kik a jó ügy érdekében ily hasznos hazugságokat gyártani tudnak is, akarnak is. — A mire nekünk törekednünk kell, az egy ínyünk szerinti pápa. Akkor, hogy a sziklát, melyre Isten egyházát építette, megtörjük, nem lesz szükségünk se Hannibál eczetére, se lóporra. Az egyházban létesített forradalom, a forradalom állandósítása, ez a koronák és dynastiák szükségképen bekövetkező bukása.”¹⁾

Tehát voltaképen ily gyönyörű szövetség a szabadkőművesség, ily magasztos célja van az istenteljes emberiség kőműves társulatának, felforgatni az egyházat, kiirtani az egész kereszténységet, még ennél is többet, minden Istenben való hitet megsemmisíteni; és ha mindezt kivitték, akkor ezen dicső istenemberiséget az egész világon egy nagy köztársaságban egyesíteni, a koronákat és dynastiákat megbuktatni. Hogy céljok csakugyan ez, századunk napnál világosabban igazolja. A hitetlenség terjed, az erkölcstelenség harapózik mindenfele, az államveszélyes elvek valamenynyi réteget átjártak, trónjáról egyik fejedelmet a másik után űzik el.

Ennélfogva a szabadkőművességet legszelídebb felfogásában is, ha tudniillik Seydel testvérnek hitelt adnánk, csak oly egyesületnek tekinthetnék, mely magas célzt tűzött ugyan maga elé, de melyet sohasem érhet el, mert megveti azon eszközök

¹⁾ Chlapowski beszéde a jelen porosz képviselőházban Egri Egyh., Közlöny, 1873. 6. sz.

használatát, melyeket az embereknek e czélra maga Isten adott. Miért is a testvérek jó szándékának minden méltánylása mellett is, a szabadkőművességet nagy mértékben veszélyesnek kell tartanunk, mert olyasmit ígér az embereknek, mit nem képes teljesíteni, s ez által tévútra vezeti őket. Elismerhetjük ugyan, hogy a kőművestemplom sok építészének jó akarata van; mivel azonban meggyőződésünk az, hogy ezen építőmesterek az igazi építészetet s annak törvényeit nem értik; mivel ők Krisztust, az egyedül igaz építőmestert, s az egyházat, melyet e földön épített, nem ismerik: azért csakis sajnálkozhatunk egész építési vállalatukon, mert alap nélkül emelnek épületet, mely végre is múlhatalanul összedől, s a kőműveseket romjai alá temeti. ¹⁾

¹⁾ Ketteler. Lehet-e hívő keresztény szabadkőműves?
53. 1.

IV.

A sz. Szék ítélete.

A mint hallottuk, a berlini nagypáholy hivatalos védője Hengstenberg ellenében e szavakkal zára be apológiáját: „Valóban a dolog természetében rejlik, hogy a pápai curiának a szabadkőműveseket kárhoztatnia kell.”

Azt kérdezhetjük tehát a kőművesség természetének vizsgálata után, vajjon felismerték-e a római pápák mindjárt kezdetben vagy legalább később a titkos társulatok lényegét és szellemirányát? Miképen ítélték Rómában a szabadkőművességről? Roszalta-e csakugyan a sz. Szék a titkos társulatokat? Végre mily alakban, miféle hangon és mily okoknál fogva kárhoztatta a római curia a szabadkőműveseket?

Csaknem másfél százada már, mióta a római sz. Szék első ízben érzé magát kényszerítve,

hogy a titkos társulatok ellen szavát felemelje, és setétben bujkáló üzelmeik felett úgy, mint tagjaik, czinkosaik és pártolóik felett kárhoztató ítéletet mondjon. A legkitűnőbb pápák egész sora, XII. Kelementől kezdve le a dicsően uralkodó IX. Piusig, a legünnepélyesebb módon bulláikban, encyclikáikban s egyéb okmányaikban ismételve roszalák és kárhoztaták a szabadkőműveseket, felvilágosodottakat, karbonárikat, és mindazon bármi néven nevezendő gyalázatos társulatokat, melyek működésüket a nap világa elől elrejtteni kénytelenek, mert különben kétségkívül az egész emberiség átka érné őket.

Átalános okok.

Azon pápák sorát, kik a titkos társulatok ellen apostoli szavokat fölemelek, XII. Kelemen nyitja meg 1738-ban „in eminenti” kezdetű constitutiójával, mely egyenesen a szabadkőművesek ellen irányoztatott. Benne felszólalásának átalános okául azt adja, hogy őneki apostoli hivatalánál fogva kötelessége a tévtanoknak és bűntényeknek útját állni, hogy az orthodox hitet sértetlenül megőrizze, és a katolikus világot az eltévelyedés veszélyeitől visszatartsa. Igen komoly tehát azon kötelesség, mely Krisztus helytartóját a szabadkőművesek titkos társulatai ellen föllépésre bírja; nem csekélyebb ügyről van itt szó, mint az egyház életföltételeiről, melyeket azok fenyegetnek.

Ezután, mint alább halljuk, négy különös okból kárhoztatja őket.

A kőművesek a pápai kárhoztató ítéletet túlzásnak hirdetek; minden áron azt iparkodtak a világgal elhitetni, hogy titkos szövetségek nem ártalmas, csupán jótékonyági társulat, ártatlan segélyező egylet. XII. Kelemen halála után pedig bullájának alaki érvényességét támadták meg, azt állítván, hogy jogi erejét már elveszti, mert utóda nem erősíté meg.

Ezen mesterfogásuk ellen adta ki XIV. Benedek 1751-ben „Providas” című constitutióját, melyben elvetvén mindenelőtt azon elméletet, mintha az apostoli okmányok jogi ereje megkívánná, hogy a következő pápa által megerősítenessenek, egészen is egyes rendeleteiben jóváhagyja XII. Kelemen bulláját, és pedig bővebb indokolással.

Nem kevesebb erélylyel és bölcseséggel tiltakozott a nagy forradalom lángjai közt, 1791-ben VI. Pius allocutiójában és brevejében a titkos társulatok vandál elvei ellen.

Mialatt e nagy pápa apostoli tisztjének köntelménél fogva rettentetlen bátorsággal és szüntelenül roszalá azon elveket, melyek a társadalom romlására már tényekben testesültek meg: azalatt a szabadkőművesség uralma által létrehozott forradalom árja elsodrá világi trónját és őt magát Rómából, a katolikus egység székhelyéből számkivetésbe hurczolta, melyben el is halt.

Isten jóvoltából azonban utóda VII. Pius már megérte azon vigaszt, hogy a pápák ezeréves trónját sok szenvedés után újra felállítva láthatá. Az egyház tehát diadalt ült ellenségein. De a titkos társulatok még legyőzve épen nem voltak. Azért újra kényszerítve érzé magát VII. Pius 1821-ben, hogy elődeinek példájára a most támadt karbonárik titkos társulatait, kik ocsmány üzelmeik által Olaszországot és különösen az egyházi államot akarák felzavarni, kárhoztassa.

E végből kiadott „Ecclesiam” című constitutiójában istentelen csalóknak nevezi őket, dicstelen embereknek, kik az Úr és fölkenntje ellen támadtak, és főképen oda törekednek, hogy a híveket a bölcsészet által rászedjék s az egyház tanától elidegenítsék, hogy azután magát az egyházat megingassák és megdöntsék. Saját káitéikből, statútumaikból és egyéb hiteles okmányaikból mutatja meg a világnak, gonosz hit és erkölcstanaikat, egyházellenes és államveszélyes elveiket, törekvéseiket és üzelmeiket. Végül roszalja és eltiltja mind magokat, mind kárhozatos könyveiket.

Ugyanezen indokok vezérelték XII. Leót, a pápáknak, kik valaha szent Péter székét díszítették, egyik legnagyobbikát, midőn 1825-ben „Quo graviora” elejű bulláját a titkos társulatok ellen kiadta.

Miután istentelen hálójokkal a húszas években már az egész világot körülfonták, s a társa-

dalom minden rétegét megmérgezték, kárhozzátja a jeles egyházfő azon most keletkezett kőműves „egyetemi-társulatokat,” melyekben az ártatlan ifjúságot elcsábítják, s a titkos tanok mérgével megtöltik: feltárja ördögi hit és erkölcsanaikat; figyelmezteti a fejedelmeket a kőművesek cselére, hogyan hízelegnek látszólag a királyok hatalmának, hogy őket az egyház jogainak megnyirbálására bírják azon czélból. hogy az egyházi tekintély és rend megbontása által a világi kormányok tekintélyét annál biztosabban megsemmisíthessék, s az állami rendet megmászíthassák és romba dönthessék. Vádjai igazságának bebizonyítására magok a szabadkőművesek által írt könyvekre hivatkozik. Végre roszalja, tiltja és kárhozzátja őket.

A második francia forradalom 1830-ban, új kitörése volt a titkos társulatok földalatti munkálkodásának. A kőművesek ez alkalommal újra fel akarták forgatni a pápaság világi trónját, s a pártütés zászlaját XVI. Gergely ellen is kitűzték, ki üzelmeik ellen erélyes harcczal volt kénytelen uralkodását megkezdeni.

Mihelyt végre ünnepélyesen elfoglalta székét a lateráni bazilikában, e halhatatlan pápa azonnal világra bocsátá 1832-ben örökké nevezetes „Mirari” kezdetű encyclicáját, melyben valóban megragadó színekkel ecsetelé azon szomorú állapotot, melybe a szabadkőművesek titkos és nyílt fondorlatai és működései az emberiséget helyezték. Az

egyház dogmáinak, moráljának, fegyelmének megvetését és elhanyagolását, az ifjúság megméltelyezését, az állami mindenhatóságot, a coelibatus s a házasság szentségének ostromlását, az indifferenstismust. s ennek leányait: az általános lelkiismereti szabadságot, sajtó-szabadságot, az egyház és állam elválasztása utáni vágyat, és az egyetemes forradalmi szellemet, ezen calamitások halmazát, mind azon titkos társulatokból származtatja főleg, melyekbe mindaz, a mi csak a haeresisekben és legromlottabb sectákban szentségtörő, ocsmány és istenkáromló van, mint bizonyos kloakába mindenféle mocsokkal összefolyt. Ezután buzgó tevékenységre szólítja a püspöki kart: szorgosan irtogassák a gyomot az Úr szőlőjéből; a fejedelmeket pedig felhívja, nyújtsanak segédkezet az egyháznak, meggondolván, hogy a hitélet felvirágoztatásával csak népök és államaik jólétét mozdítják elő.

Ez tartalma e híres körlevélnek, melyben XVI. Gergely pápa a titkos társulatok által elkereszténytelenített világ elé tiszta tükröt tart, hogy ismerjen magára és rémüljön el arcától. Azonban sokkal kevésbé volt, hogysen beismerete volna bűnét; és a helyett, hogy romlott ösvényéről letért volna, iszonyú lármát vitt véghez, hogy az igazság kényelmetlen hangját elfojtsa, és tovább haladt azon pályán, mely örvénybe vezet.

Ez az oka, hogy IX. Pius pápasága kezde-

tétől fogva ismételten hangoztatá szavát a kőműveség ellen, mert az apostoli Székben, az igazság központjában, az igazság szava soha el nem némul.

Roskadozó századunk státora és fentartója, Szentatyánk, kiről néhány év előtt egy török nagyvezér így szólott: „Én tisztelettel hajlok meg a halhatatlan pápa előtt, ki Európában egy maga áll ellen a forradalomnak,” — mindjárt székfoglaló encyclicájában 1846-ban tiltja és roszalja a titkos társulatokat. Hasonlóképen kárhoztatja a szabadkőműveseket 1849-diki allocutiójában, midőn 1854-ben az egész földkerekség püspöki karának élén a szeplőtelen fogantatás hitágazatát kihirdeté. Épen így tiltja és roszalja átalában a titkos társulatokat 1864-diki híres encyclicájában és a hozzá mellékelte syllabus negyedik paragrafjában. Legnevezetesebb azonban e tárgyban azon allocutio, melyet IX. Pius 1865-ben, egyenesen a szabadkőművesek ellen tartott, hogy őket a bíbornoki gyülekezetben, az egész világ hallatára, a legnyomatékosabban és legünnepélyesebb alakban kárhoztassa, és elveik, valamint kártékony törekvésök ellen a leghatározottabban tiltakozzék. Ezen allocutio nagy zavart idézett elő a kőművesek között, és heves ellenmondásokra szolgáltatott alkalmat.

Főlemlíti a Szentatya, elődei bulláit a kőművesek ellen, és azokat jóváhagyván, minden titkos társulatot elvet és kárhoztat, konstatálja,

hogy a szabadkőművesek nem pusztán jótékony-sági társulatot képeznek. Érvei ugyanazok, melyeket elődeinek constitutióiban olvasunk, Kelemenről kezdve. Báránybőrbe öltözött farkasoknak nevezi a kőműveseket, kik a becsületesség álarcza alatt Krisztus vallása és a törvényes fejedelmi hatalom irányában lángoló gyűlölettel viseltetnek, minden isteni és emberi jogot lábbal taposnak. Nem ily neműek, jegyzi meg a pápa, az egyházi, katolikus társulatok, például a jótékony szent Vincze-egylet, melyeket a kőművesek minden módon elnyomni törekednek. Végül, mint a hívek atyja, forró imát rebeg a pápa a szerencsétlen tévelygőkért, s az egyház nyugalma és békéjeért.

Ily tartalmúak a pápai okmányok. Ebből kettőt tanulhatunk: nemcsak azt, miképen ítél a római sz. Szék a szabadkőművességről; hanem azt is, hogy a titkos társulatok mérgezték meg leginkább a föld színét kártékony elveikkel, a szabadkőművesek kereszténytelenítették el a nyilvános életet, ők tették atheussá a politikát és törvényhozást.

De halljuk már most, melyek azon speciális okok, melyekkel a pápák kárhoztató ítéletüket motiválják.

Különös indokok.

XII. Kelemen a következő négy okot em-

líti: először, a szabadkőművesség minden vallású és felekezetű emberek szövetsége, kiknek egész hitvallásuk bizonyos látszólagos becsületesség; másodsor, a kőművesek titokban működnek, és magokat titoktartásra a legsúlyosabb büntetések terhe alatt esküvel kötelezik: harmadszor, nemcsak az állam nyugalmára, hanem a lelki jólétre is a legkárosabb hatással vannak; negyedszer, mind a polgári, mind az egyházi törvényekkel ellenkeznek.

„Értésünkre esett, mondja a pápa, hogy napról napra szélesebb körben ütik fel fejőket bizonyos szabadkőművesek, melyekben mindenféle vallású és felekezetű emberek, megelégedvén a természetes becsületességnek némi fitogtatott külszínével, saját törvényeik és szabályaik szerint szoros és titkos szövetséget kötnek egymással; és mindazt, mit rejtekben művelnek, a szent írásra tett kemény eskü és szigorú büntetés terhe alatt megsérthetlen hallgatással titkolni tartoznak. E társulatok nemcsak az állam nyugalmára, hanem a lelkek üdvére is szerfölött károsak; miért is mind a polgári, mind az egyházi törvényekkel nyílt ellentétben állanak.”¹⁾

¹⁾ „Nobis innoft, in dies evalefcere nonnullas societates vulgo mafsonieas feu liberonim murariorum, in quibus cuiuscupque religionis et fectae homines, affectata quadam contenti honestatis naturalis specie, arcto aeque ae impervio foedere fecunduni leges et statuta sibi condita invicem consocian-

A szabadkőművesek titkos társulatai oly nagy gyanút keltettek mindjárt kezdetben a népekben, hogy némely országokban, mint például Hollandban és Svájcban¹⁾ kényszerítve láták magokat a kormányok, hogy a titkos szövetségeket, a közvélemény által sürgettelve, mint államveszélyes társulatokat kitiltsák. Ha rosztat nem művelnének, nem gyűlölnék annyira a világosságot.²⁾

A világi hatalom ezen tilalmának, XII. Kelemen pápa, ezen világra szóló nyilatkozatával most fensőbb sanctiót kölcsönöz, midőn a szabadkőműveseket elszámlált okainál fogva az örök igazság bírői széke elé idézi, s itten őket elmarasztalja, tiltja, kárhóztatja és az egyház közösségéből kizárja; megparancsolván egyúttal a hí-

tur; quaeque simul clam operantur, tum districto iureiurando ad sacra biblia interposito, tum gravium poenarum exaggeratione inviolabili silentio obtegere adstringuntur. Ex huiusmodi conventiculis nedum temporalis reipublicae tranquillitati, verum etiam spirituali animarum salutí gravissima damna inferuntur; atque ideirco tum civilibus, tum canonicis minime cohaerent sanctionibus.” XII. Kelemen, „In eminent!” constitutiója. 1738.

¹⁾ Vascotti. Hist. eccl. 1869. pag. 525.

²⁾ „Qui quidem rumor eo usque percerebuit, ut in plurimis regionibus memoratae societates per saeculi potestates tanquam regnorum securitati adversantes, proscripatae ac provide eliminatae iam pridem exstiterint. Nisi enimmale agerent, tanto nequaquam odio lucem haberent.” XII. Kelemen, ugyanott.

veknak, hogy titkos társulatba lépni senki ne merészeljen.¹⁾

Így lépett föl az egyház első ízben, 1738-ban, a kőművesek ellen. Húsz év leforgása alatt a szabadkőművesség gonosz természetét vizsgálta: elveit, szellemét, célját és irányát tanulmányozta és megismerte. Végre mintán az egész dologgal tisztába jött, igyekezett annak istentelenségét, társadalomellenes lényegét és államveszélyes voltát feltárni a világ előtt, hogy a keresztényeket pusztító elveik hatásától megóvja és felvilágosításával a társadalmat a fenyegető veszélytől megmentse. XIV. Benedek tilalmának és kárhoztatásának okai ugyanezek, csak hogy bővebben indokolja felszólalását.

„Első okom az, mond a pápa, mert a titkos társulatokban mindenféle vallású és felekezetű emberek egyesülnek, miből eléggé kitűnik, mily nagy veszélyben forog a katolikus vallás tisztasága. Második, a szoros titkos szövetség, mellyel eltakartatnak azon dolgok, mik e gyűldékben rejteznek; mikre méltán alkalmazható azon állítás, melyet Caecilius Natalis, Minucius Felixnél különböző ügyben mondott: a becsületesség mindenkor a nyilvánosságnak örvend, a büntény

¹⁾ „Nos itaque easdem societates praesenti constitutione damnamus et prohibemus. Quocirca omnibus christifidelibus praecipimus, ne quis praesumat societates muratoriorum inire,” XII. Kelemen, ugyanott.

szerepet titkolódnak. Harmadik azon eskü, melylyel magokat e titok sértetlen megtartására kötelezik: mintha szabad volna bárkinek is, valamely ígélet vagy eskü ürügyével takaródnak. hogy a törvényes hatalomtól kérdeztetve meg ne valljon mindent, a mit annak kitudására keresnek, vajjon nem történik-e olyasvalami e gyűléseken, mi az egyház vagy állam törvényeibe ütközik. Negyedik az, hogy e társulatok nem kevésbé ellenkeznek a polgári, mint az egyházi rendelkezésekkel: ugyanis a polgári jog mindazon társulatokat és egyleteket tiltja, melyekre a nyilvános tekintély engedélyt nem ad. Ötödik az, hogy már több tartományban az említett társulatokat, a királyok törvényei eltilták és kiküszöbölék. Utolsó pedig az, hogy az okos és jámbor embereknél ugyanezen társulatok rossz hírben állanak.¹⁾

¹⁾ „Inter gravissimas prohibitionis causas ima est, quod in huiusmodi societate et conventiculis cuiuscunque religionis ac sectae homines invicem consociantur; qua ex re satis patet, quam magna perniciosa catholicae religionis puritati inferri valeat. Altera est arctum et impervium secreti foedus, quo occultantur ea, quae in huiusmodi conventiculis sunt, quibus proinde ea sententia merito aptari potest, quam Caecilius Natalis apud Minucium Felicem in causa nimium divert protulit: honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt. Tertia est iusiurandum, quo se huiusmodi secreto inviolabiliter servando adstringunt; quasi liceat alicui cuiuslibet promissionis aut iuramenti obtentu se tueri, quominus a legitima potestate interrogatus omnia fateri teneatur, quaecunque ex-

VI. Pius, XII. Leo es XVI. Gergely okmányait most mellőzve, halljuk az utolsó legfontosabb pápai nyilatkozatot.

Azon érvek, melyekkel IX. Pius 1805-ki „Multiplices” kezdetű híres allocutiójában konstatálja és kimutatja, hogy a szabadkőművesség nem csupán jótékonyági társulat, hanem mind az államra veszélyes, mind a vallásra pusztító erejű titkos szövetség, lényegileg szintén nem mások, mint melyeket eddig hallottunk.

Négy okból kárhoztatja a Szentatya a szabadkőműveseket: először, mert a szabadkőművesség minden vallású és felekezeti emberekből álló egyesület; másodsor, mert titkos összejöveteleik félnek a világosságtól; harmadszor, rettentő esküvel kötelezik magokat titoktartásra; végre negyedszer, mert borzasztók azon büntetések, melyekkel az eskü megszegését fenyegetik.

Felsorolván ugyanis ő Szentsége elődeinek, XII. Kelemen, XIV. Benedek, VII. Pius és XII. Leónak kárhoztatásait, így folytatja:

quiruntur ad dignoscendum, an aliquid in huiusmodi conventionibus fiat, quod sit contra religionis aut reipublicae statum et leges. Quarta est, quod huiusmodi societates non minus civilibus, quam canonicis sanctionibus adversari dignoscuntur; quum scilicet hire civili omnia collegia et sodalitia praeter publicam auctoritatem consociata prollebantur. Quinta est, quod iam in pluribus regionibus memoratae societates saecularium principum legibus proscripatae atque eliminatae fuerant. Ultima demum, quod apud prudentes et probos viros eadem societates male audirent.” XIV. Benedek, „Providas” bullája. 1751.

„Azonban a sz. Szék e buzgó fáradozásainak nem felelt meg a várt siker. Mert a szabadkőművesség sohasem fékeztetett meg, de sőt annyira elterjedt mindenfelé, hogy válságos napjainkban minden országban szabadon garázdálkodik, s vakmerőbben kevélykedik. Mi ezt leginkább onnan következtetjük, mert sokan, nem ismervén talán a titkos társulatok gonosz terveit, azon balvéleményben vannak, hogy a kőművesség ártalmatlan társulat, s pusztán az emberek segélyezésére és nyomoraik enyhítésére alapított intézmény: minek folytán semmit sem kell tőle tartania Isten egyházának. Hogy azonban mily távolban áll ez igazságtól, ki nem látja ? Mert mire való az a minden vallású és hitfelekezetű emberek egyesítése? Mire való az azon titkos gyűlések? Mit jelent azon szerfölvött szigorú eskü, melyet a fölvétel alkalmával tesznek, hogy semmit sem adnak értésére másnak abból, mi körükbe való? Végre mi a célja azon hallatlan, kegyetlen büntetéseknek, melyekkel magokat sújtják azon esetre, ha esküjüket megszegnék? Kétségkívül istentelennek és gonosznak kell azon társulatnak lenni, mely a naptól és világosságtól ennyire irtózik; mert, mint az apostol írja, az gyűlöli a világosságot, a ki rosszat cselekszik.”¹⁾

¹⁾ „Attamen impensa haec Apostolicae Sedis studia hand illnm habnerunt exitum, qni fuisset exspectandus. Neque enim domita et cohibita unquam est massonica haec de qua loquimur,

E négy pontban nyilvános, magoktól a szabadkőművesektől sem tagadott tények foglaltatnak. Megfoghatlan tehát, mikép állíthaták a különböző kőműves páholyok ezen allocutio ellen közzétett tiltakozásaikban, hogy a szent Szék őket kihallgatás nélkül és be nem bizonyított vádak alapján ítélte el. Vagy talán nem igaz az, hogy szövetségökre mindenféle hitvallású embereket fölszednek? Hogy gyűléseik titkosak? Hogy tagjaiknak iszonyú esküvel kell magokat titoktartásra kötelezniök? És hogy az eskü megszegését a leg súlyosabb büntetésekkel fenyegetik?

secta, verum ita long e lateque diffusa, ut difficillimo hoc tempore ubicunque gentium impune se iacet, atque audaeius effertur. Quam rem inde Nos repetendam magna ex parte existimavimus, quod plerisque, ignorantia fortasse iniquorum consiliorum, quae in clandestinis iis coetibus agitantur, falsa inderit opinio, innoxium hoc esse societatis genus atque institutionem, quod in adiuvandis liorainibus, eorumque relevandis aerumnis unice versetur; nihil proinde contra ecclesiam Dei ex illo esse pertimescendura. Id vero quantopere abhorreat a veritate, ecquis non intelligat? Quid enim sibi vult illahominum cooptatio, cuiuscunque tandem religionis et fidei sint? Quid illa sibi volunt clandestina conventicula? Quid severissimum iusiurandum ab iis prolatum, qui huic sectae initiantur, nunquam se quidquam patefacturos, quod pertinere ad illam possit. Quo tandem spectat inaudita poenarum atrocitas, quibus se devotent, si forte a iuramenti fide desciscant? Impia certe quidem ac nefaria ea societas sit oportet, quae diem lucemque tantopere reibimidat; qui enim male agit, ut scripsit Apostolus, odit lucem." IX. Pius, „Multiplices" allocutiója. 1865.

Már pedig minden vallású és felekezeti embereknek egy szövetségben való egyesítése, melynek ezéljai titkosak, már előre magában véve ellenkezik az egyház alapelveivel, tanaival és törvényeivel; és mihelyt az egyház, ki itt egyedül illetékes bíró, nyilvánosan konstatálta ezen ellenmondást, minden kőműves nyíltan fellázad az egyház tekintélye ellen, tehát jogosan és méltán kizárható az egyház kebeléből. A ki az egyházat nem hallgatja, mondja az Úr, úgy tekintsd, mint a pogányt és nyilvános bűnöst.”

Másodszor a szabadkőművesek titkos összejöveteleit roszalja a sz. Szék. Ha az, mi e titkos gyűléseken történik, ártatlan mulatság, akkor mire való a titok? Hogyha pedig nem ártatlan, már ez által alaposnak bizonyul a pápa szemrehányása. Hogy pedig csakugyan alapos a vád, azt legvilágosabban kideríti azon körülmény, hogy a kőművesek a sz. Szék kárhóztató ítéletének daczára, habár annak még úgy ellenmondtak is, napjainkban is folyton titkos összejöveteleket tartanak. Már pedig e szemrehányást titkolódzásuk megszüntetése által legjobban elerőtleníthették volna, ha tudniillik aljas üzelmeiknek a titok védelmére szüksége nem volna.

Ép oly kevésbé gyengítették meg a mai napig a sz. Szék harmadik szemrehányását, mely esküjök ellen irányul, ezen eskü elhagyása által. Vagy haszontalanságok, gyerekségek, ártatlan alakok azon titkok, melyek meg-

tartására a szabadkőművesek magokat esküvel kötelezik, a mint ők erősítik, — de akkor az esküvel bűnös játékot űznek, akkor esküjük istenkáromlás; vagy pedig komoly dolgokról van szó. Ezen esetben vagy megengedettek, vagy tilosak azon czélok, melyek végett magokat a titkok megőrzésére kötelezik. Ha a czélok megengedettek, akkor mire való az iszonyú eskü? Ha pedig a czélok titkosak, akkor esküjük kettős istenkáromlás, mert Istent tanunak hívják fel, hogy a titok védelme alatt kívánnak vétkezni, és keményen meg akarják büntetni azokat, kik e titok kinyilatkoztatása által az elkövetendő bűntényt megakadályozni törekednének.

Hogy azonban céljaik tiltottak, azt legfényesebben bebizonyítja a negyedik szemrehányás, melylyel a sz. Szék azon borzasztó büntetéseket illeti, melyekkel a szabadkőművesek az említett eskü megszegését fenyegetik. A lipcsei kék jelvényű kőművesek ép oly büntetéssel sujtják a titkok elárulóját, mint az amerikai vagy angol páholyok, mint az olasz venta, vagy a budapesti, berlini, párisi skót rítusu szabadkőművesek. Micsoda büntetés hát ez? „Ezen büntetés a halál” írja Marbach testvér, lipcsei tanár s udvari tanácsos.¹⁾ Most azt kérdezzük, ki jogosította és

¹⁾ Kathechismusreden. 25. 1.

hatalmazta fel a szabadkőműveseket arra, hogy tagjaik felett bíraskodhassanak, és őket állítólagos hitszegésök miatt ily önkényűleg büntethessék, mely büntetést ily vétségért semmiféle törvénykönyvben fel nem találhatunk ?¹⁾

¹⁾ Der Papst und die modernen Ideen. 1860. IV. Heft.

V.

A szabadkőművesség és a politika.

A római sz. Szék felsorolt okmányaiból nemcsak azt tanuljuk, hogy a kőművesek rettentő pusztítást visznek véghez a vallás terén, hanem hogy a politikát és törvényhozást atheussá tették, és a törvényes fejedelmi hatalom ellen lángoló gyűlölettel viseltetnek. Vizsgáljuk tehát legelőször, mily viszonyban állanak a szabadkőművesek az államhoz? vagyis tekintsük őket jelenleg azon vonatkozásaikban, melyekben politikai programot érintenek.

Franchi, milánói testvér, 1864-ki programbeszédében így szól: „A kőművesség ne szálljon ki a politika mezejére, hanem alapítsa meg az igazi humanitás egyházát.”¹⁾

¹⁾ Latomia (szabadkőművesi évnegyedes irat.) 1864. 374. 1. Bauhütte. 1864. 30. 31. sz.

Ilyféle hangú hivatalos nyilatkozatok után, némely szabadkőműves és nemkőműves jóhiszemű ember azt vetheti ellen, hogy a szabadkőművesség elvből távol áll minden politikától; tehát azt oly oldalról, melyről mostan szemügyre venni akarjuk, valóban legkevésbé sem tekinthetjük; és hogy azért már e kérdéstételben hibás föltevés vagy igazságtalan gyanúsítás rejlik.

Hogy ki szokott-e szállani a szabadkőművesség a politika fővényére, erre talán legilletékebben felelhet egy kőműves nagymester. Verhaegen, 1854. jun. 24-dikén tartott híres páholybeszédében, idevágólag ezt mondja: „Mindeneelőtt konstatáljuk, hogy a kőművesség némely körülmények között világosan roszalta ezen megszorítást; ő ténylegesen belebocsátkozott a politikai harcokba.”¹⁾ Továbbá magok a kőművesek dicsekesznek vele, hogy az 1789-diki véres forradalmat Franciaországban ők hozták létre. Brémond testvér a marseillei oriensben így szólt: „A mint a páholyokból e három szó: szabadság, egyenlőség, testvériség kikerült, készen volt a forradalom.”²⁾

Azonban azon kérdés bebizonyítása végett, csakugyan politikai természetű-e a kőművesrend? nem szükséges se Belgiumra, se Olaszországra hivatkoznunk, mely országokról az egész világ

¹⁾ Amand Neud. La Franc-Magoimerie. 127. 1.

²⁾ Ségur. Die Freimaurer. 1870, 86, 1.

tudja, hogy ott a páholyok a politikát is programjaikba írták. E helyett csupán Németországra szorítkozunk és szép hazánkra. Mind a két országból oly tényeket teszünk vizsgálódásunk tárgyává, melyek a legújabb időhöz, napjainkhoz tartoznak, és melyek napnál világosabban kiderítik, hogy a szabadkőművesség természete igen is magaspolitikai.

Németországot illetőleg helyesebben nem cselekedhetünk, mint ha Ketteler, mainzi püspök legújabb röpiratából, az utolsó fejezet erről szóló részeit szóról szóra átveszszük.¹⁾

„Nem elvetendő s felettébb becses biztosítékot szolgáltat nekünk — mondja a kőművesek e rettentetlen malleusa — a jelenkorból a szabadkőművesség kifele irányuló működése és eljárási módja felett, Dr. Bluntschli, heidelbergi tanárnak, e napokban közrebocsátott irata a zürichi „Modestia” páholyhoz, melyben őt azelőtt páholytestvérré avatták, s melynek ma is tiszteleti tagja. Dr. Bluntschli ugyanis nem régen a baireuthi „Naphoz” címzett nagypáholy nagymesterévé választatott. A baireuthi nagypáholy Dél-Németországra nézve hasonló állást foglal el, milyent a berlini három nagypáholy Poroszhonra. Már 1741-ben alapított a Berlinben fölvetett baireuthi őrgrof által, miért is Berlinnel belsőleg összefügg, és a kőművesi tevékenységnek, névszerint

¹⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche. 1873. XIII.

Bajorországra, központja lett. Hogy Dr. Bluntschli tanár e nagypáholy nagymestere lön, bizonyítja azon magas tekintély, melynek a protestáns-egylet elnöke a páholyban örvend, s a páholy és protestáns-egylet közt fenálló benső összeköttetés Ezen promotio alkalmával, a zürichi „Modestia” páholy, tiszteleti tagjához, 1872. nov. 27-dikén szerencsekívánó levelet intézett, melyre a baireuthi nagypáholy nagymestere, egyebek közt következőleg válaszolt:

„Valóban bölcs rendelete az alkotmányunknak, hogy a páholyok, mint az „Ős kötelmek” kifejezik, az államügyektől tartózkodni, vagy mint mai elveink kívánják, a vallási és politikai pártusáktól távol maradni, s mindazt kerülni tartoznak, a mi felekezeti és politikai czivódásokra vezet. E rendelet azonban nem tartalmaz erkölcsi parancsot, nem magyarázható ez ki a vallási és politikai pártusák kicsinylése és megvetéséből, mi már onnan is kitűnik, hogy a szövetség társainak semmikép sem tiltja meg, hogy a páholyokon kívül saját meggyőződésök szerint valamely párt-hoz szegődjenek. Azt csupán a páholyon belül levő béke felőli gondosságból fejthetjük meg, és csak oda czéloz, hogy a különböző vallási és politikai nézetekkel bíró testvérek békés együttműködését biztosítsa.

Ennélfogva azon rendelet meg is találja természetes határait ottan, a hol a szövetség részvétlensége jellemhibává és erkölcsi bűnné válnék.

Oly szövetség, mely a végre alapított, hogy különféle vallású és felekezetű társait emberileg összekösse, nem maradhat közönyös, ha azt veszi észre, hogy a hierarchia és a hierarchikus rendek a hívek rajongó gyűlöletét a másként gondolkozók ellen elvből gyűjtják lángra. Oly szövetség, mely az erkölcsi szabadság ápolását életfeladatul kapta, nem nézheti gondtalanul, mint fenyegeti bizonyos setét hatalom megmérhetlen eszközökkel az emberek minden erkölcsi szabadságát és miképen él vissza szívós kitartással a tömegek bizalmával, hogy a népeket szellemi és erkölcsi szolgaságra nevelje. A szövetség, mely a meg-nemesített emberiség jövő templomán dolgozik, nem teheti össze kezeit, s nem alhatik nyugodtan, midőn tudja, hogy a talajt aláaknázzák, és a sötétség szerzetesei azon működnek, hogy épületét légbre repítsék, és az emberiség haladását annak romlására megváltoztassák.

Valóban, e veszélyekkel szemben, a szövetség részvétlensége büntetésre méltó könnyelműség és igazolhatlan kötelességmulasztás lenne.

Lehetetlen tehát, hogy azon rendeletnek ily következménye legyen.

Az semmiképen sem akadályozhatja a szövetséget és a páholyokat, hogy nyílt és gondos tekintetet vessenek azon veszélyekre és erejüket is megfeszítsék, hogy azokkal szembe szálljanak. A szövetség egyetemes szervezete, mely által leghevesebb ellenségének, a jezsuita rendnek ke-

letkezése óta ellenáll, erre némi segédeszközt nyújt.

A rendeletnek csak ez lehet értelme:

1. hogy a módban és alakban, a mint tudniillik a részvét történik, szorgosan vigyázni kell arra, hogy a benső béke a testvérek között a páholyban meg ne zavartassák:

2. hogy a páholyok a külső tényeket az egyes testvérekre bízzák, s ennél fogva óvakodjanak, mint páholyok, a küllharczba lépni.”¹⁾

¹⁾ „Allerdings ist es weise Vorschrift unserer Verfassung, dass die Logen, wie die „alten Pflichten“ es ausdrücken, sich der Staatshändel enthalten, oder wie unsere heutigen Grundsätze es verlangen, den religiösen und politischen Parteikämpfen fernbleiben, und alles vermeiden sollen, was zu confessionellen und politischen Streitigkeiten führt. Diese Vorschrift enthält indessen kein sittliches Gebot, erklärt sich nicht aus einer Missachtung und Verwerfung der religiösen und politischen Parteikämpfe, was schon daraus klar wird, dass der Bund seinen Genossen in keiner Weise verwehrt, ausserhalb der Loge je nach eigener Überzeugung Partei zuzugreifen. Dieselbe erklärt sich lediglich aus der Sorge für den inneren Frieden innerhalb der Loge und hat nur den Zweck, das friedliche Zusammenwirken der Brüder von verschiedenen religiösen und politischen Meinungen und Parteien zu sichern.

Eben deshalb findet auch jene Vorschrift ihre natürliche Grenze an der Stelle, wo die Theilnahmlosigkeit des Bundes zu einem Characterfehler und zu einer sittlichen Verschuldung würde. Ein Bund, der gestiftet worden ist, um die Genossen verschiedener Religionen und Confessionen menschlich zu verbinden, kann nicht gleichgiltig bleiben, wenn er wahrnimmt, dass die Hierarchie und die hierarchischen Orden

„Dr. Bluntschli tehát — jegyzi meg ezekre Ketteler — itt nekünk állásánál fogva kétségkívül a legbiztosabb felvilágosítást adja a felől, hogyan

grundsätzlich den fanatischen Hass der Gläubigen wider die Andersdenkenden entflammen. Ein Bund, der die Pflege der sittlichen Freiheit zur Lebensaufgabe erhalten hat, kann nicht sorglos zusehen, wie eine finstere Macht mit unermesslichen Mitteln jede Freiheit der Menschen bedroht und mit zäher Ausdauer das Vertrauen der Massen missbraucht, um die Völker zur geistigen und moralischen Knechtschaft zu erziehen. Der Bund, welcher an dem künftigen Tempel veredelter Menschheit arbeitet, kann nicht die Arme verschränken und ruhig einschlafen, wenn er weis, dass der Boden unterminirt wird, und die Ordensleute der Finsterniss Anstalten treffen, seinen Bau in die Luft zu sprengen und den Vortschritt der Menschheit zu ihrem Verfall umzuwandeln.

In der That, diesen Gefahren gegenüber wäre die Theilnahmlosigkeit des Bundes sträflicher Leichtsinns und unverantwortliche Pflichtversäumniss.

Jene Vorschrift kann also unmöglich diese Folge haben.

Sie darf den Bund und die Logen in keiner Weise hindern, ein offenes und sorgsames Auge auf jene Gefahren zu richten und auch seine Kräfte anzuspannen, um denselben zu begegnen. Die universelle Organisation des Bundes, durch welche er seinem heftigsten Gegner, dem Jesuitenorden ebenbürtig gegenübersteht, bietet dafür mancherlei Hilfsmittel dar. Die Vorschrift kann nur den Sinn haben:

1. dass in der Art und Form, wie diese Theilnahme vollzogen wird, sorgfältig darüber gewacht werde, dass der innere Frieden unter den Brüdern in der Loge keine Störung erleide;

2. dass die Logen die äusserlichen Thaten den einzelnen Brüdern überlassen und sich daher hüten, als Logen in den äussern Kampf zu treten.”

kell helyesen értenünk az „Ős kötélnek” azon határozatát, mely n é l f o g v a „az államügyektől” tartózkodniok kell; nemkülönb a „mai elveket,” hogy „a vallási és politikai párttusáktól” távol maradjanak.

Kutatásának eredménye a következő:

A páholyok régi elvei, a vallási és politikai harcokba való be nem avatkozásról, nem foglalnak magokban erkölcsi parancsot, hanem czéljok csak az, hogy a benső békéről a páholyon belül gondoskodjanak. Ezen elvek akkor mindig kivételt szenvednek, ha a szövetség részvétlensége jellemhibává és erkölcsi bünné válnék. Ezen esetekben a szövetségnek nemcsak szabad, hanem kötelessége is harcra kelni és erejét megfeszíteni. Ezt pedig annál hatályosabban teheti, minél egyetemesebb szervezete. De ezen vallási vagy politikai actionál a szövetségnek a szerre és módra vonatkozólag kettős tekintettel kell lennie: vigyáznia kell először, hogy a benső béke a tagok közt ez által meg ne zavartassák; másodsor, hogy a szövetség magát e mellett külsőleg valahogy ne kompromittálja, hanem a veszélyt és a „külső tényeket” az egyes testvérekre hagyja.

Mellőzzük — folytatja a lelkes főpap — azon rágalmat, hogy a hierarchia elvből gyújtja lángra a rajongó gyűlöletet a másképgondolkodók ellen; midőn pedig Dr. Bluntschlinak életműködése tulajdonképen az, hogy fanatikus gyűlöletet keltsen a katolikusok ellen. Nem időzünk azon

kétszínű beszédnél, mely szerint a setét hatalom mérhetlen eszközökkel rendelkezik; midőn az egyházat kirabolják, megkötözik, kivételes törvények alá vetik. Elhagyjuk a sötétség szerzeteseiről festett nevetséges képet, kik a talajt aláaknázzák; holott épen a kőművesek tartoznak oly szövetséghez, melynek egész ténykedése titkos, miért is ex professo érti az aláaknázást. Ezeket most mellőzzük, de elfogadjuk a baireuthi nagypáholy nagymesterének szájából azon vallomást, hogy az „Ős kötelmek,” a mint oly sokszor beszélték rólok, a páholyok tevékenységét a vallási és politikai térről nem zárják ki; de sőt a szövetség némely körülmények között, melyeket csupán ő ítél meg, a kor vallási és politikai harcaiba belenyúlni köteleztetik és pedig mint világszövetség; azonban ezen rendi működés módjára vonatkozólag az okosság azon kettős tanácsát követi, hogy először mindazt kerüli, mi a páholyok kebelében czivakodást támaszthatna; és másodsor, külfelé sohasem lép fel mint szövetség, hanem hogy mint ilyen rejtekben maradjon, „külső tényeit” egyes megbízott tagjaira hagyja.

Látjuk az egész rendszert, veszélyeivel együtt. Talán a berlini nagypáholyok nem osztják mindenben Bluntschli nézeteit, ez meglehet; de az is igaz ám, hogy azok már többé nem vezérlik szellemileg a páholyokat, hanem csupán csak alakilag. Azon irány, melyet Bluntschli nagymester képvisel, szellemileg sokkal erősebb és befolyás-

dúsabb; miért is csalatkozhatlanul állíthatjuk, hogy a szabadkőművesség itt is oly kifejlődésre tesz szert, mint Belgiumban, úgy, hogy napról napra jobban belenyúl a politikai ügyekbe.”

Köttelemek ezen egyetlen tényhez csatolt magyarázata is fényesen igazolja fentebbi állításunkat, hogy a titkos társulatok földalatti működése nem csak az egyházra káros, de magára az államra is veszélyes. Azonban, hogy ítéletünk helyessége még jobban kitűnjék, a német egyház e rettenthetlen veterán bajnoka még egy másik történeti ténynyel is tud szolgálni, mi által a szabadkőművesség ez ostora, azt teljesen leálcázza a nyilvánosság előtt. Szavai így hangzanak:

„Megerősíti a mondottakat, egy más jelentékeny esemény a kőművesi téren. A konfliktus idejében, a három berlini nagypáholy, egy 1864. jun. 14-én kelt, felettebb vigyázva szerkesztett körlevélben jónak látta komolyan és nyomaték-kal szívére kötni valamennyi testvérnek, kivált azon kőművesi kötelmek lelkiismeretes betöltését, melyek a külvilág irányában tanúsítandó magoktartására vonatkoznak.” Ez iratban olvassuk:

„Elismerjük statútumainkban kötelmeknek: a tiszteletet, engedelmességet és szeretetet a fejedelem iránt, hogy az ő hű szolgálói és a polgári hatalom békés alattvalói legyünk, hogy a fejedelem s a kormány intézkedései és rendeleteinek szerénytelen megítélését kerüljük. E kötelmek, épen nincsenek az egyesek alanyi értelmezésére

bízva: ezek azt követelik, amit a többiek, hogy lélekben és igazságban teljesítsenek. Igen, előttünk annál komolyabbak ezek, minthogy mi királyunkban és urunkban egyszersemind főtisztelendő protectorunkat és felséges testvérünket tiszteljük, kinek senki által félre nem ismert nagylelkű törekvéseit, mi teljes erővel előmozdítani tartozunk. . . . Habár azonban, mint magától érthető, minden közvetlenül politikai tartalmú értekezést a páholyban a legszigorúbban kerülni kell: a nagypáholyok mégis elvárják az elnöklő mesterektől és valamennyi fiókpáholy hivatalnokaitól, hogy szerével és módjával a testvéreket egész komolysággal felvilágosítják a fenemlített szövetségi kötelemről, rámutatván egyúttal azok gyakorlati alkalmazására, hogy ne csupán általában töltsék be a szabadkőművesség feladatát, hanem a legmagasabb intencióknak is lehetőleg megfeleljenek.”¹⁾

Az utolsó mondat — mondja Ketteler — eléggé megvilágítja ez irat eredetét, melynek tartalma valóban alkalmas vala, hogy e terhes időben a főtisztelendő protectort megnyugtassa a felől,

¹⁾ „Ist nun auch selbstverständlich jede Besprechung unmittelbar politischen Inhalts in der Loge auf das Strengste zu vermeiden: so erwarten sie (die Grosslogen) doch von den vorsitzenden Meistern und den Beamten aller Tochterlogen, dass sie in geeigneter Weise den Brüdern die oben erwähnten Bundespflichten mit Hindeutung auf die praktische Ausübung derselben allen Ernstes an's Herz legen werden.”

miszerint testvérei a páholyokban ő ellene minden politikai agitatótól tartózkodni fognak. E levél ugyan általános visszatetszést és oly nagy indignatiót keltett a páholyokban, hogy magokat mentetni és a körlevél tartalmát utólagos magyarázat által annyira gyengíteni kényszerültek, hogy semmi sem maradt utoljára belőle. Ezen esemény eléggé kimutatja, hogy bizonyos viszonyok közt, magok a berlini nagypáholyok sem maradnak mindig hívek azon kőművesi elvhez, hogy politikai ügyekbe ne avatkozzanak, és a testvérpáholyokra valami meghatározott politikai irányban hatni ők is megkísérlik. Ha a fentforgó esetben általános visszatetszésre találtak, ennek oka abban rejlik, mert a konfliktus idején a kamarákban csaknem valamennyi testvérpáholy az oppositíóhoz csatlakozott.

Valóban lehetetlen is és ennélfogva sikertelen azon törekvés, hogy a páholyok működését a vallási és politikai korhullámmzason kívül eső semleges térre helyezték. Ezek gyermeki képzeletképek, okos emberek ítélete előtt pedig üres agyrémek. A szabadkőművesség a vallási és politikai harczoktól távol nem tartózkodhatik, még ha igazán akarná is, mert nem képes egyesíteni oly dolgokat, melyek egymásnak bensőleg lényegesen ellenmondanak. Ugyanis nincs nagyobb ellenmondás, mint azon állítás, hogy a szövetség egyrészről az emberiség legfőbb feladatainak valószínűsítésére törekszik, s az egyház és állam terén

vívott harczok irányában mégis teljesen indifferens állást foglal el.

Egyik a másikat kizárja. A ki a czélt akarja, annak akarnia kell az eszközöket is, melyek czélhoz vezetnek. Ha a szabadkőművesség, hogy Dr. Bluntschival beszéljünk, „a megneemesített emberiség jövő templomán” dolgozik, hogyan maradhat akkor távol szövetségi ténykedésében azon terektől, melyeket az állam és egyház magokban foglalnak? Hiszen semmi emberi törekvés, semmi emberi érdek, az egész emberi cultura sem esik kívül, hanem belül azon vonalokon, melyeket az egyház és állam húznak körül. Miként találhat még ezeken kívül a szövetség anyagot és épület-szert a megneemesített emberiség templomához? Hogyan képes különösen a szabadkőművesség, mely lényegileg azon modern elvet képviseli, hogy az államnak mai fejlődöttségében az egyház segítségével nélkül kell gondoskodnia az emberi cultura művéről, hogyan képes azon csalárd színben járni, mintha a politikával és állammal nem törődne, midőn pedig célja ugyanaz? Valóban becsületére válnék a szabadkőművességnek, ha végre felhagyna ezen illúziókkal és azon föltevással, melylyel eddig a profán világot ámitá, hogy a szövetséget oly együletnek tartásák, mely a kor vallási és politikai ügyeivel nem bajlódik; és e helyett nyíltan és becsületesen megvallaná azt, a mit Dr. Bluntschli a zürichi testvéreknek kimondott, hogy tudniillik a szövetség „egyetemes szervezetével”

teljes erejéből belép a politikai és vallási napi küzdelmekbe, valahányszor csak ítélete szerint „a szövetség részvégtlensége jellemhibává és erkölcsi bűnné válnék; hogy azonban külre ható vallási és politikai tevékenységét, a szövetség „külső tényeit” az egyes testvérekre hagyja, és óvakodik a külharczba mint szövetség ereszkedni, mi által a profán világ előtt a szövetség politikai működése mindenkor rejtve marad.”

Ily tények felszínre hozásával és világos értelmezésével veri arczul a kétszínű kőművességet a tudós Ketteler, minden tanulékony ember kivetheti, hogy az a politikában ép oly tevékeny részt szokott venni napjainkban, mint a vallási küzdelmekben. Ily szellemű tehát Dr. Seydel pantheistikus német kőművessége.

Akár német, akár olasz, akár francia eredetű a hazánkba plántált szabadkőművesség, ennek sem lehet más természete, hiszen csak egy kőművesség van a föld hátán, s végczélja saját állításuk szerint egy és ugyanaz. Azon kérdésre vajjon távol maradnak-e a magyar kőművesek az egyház-politikai tértől? Elég egyetlen példát hozunk fel. Folyó év február, mint tudjuk, Irányi Dánielnek a korlátlan vallásszabadság-és polgári házasságról szóló határozati javaslatát, az országgyűlés pártkülönbség nélkül szótöbbséggel elfogadta.

Miképen történhetett ez? Miről még a „Pesti Napló” is így ír márczius 2-ki számában: „Irányi

határozati javaslatának elfogadása, liberális körökben sem okozott kellő meglepetést. Oly nagy elvi dolgok, mint a polgári házasság és a vallás-szabadság ügye, valóban megérdemelték volna a tüzetes, principialis tárgyalást. Nem telik abban nagy örömünk, midőn ily fontos reformkérdések mintegy esetleg, minden rendszer nélkül dobatnak a discussióba. Hát hol kell keresnünk az ily események titkos rugóit? Tizenkét nappal előbb jelent meg az e pontra adandó felvilágosítás, egy Budapesten megjelenő kőművesi haviközlöny vezércikkében.

A „Szabadkőművesi Figyelő” szerkesztője ugyanis, Hollós László, a magyar oriens titkára, 18-ik fokú skót rítusú szabadkőműves, e lap 3. számában, febr. 15-én „Körkérdéseink” cím alatt így ír:

„Ha mint állampolgárok meglepedéssel vehettük tudomásul, hogy a magyar képviselőház hazánk politikai és culturérdekeinek hú őre gyanánt igyekezett szerepelni; ha örömmel constálhatjuk is azt, hogy e képviselőháznak számbavehető elemei, bármekkora lett légyen is közöttük az elválasztó űr, szorosán egyesültek, valahányszor a józan reform és a haladás érdekeinek megóvása forgott kérdésben: mint szabadkőművesek mély és őszinte fájdalmat kell, hogy érezzünk, midőn még mindig ott látjuk államintézetünkben azon számos középkori sajnos reliquiát, mely a nemzettest lábain béklyó gyanánt csüng, feleke-

zeti vagy éppen hierarchikus érdekeket dédelget, a lelkiismereti szabadságot, az embernek emez eredeti tulajdonát, kufár kezekben lekötve tartja, és a családi boldogság éhezését vallási külsőségektől teszi függővé.

Mi nem csupán a templomban dolgozunk, de sokkal többet, mert folytonosan azon kívül. „A páholyokban érlelődnek (ugyan) elveink” írja bizonyos magyar szabadkőműves, ¹⁾ de „a szabadkőműves működése a páholyon kívül kezdődik,” mondja Sincerus. ²⁾ A mit a kőműves a páholyban dolgozik, az csak útra való, csak föl-szerelés arra, hogy őt útjában támogassa és megerősítse az akadályok legyőzésére. A szabadkőműves működése kiható erejű, — „annak, mondja Findel, ³⁾ a befelé irányuló munkához kiegészítésül a kiható munkásságot kell csatolni és érvényesíteni” Vésegessük tehát a korkérdések kódarabjait a templomon kívül, társadalmi körben.

Teremtsünk élénken nyilvánuló közvéleményt mind e kérdések iránt. „A szabadkőművesség társadalmunk fejlődésének előmozdítására hivatva van (ugyan) befolyjni” írja Mátyus Arisztid, az itteni skót rítusú 33-as szövetségtanács ez idei alelnöke ⁴⁾, de „nem nyúlhat bele a nap folyó

¹⁾ Hajnal. I. h. 72. 19. sz.

²⁾ Hajnal. 1872. 25. sz.

³⁾ Bauhütte. 1872. 13. sz.

⁴⁾ Szabadkőművesi Figyelő. 1873, 1. sz.

eseményeibe, ő a jövőt készíti elő,” mond Pulszky, symbolikus rítusú nagymester ¹⁾. „A szabadkőművesség feladata, irányt adni a kor szellemnek”, monda Besze János, az itteni „Könyves Kálmán” páholy tiszt, főmestere, e páholy 1872. ápr. 4-ki első munkáján; vagyis, mint Weishaupt mondja: „Azon kell lenni, hogy elveinket divattá tegyük, hogy ezen közvélemény, ezen korszellem, ezen divat alapján a szabadkőművesség elveinek valószínűségét követelni lehessen.

Azon tisztelt testvéreink pedig, kik tagjai a magyar parlamentnek (s ezek száma tekintélyes), álljanak a mozgalom élére, egyesüljenek pártkülönbség nélkül, dolgozzanak ki közakarattal és megegyezéssel oly törvényjavaslatokat, melyek hű kifejezői legyenek az emberiségi, lelkiismereti és kultúrigényeknek; terjesszék be azokat együttesen a képviselőházhoz, szorgalmazzák azok fölvetését és napirendre tűzését minden nap; teremtsenek visszhangot a sajtóban s ezek által a társas életben”.

Őszintébbek és nyíltabbak már nem is lehetnének kőműveseink. Mi se foglalkozzunk jelenleg a magyar oriens titkárának fájdalmával, melyet „azon számos középkori sajnós reliquia” miatt érez, melynek nevelését és kiképeztetését is köszöni; mely a „lelkiismereti szabadságot” tizen-

¹⁾ Der Zirkel. 1871. 13. sz.

nyolcz száz év alatt megalkotá, melyet a kőművesség másfél század óta, ahol csak uralomra vergődhetik, bilincsekbe ver és semmivé tesz: és mely a „családi boldogságot” az egyed fölemelése és a házasság szentsége által létrehozá, s annak „élvezését” megtisztítá és megneemesíté. Ne bíráljuk a magyar kőművesek nagymesterének kétszinű nyilatkozatát, hogy a szabadkőművesség „nem nyúlhat bele a nap folyó eseményeibe”; midőn pedig „a társadalom fejlődésének előmozdítására befolyjni hivatva van,” és „nem csupán a templomban dolgozik, de sokkal többet, mert folytonosan azon kívül.” Ezen és hasonló hivatalos ámítások czáfolásával most ne bíbelődjünk, hanem elégedjünk meg Hollós László azon őszinte vallomásával, hogy a magyar szabadkőművesek „a társadalmi körben” épen úgy szokták „vésegetni a korkérdések kődarabjait,” mint más országok kőművesei; sőt mi több magában „a magyar parlamentben” is „tekintélyes számú testvérek” szerepelnek, kik egyes körülmények között „a mozgalom élére állanak, pártkülönbség nélkül egyesülnek, közakarattal és megegyezéssel dolgoznak ki törvényjavaslatokat, azokat együttesen terjesztik be a képviselőházhoz, fölvetelöket és napirendre tűzésöket szorgalmazzák.”

Ki tehát az, ki még ezen tények és adatok láttára is kétségbe bírja vonni, hogy a szabadkőművesség nem kevésbé tevékeny a politika mezéjén, a társadalmi körben, mint a vallás terén?

A ki délben szándékosan hunyja be szemeit a nap fénye előtt, az magán kívül mást nem okozhat, hogy nem lát. Kimutatta a római sz. Szék a kőművesség vallási, politikai és társadalmi működését, vagyis anyai gondossággal figyelmeztette a kereszténységet arra, hogy a szabadkőművesek politikával is épen úgy foglalkoznak, mint egyházi ügyekkel. Sőt még többet is tett az Egyház.

Nemcsak egyszerűen konstataálta, hogy a szabadkőművesség teendője kettős, hanem egyszersmind megismertette a világgal a titkos társulatok gonosz természetét, szellemét, irányát, törekvéseit és célját.

Ezzel kapcsolatban a kezdődő baj meggátolására a királyok segélyét is kikérte; sőt a pápák a katolikus fejedelmek kötelességérzetére is hivatkoztak. Azonban fájdalom, az államok tulajdon kárára, a pápák felszólításai siker nélkül maradtak. A római Szék nem tehet magának szemrehányást, mintha e ragálynak azonnal keletkeztekor erősen ellene nem szegült volna; a fejedelmek és kormányok azonban e tekintetben igen sokat mulasztottak. Sőt mi Több, a titkos „társulatok részben a kormányok védelme alatt és pártfogása mellett folytaták földalatti munkájukat, míg végre a nagy francia forradalomban kiléptek üregeikből a tiszta napvilágra, és az 1789-ki elvekben vagyis az ugynevezett „átalános emberi jogokban, melyeket VI. Pius pápa 1791-ki brevéjé-

ben „a vallással és társadalommal ellenkező jogoknak”¹⁾ nevez, a világ számára törvényeket diktáltak.

Most testesült meg a nagy indifferentismus, mostantól kezdte egyik ország a másik után lobo-
gójára írni a szabadság, egyenlőség, testvériség
hazug szolamát, kivált a lelkiismeret szabadság-
nak mindent felforgató, minden tekintélyt lerontó
s jogot tipró kőműves elvét.²⁾

A kőműves elvektől elszédített kormányok
nem engedék meg, hogy a fejedelmek hitelt adja-
nak az egyház szavainak. Azért sóhajt fel Szent-
atyánk 1865-ki allocutiójában: „Oh bárcsak hall-
gattak volna a fejedelmek elődeink szavára; bizo-
nyára nem siratták volna meg atyáikkal azon sok
lázadást, azt a sok háborút, mely egész Európát
lángokba borítá!”³⁾

Hát talán a trónok felforgatására is töreked-
nek a szabadkőművesek?

A kőművesség természetét és végcélját ismer-
jük. Tudjuk azt is, hogy a vén szabadkőművesség
1786-ban egybeolvadt a Weishaupt által alapított
„felvilágosultak” társulatával, melynek célja „az

¹⁾ „Iura religioni et societati adverbantia.”

²⁾ Der Papst und die modernen Ideen. 1866. IV. Heft.

³⁾ „Utinam principes Decessorum nostrorum vocibus
aures praeuissent; nunquam certe fuissent deplorandi nostra
patriumque memoria tanti seditiouum motus, tanta bellorum in-
cendia, quibus Europa universa conflagrauit.”

oltárok és trónok lerontása” vala. Mindezt pedig legjobban tudja a római sz. Szék. Ezért monda VII. Pius 1821-ki „Ecclesiam” című bullájában: „E sz. Szék már régóta hangoztatja szavát a titkos társulatok ellen, és feltárta nemcsak egyházellenes, hanem államveszélyes terveiket is.”¹⁾ Alább pedig: „A szabadkőművesség azt tanítja, hogy fellázadni, és a királyokat s fejedelmeket, kiket közönségesen zsarnokoknak hívnak, trónjaikról elűzni szabad.”²⁾

XII. Leo 1825-ki „Quo graviora” kezdetű constitutiójában ez érdemben így szól: „A könyvek és statútumok, melyekben terveiket s céljait kifejtik, világosan bizonyítják, hogy ő tőlök ered ki mindaz, a mivel a törvényes fejedelemségeket megdönteni s az egyházat alapostul eltörölni akarják.”³⁾ Később a fejedelmekhez fordulván állítja: „A szabadkőművesek nemcsak a vallásnak, hanem a ti hatalmatoknak is ellensé-

¹⁾ „Iam pridem sancta haec Sedes magna liberaque voce contra sectas clandestinas clamavit, ét consilia, quae clam ab iis ess ént inita contra religionem, imo et contra civilem societntem, patefecit.”

²⁾ „Eadem societas docet, integrum esse seditionibus excitatis reges ceterosque imperantes, quos tyrannos passim appellare audet, sua potestate exspoliare.”

³⁾ „Codices et statuta, quibus sua consilia et instituta explicant, aperte declarant cuncta, quae ad legitimos principatus labefactandos et Ecclesiam funditus delendam spectant ab iis proficisci.”

geik. Mind a kettőt megtámadják, mindkettőt teljesen romba dönteni iparkodnak. Mert ha rajtok állana, kétségkívül se a vallást, se a királyi hatalmat nem túrnék meg a földön. S oly nagy álnokság lakik e felettébb ravasz emberekben, hogy midőn hatalmatok körét látszólag leginkább tágítani igyekeznek, főleg akkor akarják azt megdönteni. Elhitetik a világgal, hogy az egyház hatalmát kisebbíteni, s a pápa és püspökök jogait megnyirbálni kell. Ezt azonban nem csupán égő vallási gyűlöletökből hirdetik, hanem egyszersmind azon szándékkal, mert remélik, hogy ha népeitek ledöntögetve látandják azon korlátokat, melyeket Isten és egyháza a vallás talaján felállítottak, ezen példa könnyen rábírja majd őket, hogy megváltoztassák és lerontsák a politikai kormány alakját is.”¹⁾

¹⁾ „Qui sectas illas sequuntur, non minus religionis, quam vestrae potestatis sunt hostes. Utramque aggreditur, utramque penitus labefactare moliuntur. Neque certe paterentur, si possent, aut religionem aut regiam nullam potestatem speresse. Ac tanta est hominum callidissimorum astutia, ut cum maxime videntur vestrae potestatis amplificationi studere, tūm eius eversionem praecipue spectent. Docent illi quidem permulta ut svadeant, Nostram et episcoporum potestatem debilitandam esse, et ad vos plura Ecclesiae iura transferenda. Verum haec illi non modo ex teterrimo quo inflammantur in religionem odio, sed eo etiam consilio docent, quod sperent fore ut gentes, quae vestro imperio subiiciuntur, si forte perspiciant everti terminos, quos de rebus sacris Christus et Ecclesia ab eo

XVI. Gergely „Mirari” encyclikájában hasonlóképen úgy látja, hogy „a titkos társulatokból ered ki leginkább a nyilvános rend felbomlása, a királyi tekintély megrendítése és minden törvényes hatalom felforgatása; mert egyedül a vallás ereje tartja fen az államokat.”¹⁾ Ugyanis köztudomású dolog, jegyzi meg alább a pápa, hogy „a nép közt elszórt könyvekben oly tanokat hirdetnek, melyek által a fejedelmek iránt való köteles hűség megingattatik. s a lázadás fáklyái mindenfelé meggyujtatnak.”²⁾

Hogy a szabadkőművesek nemcsak az egyház ellen törnek, hanem egyszersmind államveszélyesek is, kitűnik végezetül IX. Pius sokat emlegetett 1865-ki legfontosabb okmányából, melyben a Szentatya idevonatkozólag imígyen szól: „Az eleinte setét rejtekben megalapított kőművesség később az egyház és társadalom romlására felszínre tört elő.”³⁾ Lejebb pedig, miután tagjait

instituta constituerunt, facile hoc exemplo adducantur ad politici etiam regiminis formam imrautandam ét destruendam.”

¹⁾ „Hinc porro freno religionis feantissimae proiecto, per quam un am regna consisting conspicimus ordinis publici exitium, labem principatus, omnisque legitimae potestatis conversionem invalescere.”

²⁾ „Cum circumlatis in vulgus sciiptis doctrinas quasdam promulgari acceperimus, quibus debita erga principes fides atque submissio labefactatur, facesque perduellionis ubique incenduntur.”

³⁾ „Perversa sodetas massonica, in latebris primum

felhívta, lépjenek ki a vészteljes társulatból, s híveit figyelmeztette, hogy a kőművesek csalárd beszédeitől óvakodjanak, arról értesíti a világot, hogy „a szabadkőművesek a becsületesség örve alatt Krisztus egyháza és a törvényes királyságok ellen égő gyűlölettől lángolnak, és azon egyetlen célra törekednek, hogy minden isteni és emberi jogot sárba tiporjanak.”¹⁾ Végül, forrón imádkozik Istenhez, „térítse meg kegyelmével az eszteleneket, s vezesse vissza az igazság ösvényére az eltévelyedetteket: engedje meg végre valahára, hogy az annyi csapások által zaklatott egyház és társadalom a béke, nyugalom s felüdülés révpart-jára juthasson.”²⁾

E tényleges igazságról tesz a sz. Szék tanúbizonyságot végre a „féniek” titkos társulatait roszaló decretumában 1865-ben, mely nyilatkozatát 1870-ben újra ismétli és megerősíti.

Ez időtájt ugyanis az éjszak-amerikai püspöki

tenebrisque coacta, in communeni exinde peruiciem religionis, humanaeque societatis erupit.”

¹⁾ „Qui quandam honesti speciem praeseferentes contra Christi religionem et legitimos principatus inflammato odio feruntur; idque unum spectant atque agunt, ut jura quaeque tam divina quam humana pessuident.”

²⁾ „Faxit nostrum omnium precibus exoratus dives in misericordia Deus, ut auxiliante gratia sua redeant insipientes ad cor, errantesque in viam iustitiae reducantur; faxit, ut a tam multis tamque inveteratis malis recitari aliquando tum ecclesia, tum humana societas possit”

kar kételyeit a római sz. Szék elé terjeszté. A kételyek a „fëni” testvérek társulatait is érintek. Az amerikaiak tanácsot kértek a pápától, mit kell tartaniok a nem rég keletkezett új nevű titkos társulatokról, — miután azok tagjai állítólag a titoktartásra esküvel nem kötelezik magokat, tehát ezek talán nem foglaltatnak benn a kőműveseket kárhóztató pápai okmányokban.

Ő szentsége 1865. július 13-án felelt az amerikai püspököknek. Válaszában az 1846-ki rendeletre emlékezteti őket. Ennek értelmében nemcsak azon kőműves társulatok tagjai záratnak ki az egyház közösségéből, melyekben a titok-tartásra esküt tesznek az aspiránsok; hanem a pápai okmányok mindazon, bármi néven nevezett titkos társulatokat sújtják, melyek akár az egyház, akár pedig az állam felforgatásán törik fejüket. „Titkos társulatok alatt — hangzik a decretum, — melyekről a pápai okmányokban szó van, mindazok értetnek, melyek az egyház vagy a kormány ellen fondorkodnak, akár követelnek esküt társaiktól a titok-tartásra akár nem.”

Azokban a szőnyegen forgó tárgy fontossága miatt méltónak tartjuk, hogy ezen új rendeletet teljes szövegével közöljük, mert állításunkat tisztább világosságba helyezi. A decretum szóról szóra így hangzik:

„Sok följelentetett a sz. Székhez az úgynevezett fëni testvérek társulatáról, s az általános vizsgálat fő gyülekezete elé terjesztetett, hogy

döntse el, mit kell róla tartani. Szentséges urunk, IX. Pius pápa, meghallgatván a vizsgáló bíbornokok szavazatát, Méltóságodnak tudomására hozni rendelte az 1846. augusztus 5-ki decretumot, mely így hangzik: Titkos társulatok alatt, melyekről a pápai okmányokban szó van, mindazok értetnek, melyek az egyház vagy a kormány ellen fondorkodnak akár követelnek esküt, akár nem társaiktól a titok-tartásra. Azt kívánta továbbá ő Szentsége, hogy Önt figyelmeztessük, miszerint a sz. Székhez forduljon, pontosan eléadván minden körülményt, ha netalán az említett rendelet alkalmazásában nehézségek merülnének föl.

Mivel pedig nem régen azt állították némely folyóiratokban, kivált a *The Connacht Patriot*-ban, hogy az apostoli Szék oly nyilatkozatot bocsátott közre, mely szerint a fénieket nyugtalanítani nem kellene, azért a szent Officium fő gyülekezete Méltóságodnak jelteni parancsolá, hogy az említett állítás egészen hamis. Kérem Istent stb.”¹⁾

¹⁾ „Archiepiscopus Baltimorensi, Cincinnatiensi, ac Neo-Eboracensi, necnon Episcopus Albanensi, Bostoniensi, Brooklynensij Buffalensi, Burlingtonensi, Hortfordiensi, Newarcensi ac Portlandensi.

Plura ad Sanctam Sedem delata sunt circa Societatem, quae appellatur Fratrum Fenorum aut Fenianoium, eaque Supremae Congregationi Universalis inquisitionis submisba

Ezen rendeletét ismétli a sz. Szék 1870-ben, midőn az írthoni kételyekre következő decretumban válaszolt:

„Minthogy kételkedtek volt némelyek, vajjon a féniek társulata a pápai okmányokban kárhozottatott társulatok közé sorozandó-e, szentséges urunk, az isteni gondviselés folytán IX. Pius pápa, kikérvén előbb a főmagasságu bíbornok atyák

fuere, ut quid de illis sentiendum foret, decerneretur. Porro Sanctissimus Deus Noster Pius PP. IX., audito Emorum Inquisitorum suffragio, Amplitudini Tuae notificandum mandavit Decretum Per. IV. 5. Augusti 1846, quod sic se habet: Societates occultae, de quibus in Pontificiis Constitutionibus sermo est, eae omnes intelliguntur, quae ad versus Ecclesiaam vei Gubernium sibi aliquid proponunt, exigant vei non exigant a suis asseclis iuramentum de secreto servando. Voluit praeterea Sanctitas Sua, ut Tibi subiungeretur, recurrendum esse ad Sanctam Sedem, et quidem omnibus ad amussini expositis rerum adiunctis, si quae forte difficultates in applicatione praedicti Decreti imeniantur.

Quoniam vero recenter assertuin est in quibtdam foliis periodicib, ac signanter in The Connaught Patriot, declarationem prodiisbe a Sede Apostolica, iuxta quam Feniani iuquietandi non essent, idcirco Suprema Cougregatio S. Officii, Amplitudini Tuae significandum decrevit, praedictam asbertionem omnino falsam fuisse. Precor Deum etc.

13. Julii 1865.

Al. C. Barnabo, Praef.

H. Capalti, Secretarius.”

szavazatát, hogy a híveknek, kivált az egyszerűeknek szívei nyilvános lelki veszedelemben meg ne romoljanak, az egyetemes vizsgálat szent gyülekezete által hasonló ügyekben máskor kiadott rendeleteihez, főleg az 1865. július 13-ki decretumhoz ragaszkodva, rendelte és kinyilatkoztatta, hogy az úgynevezett féniek amerikai vagy íróni társulata befoglaltatik a pápák okmányaiban tiltott és kárhoztatott társulatok között, s főképen ugyancsak ő Szetségének „Apostolicae Sedis” kezdetű 1869-ki constitutiójában, hol a 4. sz. alatt az egyház közösségéből kizártaknak nyilvánítatnak „a szabadkőművesek, karbonárik, vagy más ugyanily nemű társulathoz tartozók, kik az egyház vagy a törvényes hatalmak ellen akár nyíltan akár titkon fondorkodnak; nem különben mindazok, kik e sectákat bármi módon pártolják.”¹⁾)

¹⁾ Az eredeti szöveget az Avanzini által szerkesztett „Acta sanctae Sedis”-ből vettük. Romae. 1872. Vol. V. 369. mely decretum először a dublini „The Irish ecclesiastical record” című hírlapban jelent meg. A hiteles szöveg szavai ezek:

„Cum dubitatuin fuerit a, nonnullis, au societas Fenianorum comprehensa censeatur inter Societates damnitas in Pontificiis Constitutionibus Sanetissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa IX., exquisito prius suffragio Emorum Patrum Cardinalium, ne fidelium praesertim simplicium corda eum evidenti animae discrimine pervertantur, inhaerens Decretis alias a S. Congregatione Universalis Inquisitionis in similibus

Itten figyelmebe ajánljuk az olvasónak IX. Piusnak 1865. September 25-ki híres „Multiplikes” kezdetű allocutióját, melyben idevágólag eképen szól: „És itt gyűlésekben Elődeink említett okmányait megerősítvén, azon s z a b a d k ö m üvesi és más ugyanazon nemű társulatokat, melyek látszatra mint egymástól különbözők támadnak naponkint, s melyek az Egyház vagy a törvényes hatalmak ellen majd nyilvánosan majd alattomban szőnek csejt, apostoli Tekintélyünkkel roszaljuk s kárhoztatjuk, és akarjuk, hogy azokat minden keresztény hívő, bármily állású és méltóságú legyen, s a földhátán akárhol lakjék, Általunk kárhoztatott és roszalt társulatoknak tartsa.”¹⁾

editis, praesertim Decreto diei 13. Julii 1865, decrevit ae declaravit, Societatem Americanam seu Hibernicam Fenianorum appellatam comprehendere inter societates vetitas ac damnatas in Constitutionibus Summorum Pontificum, et praesertim in nuperima eiusdem Sanctitatis Suae edita quarto Idus Octobris 1869, incip.: „Apostolicae Sedis” qua sub num. 4. Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae obnoxii declarantur „Nomen dantes sectae Massonicae aut Carbonariae aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur; necnon iisdem sectis favorem qualemcunque praestantes. Die 13. Januarii, 1870.

Pro D. Angelo Argenti, Notario.”

¹⁾ „Atque Lie in consessu Vestro memoratas Praedeces-

A sz. Szék nyilatkozataiból önként következik, hogy

1. Semmi értéke sincs a kőművesek azon ellenvetésének, melynél fogva azon hiedelemben ringatják magokat, hogy ők nem foglaltatnak benn a pápai okmányok tilalmában, mintán állításuk szerint ők az egyház élete ellen nem törnek. Hiábavalónak bizonyul ezen álnok kifogás már csak azért is, mert az imént hallott szavak: „az egyház vagy a törvényes hatalmak ellen,” úgyszintén: „az egyház vagy a kormány ellen” — dis-functiv, elválasztó értelemre tanítanak.

2. Azonfelül üres ellenvetés az, hogy azért nem érintené a sectariusokat a pápai kárhoztatás, mert gyűléseiket nem titkon, hanem nyilvánosan tartják; mert e szavak: „akár titkon akár alattomban szőnek csel” — hasonlóképen szétválasztók.

3. Azon kibúvónak sincsen több becse, midőn azt vélik, hogy a római constitutiók érvény-

sorum Nostrorum Constitutiones confirmantes, Massonicam illam aliasque eiusdem generis Societates, quae specie tenus diversae in dies coalescunt, quaeque contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinentur, auctoritate Nostra Apostolica reprobamus et conderamus, atque ab omnibus Christifidelibus cuiuscunque conditionis ac dignitatis, et ubicunque terrarum sint, tanquam per Nos proscriptas et reprobatas haberi volumus.”

telének oly helyeken, hol a kőműves társulatokat az állam-kormány tűri, vagy mi több protegálja, mint dicső magyar hazánkban. Mert a sz. Szék így szól: „Akarjuk, hogy azokat minden keresztény hívő, bármily állású és méltóságú legyen, s a földhátán akárhol lakják, általunk kárhoztatott és roszalt társulatoknak tartsa.”

4. Maga az eskü, melyet az ily társulatokban a titoktartásra követelni szoktak, sem valami lényeges arra nézve, hogy a sectákat tilosaknak mondjuk. Mert Pius pápa megjegyzi: „Akár követelnek esküt a titok-tartásra akár nem.”

5. Minekfolytán az efféle társulatokat már annál fogva rosz, kárhozatos conventiculumoknak kell tudnunk, mert azok titkos társulatok, azaz fattyú- és ál-társaságok, melyek fonák és gonosz elméleti elvekből indulván ki a közrend és béke felbontására, titkos és csalárd eszközökkel a társadalom kebelében szerves subsistentiát szereznek magoknak.

Ha az isteni gondviselés jelenlegi rendjét tekintjük, minden hatalom Istentől származik, a maga rendjében csak két fő, független társadalom és hatalom létezik; tudniillik a polgári és egyházi, melyeknek elseje alsóbb rendű és a másodiknak alá van rendelve, akár eredetét, akár végcélját nézzük, akár pedig célra vezető eszközeit. Minden más fő és független társulat és hatalom, a mely se nem polgári se nem egyházi, mint az isteni gondviselés jelenlegi rendjével el-

lenkező, egyéb nem lehet, mint anomal és fattyú társulat.

Ilyenek azon secták, melyeket helyesen titkos társulatoknak hívnak. Ezek ugyanis a társadalom kebelében magoknak titkos és álnok utakon organicus létet szerezvén, czimboráik és mások felett sajátságos módon törvényhozó, bíraskodó, kényszerítő és végrehajtó hatalmat gyakorolnak: úgy, hogy ezen magoknak tulajdonított hatalom gyakorlásában teljesen függetlenek, és azt saját nevökben gyakorolják. Tehát úgy viselik magokat, mint fő és független társulatok és hatalmak.

Azonban azon fő és független társadalmaktól és hatalmaktól, melyeket Isten a jelenlegi rendben megalkotott, ezek egészen különböznek. Most csak a polgári hatalomtól való különbségről beszélhetünk. Valóban, ezen titkos társulatok, jóllehet a polgári társadalom kebelében támadjanak, és abban erei és titkos rostjai messze szétágazzanak: mégis, a mennyiben társulatot képeznek, egészen különbözök a polgári társadalmaktól, melyekben, a helyviszonyok szerint, a világosságot többé vagy kevésbé kerülve élnek. Úgy szintén különböző a polgáritól azon hatalom is, melyet gyakorolnak; minthogy azt függetlenül és tulajdon nevökben gyakorolják.

Tehát anomal és fattyú társulatok ezek, és oly hatalmat bitorolnak, mely Istentől, mint a természeti vagy természetfeletti rend szerzőjétől nem származik.

Ezen rövid észrevételből kiviláglik, mit kell felelnünk azon kétértelműségeen alapuló ellenvetésre, mely a romlott sajtó mocsarából annyiszor kihangzik, hogy tudniillik: „az embereknek természetes, velökszületett joguk van tetszésök szerint társaságba lépni, és társulatot alkotni.” Erre eléggé megfelelnünk, ha azt mondjuk, hogy nincs joga az embernek oly társulatot képezni, mely elfajzott és az isteni gondviselés rendjével ellenkező szörnyeteg.

Ezen ellenvetésnek az igen sokat látszanék engedni, a ki csupán indirecte válaszolna. Mert szilárdnak kell azon meggyőződésnek lenni, hogy nincs hatalom hanem csak Istentől; és ez az ügyek jelenlegi rendjében kétféle, tekintettel a kétféle társadalomra: az egyik természeti, melyet tényleg a polgári társadalom képvisel; a másik pedig természetfölötti. Ha tehát e kettő közé bizonyos harmadik társaság helyeztetik, a mely sem az egyik, sem a másik, az ily társulat, a gondviselés jelen rendjében, nem lehet más mint szörnyeteg, és annak hatalma minthogy Istentől nem eredhet, a setéség hatalma lesz.

Nem okozhatnak minékünk nehézséget azon részletes és nagy társulatok, melyek a polgári vagy egyházi társadalom kebelében különféle változatban léteznek vagy létezhetnek, s melyek még törvénykezési hatalmat is gyakorolnak; milyen pl. a hadsereg, vagy a szerzetes rendek. Mert ezen külön társulatok csak részei azon magasabb tár-

sadalomnak, melyhez tartoznak, úgy, hogy a polgári vagy egyházi társadalomnak mintegy tagjai gyanánt tekintendők. Kérdezzük a katonától, vajjon polgár-e? azt fogja felelni: nemcsak polgár vagyok, hanem katona is egyszersmind. Kérdezzük a szerzetestől, katolikus-e? azt fogja válaszolni: nemcsak katolikus, hanem szerzetes is vagyok. Tehát az efféle részletes társulatok által a tagok jobban hozzáfűzetnek azon fő társadalmakhoz, melyekhez tartoznak, és a hatalmat, melyet gyakorolnak, az illető polgári vagy egyházi hatalomtól kölcsönzik.

Azonban kérdezzük csak a titkos társulati tagot, a szabadkőművest, melyik fő társulathoz tartozik? Ugyan mit fog rá felelni? Ő neki, ha jól ismeri társulatának szervezetét, megvetvén a polgári és egyházi társadalmat azt kell válaszolnia: én csupán a szabadkőműves társulatnak vagyok tagja, mely céljainak elérésére a királyokat is eszközök gyanánt használja. Ha pedig önmagával nincs tisztában, azon választ adhatja: én a szabadkőművesi, polgári és egyházi társadalom tagja vagyok. Miből látjuk, hogy három különféle és független társadalom és cohaerens hatalom áll előttünk, melyek közül, miután a jelenlegi rendben csak kettő lehet törvényes, tudniillik a polgári és egyházi, a harmadik társadalmi nemet fattyú hajtásnak kell neveznünk, melynek hatalma, ha így hívhatjuk, a setétség hatalma lesz.

Ezt állíthatjuk a titkos társulatokról és azok

hatalmáról, ha a szabadkőművességet magában véve vesszük szemügyre eltekintve a czéltől, melyet maga elé tűzött, mi utóvégre nem más, mint mindakét társadalomnak a polgári és egyházinak megzavarása és felforgatása; elvonatkozva az eszközöktől, melyekkel a magoknak tulajdonított hatalmat gyakorolják, melyek tilosak és bűnösök szoktak lenni: nem lévén tekintettel a módra, mikép avatják be a társulatba a tagokat, mely közönségesen istentelen: elvonatkozva a szerződésektől, melyek köttetnek, s melyek valóban erkölcstelenek; nem említve végre a tanokat, melyeket hirdetnek, mik nem egyebek, mint az atheismus. pantheismus, socialismus, s más e fajták.

Ha a szabadkőművességet ekkép vizsgálódásunk tárgyává tesszük, világosan kiderül, hogy a kőművesék „főépítő-mestere” azon szellem, melyet az írás e világ fejedelmének és a setétség fejedelmének nevez.¹⁾ Méltán hívja tehát Szentatyánk ez évi május 5-én, a franczia Damas gróf beszédére válaszolván, a szabadkőművességet „pokoli sectá”-nak.

De szakítsuk ketté e fonalat. Bluntschli és a berlini nagypáholyok földerítései épen úgy, mint a magyar oriens titkárának világos nyilatkozata, napnál fényesebben igazolják, hogy a szabadkőművesség mind „a társadalmi körben” mind „a

¹⁾ Avanzini, phil. theol. et utr. iur. doctor. Acta Sanctae Sedis. Romae. 1872. Vol. I. pag. 291—294

képviselőházakban vésegeti a korkérdések kóda-
rabjait,” vagyis a politikában épen úgy működik,
mint a vallási téren. Hogy mily szellemben politi-
zálnak a kőművesek, erre a pápák az egész világ
előtt feleltek és pedig ismételve.

Rágalmazza-e a sz. Szék a szabadkőműves-
séget? e kérdésre válaszul, a jelen porosz képvi-
selőházban felolvasá Chlapowski a „Neue Preus-
sische Zentung”-ból e szavakat: „A mire nekünk
törekednünk kell, az egy ínyünk szerinti pápa.
— Az egyházban létesített forradalom, a forra-
dalom állandósítása, ez a koronák és dynastiák
szükségképen bekövetkező bukása.”¹⁾ Továbbá
néhány év előtt a római rendőrség a titkos tár-
sulatok levelezéseiből számos iratot fedezett föl.
Többi közt a karbonári egyesület titkos utasítása így
hangzik: „A forradalom csupán azon egy föltétel
alatt lehetséges, ha a pápaság megdöntetik. A kül-
földi összeesküvések, a francia forradalmak, csu-
pán alárendelt eredményekre vezetnek, a meddig
csak Róma fenáll. Szükséges tehát, hogy az em-
beriség barátainak minden törekvései Róma ellen
irányoztassanak. Annak megrontására minden esz-
köz jogos; akkor, ha a pápa megbukott, a többi
trónok önmaguktól összeroskadnak.”²⁾

E vallomások borzalmas bepillantást enged-
nek a titkos társulatok terveibe, és a ki tán azok

¹⁾ Egri egyh. Közlöny. 1873. 6. sz.

²⁾ Ségur. A forradalom.

hitelességén kételkednék, vagy épen a pápai rendőrség költeményének mondaná, azt bátran utalhatjuk Mazzini és Garibaldi számos proclamatióira, melyekben egyenesen kimondják, hogy főczéljuk Olaszországot „szennyfoltjától megszabadítani.”¹⁾

És vajjon mi oknál fogva törnek annyira a pápaság ellen? Azért, hogy a „koronák és dynastiák megbukjanak,” hogy a „trónok összeroskadjanak.” Már XII. Leó pápa 1825-ki „*Quo graviora*” című bullájában feltárta a világnak a szabadkőművesség társadalomellenes és államveszélyes törekvését, mondván: „Innen magyarázható, mert számuk és vakmerőségök növekedett, hogy Európában a szabadkőművesek meggyújtják és fölemelik a lázadás fáklyáit. Mennyire félnek mindenféle újabb zavaroktól és forradalmaktól, min a titkos társulatok folytonosan munkálkodnak! Mint rettegnék az istentelen gyilkoktól, melyekkel alattomban leszúrják azokat, kiket halálra szántak.”²⁾

Azon egyébiránt, hogy ily szellemű testvérek működnek a páholyokban, nem csodálkozhatunk;

¹⁾ Sulyok. A római kérdés. 1868.

²⁾ „*Inde vero existit, quod perduellionis faces in Europa a sectis clandestinis per consecratos suos inflammatae et elatae sunt. Qui metus est novarum turbarum et seditio- num, quas illae sectae perpetuo moluntur! Quae icopiarum formido sicarum, quas in eorum corporibus clam defigunt, quos ad mortem designarunt.*”

hiszen, eltekintve azon körülménytől, hogy 1786-ban a felvilágosultak elveit is magokévá tették, magok az alapszabályok pártolják a törvényes hatalom ellen fellázadó testvéreket, midőn azt rendelik, hogy csupán e miatt nem kell kizárni a buzgó testvért a szövetség kebeléből. Ugyanis az Anderson által 1723-ban írt „Ős kötelmek” második szakaszában e sorok olvashatók: „Ha valamelyik testvér lázadó az állam ellen, ha más vétség rá nem bizonyul, a páholyból e miatt ki nem zárható.”¹⁾

Hogyan egyeztetheti össze az ily alaptörvényt bármely modern testvér is az államok existenciájával? Vagy talán a mai symbolikus kőművesek már többé nem szokták szítani a zendülés tüzet a fejedelmek ellen? Ne emlegessük e helyen a tényeket, ne bántsuk az 1789, 1830, és 1848-ki forradalmakat, melyekről az egész világ előtt konstatálták a pápák, hogy azok földalatti üregekben fogamzottak meg, s melyekkel magok a kőművesek dicsekesznek, hogy az ő műveik; ezekről ne szóljunk, beszéljen rólok a történelem. Mi csak a legújabb forradalmi tényt elevenítsük föl emléünkben.

Ki nem tudja, hogy a koronás olasz rabló,

¹⁾ „Sollte daher ein Bruder ein Empörer gegen den Staat sein, . . . wenn er keines anderen Verbrechens überwiesen ist, . . . so können sie ihn dennoch nicht aus der Loge stossen.« Periodische Blätter. 1872, 435. 1.

a gyáva Victor Emanuel, a kőműves forradalom által foglalta el Rómát 1870. September 20-án, a sedani katastropha után, midőn már a rendcsináló francia fegyvertől többé tartania nem kellett? Igen, a szabadkőművesek azok tulajdonképen, kik a pápát ezer éves trónjától forradalmi úton megfoszták.

Ezt magok is megvallják. A ki nem hiszi, olvassa azon körlevelet, melyet az aradi „Széchenyi oriens” Steinitzer K. és Bánhidy Béla aláírásával 1870. okt. 15-én, a flórentzi nagypáholyinak Rómába történt áthelyezése alkalmával, Magyarország összes testvérpáholyaihoz intézett.

Először minden pirulás nélkül azt merik állítani, hogy „szövetségöknek majdnem ezer éves fenállása óta, testvéreik közül százan meg ezerén sok szorongatást, sőt kinteljes halált szenvedtek meggyőződésükért a Rómából táplált vallási fanatizmus következtében.”

Ezután így folytatják: „És pár nap alatt a kőművesség világa betér e Rómába, hogy a babona éjjelét győzelmes sugaraival megvilágítsa, és a meggyökerezett előítéleteket nemes működése által eloszlassa. Valóban még ritkán ünnepelt a szabadkőművesség ily dicső diadalt, mint ezt; a hirtelen eltűnt földi uralom romjain, az emberi balhit összeroskadt államépületén csendes dicsőséggel emelkedik föl a kőművesség világossága. Midőn a szabadkőművesség Rómába bevonulását

tartja, fényes jutalmat nyer szolgálataiért, mert e győzelem kivívására ő valóban sokat tett.”¹⁾

E nyelvezet oly világos, hogy azt magyaráznunk fölösleges. Sokat tett a kőművesség a pápa világi trónjának megdöntésére, igen sokat, legtöbbet, mindent ő tett, mert a szabadkőművesség a pápában „természetes és halálos ellenségét” látta kezdetől fogva, mint a híres Franchi testvér programjában monda.²⁾

E magyar körlevél azonban mi ránk különös fontossággal bír; mert kitűnik belőle, hogy hazánk páholyaiban is ugyanazon elveket vallják a trónfosztásról, melyek külföldön divatoznak. Bizonyítja jelen állításunkat azon fent említett vezércikk is, melyben a „Szabadkőművesi Figyelő” szerkesztője, a híres conspiratorra, Weishauptra hivatkozik, hogy „a magyar parlamentben levő tekintélyes számú testvéreket együttes föllépésekre” buzdítsa.

És a hálátlan, elsatnyult Európa, mely az egyház emlőin növekedett nagygyá, s mint maga a hitetlen Voltaire megvallja: a pápaságnak köszöni művelődését, legjobb törvényeit, s majdnem mindent, a mi kitűnőt a tudományban és művészetben bír, — összetett kézzel nézte a barbár kőművesség Róma elleni harcát, és közönnyel tekinté a pápai trón felett aratott pusztító győzel-

¹⁾ Bauhütte. 1870. 45. sz.

²⁾ Bauhütte. 1864, 30. sz.

met; mint tékozló fiú elhagyta anyját, és örökségét ellene fordítá. ¹⁾

Azonban ne gondolja senki, hogy a kőművesség a pápai trón felforgatásával megelégszik; ő ezt csupán azért igyekezett megdönteni, hogy „a koronák és dynastiák megbukhassanak,” hogy azután a többi „trónok önmagoktól összeroskadjanak.” Célja ugyanis az, hogy romba döntvén az oltárokat és trónokat, a nemzeteket egy általános köztársaságban egyesítse, melyben a természet vallása alatt, vagyis teljes hitetlenségben, élvezet-szabadság uralkodjék.

A ki előtt tekintéllyel nem bírnak a hallott pápai okmányok, melyek állításunkat bizonyítják, az hiszen magának a szabadkőművességnek. Hiszen ezt igazolja maga a híres milánói testvér, Franchi is, midőn 1864-ki programbeszédében ekképen peroral: A kőművesség eredeti, symbolumokba burkolt célját: a szabadság, egyenlőség és testvériség megtestesülését, az általános associatio és solidaritás eszméinek elterjedését, miknek zárkövét az emberi jogok képezik elérte, miután ezen ige a francia forradalomban testté lőn; de ezentúli második céljához, hogy minden embert egy családban egyesítsen, és mindenkit testvérré tegyen, mint jótékonyági társulat el nem juthat; hanem e végre egyesítenie kell valamennyi hasonérzelműt,

¹⁾ Sulyok. A római kérdés.

minden liberális párthoz tartozót, és egyetemes emberi intézetet kell alkotnia.”¹⁾

Ha valaki e szavakat homályosaknak leli, azt a dresdai Bekért testvér, szász királyi ügyész és jegyzőre utaljuk, ki, miután lelkiismerete a szabadkőművesség istentelenségei és gazságai ellen végtére fellázadt volt, kilépett a vésteljes társulattól, és egyik művében²⁾ így ír rólok: „Eleinte arra kell szorítkoznom, hogy itt elleneimnek legvakmerőbb és legfontosabb hazugságait néhány érvel hazugságoknak bélyegezzem; ezen állításokat: 1) a rend se az egyházi, se a politikai téren tevékenységet nem fejt ki, és 2) a rend valamennyi államban szigorúan alkalmazkodik minden parancshoz és tilalomhoz, úgy mintha különösen őt érintenék; ő a legszigorúbb loyaltás társulata.

„E mellett bizonyítanak és kezeskednek 3) a kormányoknak benyújtott rendi státútumok, és 4) oly sok magas monarchák, kik mint tagok és védnökök a rendhez csatlakoztak.

„Már most a monarchák részvételét és a nekik s a kormányoknak fölterjesztett státútumokat illeti, valóban elég szép s ártatlanul hangzó szabályai vannak a rendnek a végből, hogy a monarchákat, kormányokat és a becsületes, de ép ezért az igazi beavatásra képtelen test-

¹⁾ Latomia. 1864 374, 1. Bauhütte. 1864. 30. 31. sz.

²⁾ Die geheimen oder Mysterien-Gesellschaften. Edv. Em. Eckert. Schaffhausen. 1860. Előszó. 18. köv. 11.

vérek tömeget, sőt magát a külvilágot is, a valódi, gonosz czélok iránt megcsalják azonban a megbízható testvérek tömegének számára tart ő elő nem mutatható statútumokat is.

„És még e tekintetben is észszerûleg megfoghatlannak tûnik fel a világ jóhiszemû könnyelmûsége; mert hiszen a nyilvánosság elé szánt statútumokban is ott van legalább minden testvérnek esküvel történt lekötelezése hogy a rend céljáról és eszközeirõl a legszorosabban hallgatni fog, következõleg már ennél fogva nem mondhatják ki a hatóságoknak az igazságot. Ugyan miféle gonosztevõ-társulat lenne valaha oly együgyû, hogy a hatóságnak, mely e társulat feladata felõl tudakozódnék, a bûnös terv és üzelem igazságát bevallja? — Én a „Magazin” II. fûzetében már bebizonyítottam¹⁾ a bajor criminál-actákból, hogy a rendben ily kétféle statútumok léteznek, és ugyanott kimutattam,²⁾ hogy az akkori ügynevezett felvilágosult-kõmûvesi-reform semmi más nem volt, mint az új-angol democratikus-reform, és hogy az ügynevezett felvilágosultak reformja a wilhelmsbadi és párisi rendi congressusokon, épen úgy mint Frankfurtban és Berlinben, Franciaországra és

¹⁾ Magazin der Beweisführung für Verurtheilung des Freimaurerei dens. Cap. 1. §. 42. 86. 1.

²⁾ 71. 1. §. 38. Cap. 11. §. 14. 145. 1. §. 15. 147. 1. §. 16. 147.1. §. 17. 153.1.

Némethonra, formaliter elfogadtatott és életbeléptetett.

„Megfoghatlan továbbá ezen könnyelműség, ha megfontoljuk az arra épített rendi vakerőséget, hogyan ragasztható ezen statútumoknak, melyeket mint egyedülieket adnak elé, mindig a végokhoz azon világosan ellenmondó, további titkos statútumokra utaló clausula: „Mindezen kötelmekre gondosan vigyázzatok, épen úgy mint azokra, bármily módon közöltetik is majd veletek, mi le nem írható.”¹⁾

„E könnyelműség annál megfoghatlanabb, ha tudjuk továbbá, hogy az oly számos rendi fokoknak csaknem mindegyikében más célzt adnak elé a fölveendőnek; ha megfontoljuk, hogy a rend századok óta áll, a nélkül, hogy tagjainak és a világnak egy általános és közös célzt megnevezett volna, míg végre elhatározták, — Németországra a wilhelmsbadi conventben — hogy a rend egyetemes céljlául vallják „az emberiség iránt való jótékonytságot, a szó legtágasabb értelmében”.

„Ebben ismét csak folytatása rejlett és darabja az örökös rendi rászedésnek, mert a világ az „adakozóság” közönséges fogalmát vette természetesen annak, midőn pedig ellenkezőleg ez annak igazi értelme: „az emberiségre minden

¹⁾ Az előmutatható alapszabály-könyv, az új-angol alkotmány-könyvben (német fordítás) III. kiadás. 308. 1. A berlini Royal York nagypáholy alapszerződésében. 188.1.

jótevény; a mit vele tesznek, az üdvös neki; a rend saját világ-alkotmányát tartja a legjótékonyabbnak az emberiségre.”

„De halljunk e felől néhány oktatást, milyeneket a testvérek titkos rendi közlönyeikben kapnak, pl. a bécsi közlönyben ¹⁾):

„A rend oraculumai felszólítottak (a wilhelmsbadi conventben), hogy döntsék el azon különös kérdést, mi tulajdonképen a rendnek célja? — Végtére azon választ adták nekünk, „hogy jótékonyosság a legkiterjedtebb értelemben, vagy helyesebben mondva, hogy az emberi jólét előmozdítása a jótékonyosság által, célja a mi rendünknek . . . — Oly társulat ez, mely egyesülésének első és legmellőzhetőbb céljává azt tette, hogy az idegen-származás, állapot és vallásra nézve, tagjai között minden tekintetet egészen megszüntessen. „

„Hogy azonban e jótékonyosság csak a társ-testvérekre szorítkozik, és kölcsönös, különösen az állami hivatalok elnyerésére irányzott segílyt foglal magában, ugyanazon rendi közlöny más helyéből kiderül²⁾):

„A rendnek, a titok leplével eltakart királyi mesterség mysteriumai mellett, még más tárgy is feladata, a jótékonyosság. Néha a barátot képviseli, fáradhatlan törekvéssel buzgólkodik valamely méltó

¹⁾ Manuscript für Brüder. I. Jahrg. 2. Heft. 163. 1.

²⁾ 1. Heft. 173.1.

testvér jóléteért; ha ő maga rajta közvetlenül nem segíthet, a nagyoknál és hatalmasoknál az ékesszólás minden készülékét felajánlja, hogy buzgó szószólás által valamely barát külső szerencsés körülményein javítson. Ezek körülbelül tulajdonságai az oly férfiúnak, ki lelke mélyében meg van győződve, hogy az egyik kéznek a másik támogatására kell szolgálnia.”

„Így a rendnek — jegyzi meg Eckert — csaknem minden szava kétnyelvű sophisticus hazugság, és azért mégis mindig megvan a könnyelműség iránta a világban.

„Végre, mi a magas monarchák kezességét illeti, kik a melléjük adott képviselő-mester által gyakoroltatják nagymesteri functióikat, ők ez által, vagy ha néha valamely páholyt meglátogatnak, csupán csak azt hallják, a mi nekik hízeleg és kellemes, mi felett a rend titkos iratai gyakran oly marólag és aljasan gúnyolódnak.

„Az egész mai szabadkőművességnek alap-constitutiója, az új-angol alkotmány-könyv, erről szó szerint rendel¹⁾: „Ha magas állású férfiak a társulatba lépni óhajtanak, őket legnagyobb tisztelettel kell fölvenni; mert az ilyenek gyakorta jó építő-urakká lesznek, kiknek idegenekre nincs szükségök, ha valódi kőművesekkel bírhatnak . . . Ezen testvérek szintén alá vannak vetve

¹⁾ 300. l.

a kötelmeknek és szabályoknak, csak abban nem, mi a dolgozó kőműveseket közvetlenül illeti.”

„E helynek értelme meglehetősen világosnak tetszik. Ezen n e m e s férfiak jól felhasználhatók építő-urakul; ámde az építő-urak nem az építészet emberei, se nem architektusok, se nem kőművesek, tehát a symbolika következtében, ők nem rendi-testvérek; hanem csak oly emberek, kik műértők által építtetnek, dolgoztatnak, — jelvényes consequentiában — a rend protectorai, kik a testvéreknek az állami hivatalokra való előmozdítása tekintetéből igen hasznosak lesznek, s a társulat tiszteletére és fényére, úgy mint hatalmára hathatós emeltyút szolgáltatnak. Ezenkívül a szövetségnek biztonságot szereznek.

„Vessünk most rövid pillantást a rendnek hírhedt loyaltására és szigorú törvényszerűségére. Itt kérdezhetjük: vajjon összhangzásba hozható-e a kőművesség léte és magatartása az állam törvényeivel?

Már most az első rendi hazugság hogy „a rend se politikával se vallással nem foglalkozik”, önmagát czáfolja meg, mint magától érthető, legtitkosabb végcéljában; ezt én már Magazinom szövegében¹⁾ mint hazugságot documentáltam; sőt maga az 1. sz. alatt jelzett ellenirat is világosan kimondja nekünk, hogy „a rend hatalmas politikai hatalommá vált.

¹⁾ IV. Heft. c. 1.

„A rend azon további hazugsággal biztosítja a kormányt, hogy „az ő célja jótékonyság, mi adakozóságot jelent.” Ámde fentebb láttuk, hogy az emberiség iránt való jótékonyság nem jelent csekélyebbet, mint a rend céljának megvalósítását, a rend viláгурalmának létrehozását életközösség és pogány-egyházzal, mit tehát minden eddigi állami és emberi rend általános felforgatásának kell szükségképen megelőznie. — Minélfogva a politikai célok eltagadása és az adakozóság állítása — szemtelen hazugság az országos előjáróság előtt, és a rend létében a törvények kigúnyolása rejlik.

„Azonban minden hazugságok között legvakmerőbb azon állítás, hogy a rend „nem ága a szabadkőművesek egységes, egyetemes világ-rendjének,” vagyis — a mi ugyanaz — hogy „ő semmi formális összeköttetésben nem áll a külföldi ágakkal.”

„A szabadkőművesek világ-rendjének egyességét célban, eszközökben és működésben, az egész világ ösmeri . . . Erre nézve száz meg száz érvet hozhatnék fel, ha a hely engedné . . . Én rosszabbat mutatok ki.

„A száz nagy országos páholy is (Eckert tüzetesen Szászországgal foglalkozik, de ez áll valamennyi országról, tehát édes magyar hazánkról is) csak tartományi-nagypáholya a német rendnyelvnek, és a berlini német nagymester alatt áll,

„A szász rendi közlöny így szól¹⁾: „Szászország nagypáholya az egész civilizált földkerekség nagypáholyainak becsülését élvezzi, mint az amerikai nagypáholyok számos ajánlataiból kitűnik, hogy vele közeli összeköttetésbe lépjenek, (mely most német honunk csaknem valamennyi nagypáholyaival szoros összeköttetésben áll, és követek által azokban képviselve van.)

Most Eckert a három berlini nagypáholynak és a hannoveri nagypáholynak hiteles okmányai-ból igazolja ugyanez állítását. Csak néhány idézetre ügyeljünk.

Az első okmány IV. pontja „Vorerinnerung” cím alatt²⁾ így hangzik: „Valamennyi, a nagy nemzeti-anyapáholy szövetségéhez tartozó régi-skót szabadkőműves páholyok csak egyetlen páholyt képeznek, t. i. a szövetség egyetemes régi-skót páholyát; tehát a testvérpáholyoknál ezen egyetemes skót-páholynak csak delegatiói vannak felállítva, hogy az érdekes testvéreknek Berlinbe való utazását, mint a skót-páholy tulajdonképi székhelyére, megkíméeljék. Ezen delegatiókat a végből kellett a jelenlegi lajstromba fölvenni . . . mert ezt a levelezés szükségessé teszi.”

Itt mellékesen meg kell jegyeznünk, hogy édes magyar hazánkban kétféle rítusú kőművesek vertek gyökeret: a symbolikus szertartású páho-

¹⁾ Latomia. II. B. 126. 1.

²⁾ Eckert jelen művében. 31. 1.

lyok nagymestere, mint említettük a maga helyén, Pulszky Ferencz; a skót ritusuaké Joannovics György, kultus-ministeri államtitkár; ki folyó évi május 12-én vezette a szabadkőművesek küldöttségét a walesi herceghez Budapesten, mely küldöttség kivüle Weiser Károly, a pesti szövetség nagymesteréből. Mátyus Arisztid, az oriens páholy alelnökéből, és Kubinyi Ágost, „33-as”-ből állott.¹⁾

Tehát az érdeklettek tudomásul vehetik, hogy a győri „Kisfaludy” páholy, minthogy azt, most egy éve, Pulszky és Besze nyitották meg, symbolikus rítusú. Ennek szék mestere Dr. Fölkel István, pénzügyi ügyész, ki a temesvári páholyban mint jegyző működött, s ki nemsokára talán kassai jogtanár lesz, hova recurrált. A kassai páholy, hol már szintén vannak, kétségkívül örömmel fogadja. A kassai páholy jegyzője Steer Ferencz, törvényszéki aljegyző. A győri páholy-nak tevékeny tagja Dr. Pistori Mór, akadémiai jogtanár.

De térjünk vissza Eckertre. A második, harmadik és negyedik eredeti, hiteles okmányból is ugyanazt hozza ki, hogy t. i. a páholyok külországi fők alatt állanak. Ezeket hely szűke miatt nem idézhetjük, csak azt mondjuk Eckerttel, hogy a mit a rend Szászországban eléggé fátyolozatlanul tenni merészel, azt teszi ő más államokban

¹⁾ Reform, május 13. 1873,

is, . . . csakhogy több vagy kevesebb fortélyossággal. Száz bizonyíték is van kezemnél — szól Eckert — az efféle törvénysértésekre a rend részéről, csaknem minden államban.”¹⁾

A kinek még ez is kevés, az olvassa ugyan-ezen Eckertnek nagy művét,²⁾ melyben kimutatja a kőművesség archívumaiból, hogy 1789. óta a forradalmak közvetlenül a szabadkőműves-rendből vették eredetüket: továbbá higyen Lamartine és Garnier-Page-nek, kik beismerték, hogy 1789, 1830 és 1848-ban a forradalmat a páholy lobbantotta fel.³⁾ Ezért nyerte el a zsidó nagymester, Cremieux a 48-ki francia köztársaságban az igazságügyi tárczát.⁴⁾ Ily úton lett a zsidó Mendizabal testvér, t. i. a szabadkőművesi forradalom által végre Spanyolország miniszterelnökévé, miután hatalmas kőművesi befolyása segítségével a forradalmat 1830-ban Spanyolországba átültette.⁵⁾

Midőn Stolz Albán 1862-ben a szabadkőművességről röpiratot bocsátott volt közre, egy berlini testvér ezen örökké nevezetes sorokat írta:

„A hatalom, melyre Juda a szabadkőműves-

¹⁾ Eckert jelen műve. 35. 1.

²⁾ Magazin der Beweisführung für Verurtheilung des Freimaurer-Ordens. Schaffhausen. 1855—1856.

³⁾ Hist. polit. Blätter. 1862. Le monde. nov. 5. 1862.

⁴⁾ Dr. Rohling. Talmudzsidó. (magyar ford.) 95. 1.

⁵⁾ U. o.

ség által jutott, délpontján van; egyenlően erős az a trón és az oltár ellenében. Jóllehet bizonyos páholyokból kizárvák, ott ülnek azért a zsidók minden páholyaiban a világnak. Van Londonban két zsidó-páholy, melyek a keresztény páholyokban élő valamennyi forradalmi mozgalomnak szálait kezökben tartják. A kőművesség élén Juda áll, míg a keresztény páholyok csupán vak bábok; melyeket Izrael hoz mozgásba a nélkül hogy ezt — legnagyobbbrészt — önmagok is tudnák. Egy egészen zsidókból alakult igazgató páholy létezik Rómában is; ez szintén egyik a forradalom legfelsőbb ítélszékei közül, mely a többi páholyokat ismeretlen fők által vezérli. A lipcsei titkos zsidó-páholy a vásár tartama alatt permanens; kereszténynek belépni nem szabad. Hamburg és Frankfurtban csak a titkolt emissariusok juthatnak be. Ez utóbbi páholy „Absolon a 3 csalánhoz” nevet visel, — a név elég jellemző. — Vajha megértenék már egyszer a nagyok, hogy a páholy csak a zsidóság érdekében dolgozik, izgatja a népeket! Vajha megértenék Burke szavait: „Jó idő, midőn a fejedelmeknek zsarnokokká kell lenniök, mert alattvalóik elvszerűleg lázadókká lettek.”¹⁾

Most azt kérdjük, ha mindezt összevetjük a

¹⁾ Hist, polit. Blatter. 1862. Le monde. nov. 5. 1862. Dr. Rohling. Talmudzsidó (magyar ford.) 94 1.

pápák nyilatkozataival, vajjon rágalmazza-e a sz. Szék a kőműveseket?

Csak ily felvilágosítások után vagyunk képesek érteni, miért emlékezteté oly hatásan 1858-ban Orsini bombája III. Napoleont, hogy váltsa be esküvel tett fogadását, melyet egykor mint száműzött herceg az olasz karbonari társulatnak tett, azaz nyisson utat az olasz forradalomnak.

¹⁾ Sulyok. A római kérdés. 26. 1.

VI.

A titkos társulatok vallása.

A megvilágított tények nyomán kétségbevonhatlan igazság gyanánt tűnik elő azon állításunk, hogy a szabadkőművesek mind a vallási, mind a politikai téren tevékeny részt vesznek. Sőt a figyelmes észlelő tekintetét szükségképen magára kellett vonnia azon szellemnek is, mely a vandál kőművesség működéséből minden lépten-nyomon pusztítólag elétör.

Vizsgálódásunk jelen részében azonban tüzetes szemle alá fogjuk a titkos társulatok hit és erkölcszabályát, hogy eredőjük tartalmával teljesen tisztában lehessünk.

Hittan.

Az emlegetett lipcsei testvér, Dr. Seydel, „Katholicismus és szabadkőművesség” című mű-

vében, miután a modern pantheistikus német köművesség lényegét és célját leírta, ekként kiált fel: „Minden ily önzetlen akarót, istent s országát keresőt, testvéreit szeretőt fölveszünk, legyen az bár héber, muzulmán vagy pogány, katolikus vagy protestáns, mystikus vagy rationalista, materialista vagy Hegel követője.”

Már e fölvilágosult bölcsész szavaiból is eléggé kitűnik, hogy a szabadkőművesség, miután a testvérek hihetnek is nem is, lényegileg vallás-talan, kereszténységellenes, atheisztikus szövetség.

Azon isten kit „minden világ építőmesterének” különös nevezete alatt tisztelni látszanak, nem az élő, egyedül igaz Isten, Atya, Fiú és Szentlélek, kit mi imádunk; az nem a mi teremtőnk, urunk és üdvözítőnk Jézus Krisztus, hanem Voltaire istene. Rousseau, a Convent és Robespierre legfőbb lénye, a theophilanthropikusok, Renan és Garibaldi istene, vagyis a becsületes ember valóságának istene; oly isten, mely nem létezik.¹⁾

De bocsátkozzunk a dolog érdemébe és fűrkészszük, vajjon mit tanítanak a szabadkőművesek legelőször Istenről?

XII. Leó pápa 1825-ki „Quo graviora” című bullájában, miután istenkáromló esküjüket kárhóztatta, idevonatkozólag ezeket mondja: „Nem a legnagyobb jogtalanság és méltatlanság-e magát Istent hívni fel bűntényeik tanújául és kezesül?

¹⁾Ségur. Die Freimaurer, 89. l.

Tűrhetlen ezen emberek szemtelensége vagy oktalansága, kik habár nemcsak szívükben, hanem nyíltan is, még nyilvános irataikban is állítják, mindazoktól, akiket társulatukba fölvesznek.”¹

E pápai okmány szerint tehát a szabadkőművesek egyenesen atheusok. De hogy azon gondolatra ne jöjjön valaki, hogy a szent Szék ítélete túlzó, lássuk a német és belga testvéreknek műveit, iratait és beszédeit. Hallgassuk meg először a freiburgi páholy tagját, Trentowski testvért, miként nyilatkozik e tárgyról, 1865-ki reform-programmjának ötödik pontjában.

„A szövetség, — szól a vakoló hőse, — imád istent, ismer vallást és gyakorolja az igaz morált; de mindezt csak humanistikus, vagyis tisztán és általán emberi szellemben műveli. „Ezen állításait alább így értelmezi: „Istent az összes emberiség kivétel nélkül tiszteli, de minden vallásfelekezet minden nép és ember másképen érti. A tisztelet egy, de az ismeret változatos, igen tarka különféleséget szül. Öt a kőművességben, az emberiség e tükrében, minden ember feltalálhatja. Az minden templomában és páholyában tiszteli istent, kit

¹)„Nonne iniquissimura et indignissimum est, Deum ipsum veluti scelerum testem et fideiussorem appellare? Intoleranda est eorum ex his hominibus impudentia sive amentia, qui cum non modo in corde suo sed etiam palam et in publicist scriptis dicunt: non est Deus, audeant tamen iusiurandum exigere ab iis omnibus, quos suas in sectas deligurit.”

műnyelven „minden világ nagy építőmesterének” nevez, de róla fogalmat alkotni mindenkinek szabadságára bízva. Világépítő mester a legfőbb lény, mit kiki úgy érthet, a mint akarja; mit ép úgy el kell ismernie a kereszténynek, zsidónak, mohamedánnak, pogánynak, mint a monotheistának, deistának, pantheistának, sőt magának az atheistának is, ki valami őserőt tart minden dolog kezdő és végökének. Ezen világépítő mester, mint ilyen, pusztán emberileg felfogott, azaz humanistikus isten. Ennekfolytán a szabadkőművesség istennek legnagyobb szentélye, vagyis az összes emberiség istenének temploma, az igazi vallás egyháza, minden vallások vallása. „¹⁾

E testvér hiteles tanúsága és vallomása szerint tehát a szabadkőművesség istene csak „humanistikus isten, kit annálfogva csakis pusztán ”emberi szellemben” imád: mi más szóval annyit tesz, hogy a kőműves-szövetség isten-tagadó.

Azonban az agyafűrt németeknél nyíltabbak, őszintébbek és világosabbak a belgák. Lipót király testvér halálakor a belga nagypáholy többi közt így szólt:

„Mi eléggé kimutattuk a páholyoknak, hogy a nagy oriens egy dogmát sem ír elő; hogy a mi páholyainkban a positivista, pantheista és materialista a spiritualisták mellett megélhet. Ha a

¹⁾ Bauhütte, 1865, 125. l,

lélek halhatatlanságának elve szerkönyveinkben vagy formuláréinkban olvasható, ha isten eszméje a világok legfőbb építőmesterének neve alatt figurái: ezek csak a rend hagyományai; de a nagy oriens sohasem hirdetett e pontok közül egyet sem dogma gyanánt,¹⁾)

E tekintélyes nyilatkozat szerint tehát Isten és a halhatatlanság neve még ott szerepel a kőművesi rituálékban és constitutiókban; de szerfölött csalódnék az, ki a dolgot komolyan venné, és a kőműves szavaknak igaz értelmet és jelentést akarna tulajdonítani. Ki nem ismeri meg ebből a szabadkőművesség atheistikus szellemét? Már alapításakor a hitetlen deismus terére lépett, azért nem is más, mint az indifferentismus egyháza, mit mindenütt meghonosítani törekszik, a mint a sz. Szék bizonyítja. Ugyanis VII. Pins 1821-ki „Ecclesiam” elejű constitutiójában idevágólag így ír:

„Az általok kiadott könyvek, melyekben különösen a felsőbb fokú páholyokban szokásos eljárési módot írják le, kátéik, statútumaik és más hiteles okmányaik, nem különben azok bizonyítékai, kik a titkos társulatokból kilépven, a kőművesek tévelyeit és cseleit a törvényes bírák előtt feltárták, nyilván bizonyítják, hogy arra törekednek leginkább, miszerint közönyösséget hozván be a vallásba, minden embernek szabadságot ad-

¹⁾ Latomia 1866. 272. l.

janak, hogy saját eszével tulajdon véleményeiből alkosson magának vallást; hogy az egyház szentségeit és a katolikus vallás titkait megvessék, és hogy ezen apostoli széket felforgassák, mely ellen kiváló gyűlölettel viseltetnek.”¹⁾)

Igaza van-e a pápának? Vagy e kőműves atheisták, e szörnyeteg indifferentisták nem vetik el az egész kereszténységet? Feleljenek magok a szabadkőművesek.

A wismari páholy egyik tagja, Frege testvér, a keresztény kinyilatkoztatást „kárhozatos balhitnek” nyilvánítja. Ez, úgy hisszük, elég világosan van mondva. A kőművesség királyi mesterségének elvei szükségképen ezen álláspontra vezetnek.

Halljuk Buthmann testvért, miképen szónokol többek közt a hamburgi páholyban: „Csak a tiszta, csak a kutató észből eredt hit képes a boldogító békét az emberi kebelbe önteni. Ez azon hit, melyre

¹⁾ „Libri ab ipsis typis editi, quibus ratio describitur, quae in conventibus superiorum praesertim graduum adhiberi solet, eorum catechismi et statuta, aliaque authentica et ad fidem faciendam gravissima documenta, nec non eorum testimonia, qui cum eam societatem deseruissent cui antea adhaeserant, eius errores et fraudes legitimis iudiciis patefecerunt, aperte declarant, carbonarios id praecipue spectare, ut magnam licentiam cuique dent, religionem quam, colat proprio ingenio et ex suis opinionibus sibi fingendi, indifferentia in religionem inducta; ut ecclesiae sacramenta et ipsa religionis catholicae mysteria contemnant, atque Sedem hanc apostolicam evertant, in quam singulari quodam odio afficiuntur.”

minket a kőművesség királyi mestersége pompás symbolumai által tanít.”¹⁾

Az 1864-ki milánói kőműves gyűlés statútumainak ötödik czikke így hangzik: „A társulat egy valláshoz sem csatlakozik, hanem minden felekezet iránt a legnagyobb figyelemmel viseltetik.” Rája pedig mindjárt a hetedik czikk: „Főtörekvéseinek egyik feladatául tűzi maga elé, hogy minden szabad embert egy nagy családban egyesítsen, melynek czélja lassankint a vak hitre és theokratikus tekintélyre alapított minden félt, úgy mint minden babonás, türelmetlen és egymás iránt ellenséges vallási szokást pótolni, és a humanitás igazi és egyedüli templomát megalapítani.”²⁾

Kiviláglik ebből a benső ellenmondás. A kőművesség türelmet hirdet a vallásfelekezeteknek, de egyszersmind ugyanakkor a föld színéről száműzni akarja az egész kereszténységet, hogy helyébe ő léphessen. Ha nem hívják is a dolgot maga nevéen, mégis igen jól tudjuk, mit kell a deisták korától értenünk a vak engedelmesség, a babonás, türelmetlen vallási szokások alatt. Láthatjuk ebből, hogy a liberális kőművesek a legtürelmetlenebbek akkor, midőn a humanitás igazi és egyedüli egyházát proclamálják.

Hogy katolikus ember szabadkőműves nem lehet, azt régen tudjuk nemcsak a kőművesség

¹⁾ Bauhütte. 1865. 266. 1.

²⁾ Period. Blätter. 1872.

atheistikus természetéből, hanem a sz. Szék kárhóztató okmányaiból is. Hiszen 1738 óta minden szabadkőműves ki van zárva az egyház kebeléből. Elismerik ezt magok a kőművesek is, kik őszintén megvallják, hogy „egyidőben senki sem lehet szabadkőműves és katolikus¹⁾)

Azonban nemcsak a katholicismusnak, hanem az egész kereszténységnek, sőt minden religiónak ellenlábasa a kőművesség; tehát a vallás és a kőművesség egymást kölcsönösen kizárják, vagyis annak, ki a páholyba belép, le kell mondania hitéről. E tényt kétségbevonhatlan szavakkal és félremagyarázhatlan nyíltsággal bizonyítják ők magok.

Goffin testvér így ír: „Ha a kőművesség a zsidót, mohamedánt, katolikust, protestánst templomába ereszti, ez csupán azon föltét alatt történik, hogy új emberré legyen, hogy előbbi tévelyeit megtagadja, hogy az ifjúságában beléje csepegtetett előítéleteket letegye.”²⁾)

Tehát a szabadkőművesség a vallásnak absolut tagadása. Ezt nemcsak mi mondjuk, hanem az istentelen Proudhon is, ki a beiktatási szertartás alkalmával azon szokásos kérdésre: „Miféle kötelmei vannak az embernek isten, felebarátjai és önmaga iránt?” ekképen felelt: „Minden ember iránt igazságosnak, hazája iránt odaadónak

¹⁾ Le Monde maconnique. 1866. május. 6. 1.

²⁾ Hist. popul. de la Franc Mayonnerie. 517. L

kell lennie, de istennek hadat kell üzennie.”¹⁾ Ezen atheista testvér a szövetségről ezt írja: „A szabadkőművesség tulajdonképen a vallási elem tagadása.”²⁾

Ne higye senki, hogy a magyar kőművesek másként éreznek a vallás dolgában. Kellőleg igazolhatja szavaim igazságát mind az aradi „Széchenyi oriens” körlevele, mind a „Szabadkőművesi Figyelő” idézett vezércikke. De ez igen természetes dolog; a hazánkba szivárgott kőművesség, a rendnek csak magyar fattyunövése, természetét a külföldi anyai tejjel szívta magába.

Az említett hangon nyilatkozott 1865-ben a párisi „Renaissance” páholy is.

Ha tehát a kőművesek egyenes emberek volnának, nyíltan meg kellene mindenütt vallaniok, hogy homályos csarnokaikban űzött szédelgésük jés átkos törekvésök úgy viszonylik a kereszténységhez, mint víz a tűzhöz.³⁾

A belga páholyok egyik beiktatási föltételül állíták fel, hogy a kőművessé lenni szándékozónak liberális, azaz vallástalan nevelése legyen.⁴⁾ A verviersi „szabadgondolkozók” páholya, Groffin testvér elbeszélése szerint, még tovább megy; mert azt határozta, hogy „egy profánt sem vesz

¹⁾ Ségur: Die Freimaurer. 1870. 23. 1.

²⁾ Ségur: Die Fr. 91. 1.

³⁾ Period. Blätter. 1872.

⁴⁾ Period. Blätter. 1872,

föl, hacsak függetlenségéről és állhatatosságáról csattanós bizonytságot nem tesz.” Továbbá egyhangúlag elrendelte, hogy „tagjai nyilván és írásban kötelezzék magokat, miszerint házasságuk esetében az egyház szolgálatát igénybe nem veszik, se pedig magokat pap által vallásos szer-tartással el nem temettetik”¹⁾)

Ki ne gondolna itt, a magyar oriens titká-rának felvilágosítása, után, a pesti képviselőház ez idei február 27-ki működésére, midőn „a tekintélyes számú testvérek pártkülönbség nélkül egyesülvén” a nemzet elkorcsosítására a polgári házasságot a parlament által elvben elfogadtatták, csak hogy az egyház szolgálatát igénybe venni ne kényteleníttessenek, a kik Isten és egyháza ellen összeesküdtek.

Látjuk tehát, hogy a szabadkőműves szövetség, ha hittanát tekintjük, nem más, mint az atheismus és materialismus egyháza.

Erkölcstan.

Mit tartsunk, ily vallási elvek hallatára, a kőművesség erkölcstanáról, eléggé sejthető.

Trentowski testvér fentebb említett 1865-ki reform-programmjában ezt állítja: „A szövetség morálja hasonlóképen tisztán és általán emberi, azaz humanisticus, mely az istentől minden embernek adott és szabadságára hagyott lelkiisme-

¹⁾ Hist. popul. de la Fr. M. 468, 1.

réten alapszik. Az ebből kikelt erényes élet termi meg a valódi testvériséget, egyenlőséget és szabadságot; következőleg a társulat erényfrigy, a hamisítatlan morál szentélye”¹⁾

De ugyan, kérdjük, miféle erényes társulat az, melynek alapszabályai meg nem engedik, hogy az állam ellen lázadó testvért a páholyból kizárják? miféle erényfrigy az, mely annál jobban örvend, minél istentelenebbek és erkölcstelenebbek tagjai? miféle tiszta morál az, mely példátlan durvaságot, engesztelhetetlen gyűlöletet, rablást és gyilkosságot megenged és tanít? Már pedig a „hamisítatlan morál szentélyében” ily drágalátos scenák szemlélhetők.

Mi a „szabadságára hagyott lelkiismeretből kikelt erényes életet” illeti, szolgáljon például a múlt századból a kőműves Voltaire, ki a kereszténység ellen halálos gyűlöletet esküdött, mitől egész az őrzöngésig lángolt; kinél jobban talán soha senkisémet taposta lábbal a morált; kinél a forradalomnak több szolgálatot senkisémet tett; s kit végre aljas jelleme és undok élete miatt mindazon kortársai, kiknek kebelében a becsület és szemérem utolsó szikrája ki nem aludt, megutáltak.²⁾ És ily testvérekkel a szabadkőművesek még dicsekednek!

Findel ugyanis többi közt így ír: „1778-ban

¹⁾ Bauhütte. 1865. 125.1.

²⁾ Period. Blätter, 1872.

érte a „Neuf Soeurs” páholyt azon kitüntetés, hogy Voltairét szabadkőművessé avathatta. Csak erkölceit veté vizsgálat alá. Fölvétele diadal volt rája nézve és megbecsülhetlen a jelenvoltagekra. Mindjárt beiktatása után, tiszteletteljesen az oriensbe helyeztetett.”¹⁾ Az idei, 1873-ki berlini kőműves naptárban őt kétszer dicsőítik: „1778. febr. 7. Voltaire testvér fölvétele,” és „1778. máj. 30. Voltaire testvér halála.”

Boldog korunkból csak a hírhedt bandita vezért a durva forradalmárt, Garibaldiit említjük, ki az olasz kőműveseknél évek óta legfőbb hivatalokkal volt felruházva, és, mint a „La Cisalpina” nevű páholy múlt évi kimutatása értesít, jelenleg „József testvér” címmel az első méltóság: kiről világszerte ismert dolog, miszerint raja nézve az olasz nyelvkinccs nem kielégítő, hogy abban a katolikus egyház elleni gyűlöletének és vad fanatismusának kifejezésére kimerítő szavakat leljen.

Vagy a „hamisítatlan morál szentélyében” megmaradhatnak azon feddhetlen erkölcsű testvérek, kik valamint a törvényes fejedelem ellen pártütésre, úgy orgyilkosságokra is vállalkozni nem iszonyodnak? Nevezheti becsületes ember „erény frigynek” azon elvetemült gonosztevők társulatát, mely, miként VII. Pius 1821-ki „Ecclesiam” kezdetű bullájában tudósít, „az állati szen-

¹⁾ Gesch. d. Fr. 229.1.

vedélyeket minden korlát alól felszabadítván, tagjait arra tanítja, hogy szabad megölni azokat, kik a titoktartásra fogadott szavokat megszegték.”¹⁾ Vagy oly tiszta erkölcsű kőművesek azok, kiknek egyes gyűléseiben, mint például a lyoni „kadosch” fokú páholyokban, „a boszú és gyilkolás a hajtó indokok,” mint ők magok írják.²⁾ Valóban helyesen jegyzik meg a mérsékeltebb testvérek: „Nem kellene a kormányoknak túrniök az efféle titkos társulatokat, melyek kebelében ily örültségek üzetnek.”³⁾

Nem találhatunk azon szövetségben erényeket, hol se hitet, se reményt, se szeretetet nem lelünk. Hite nincs a kőművességnek, mert személyes Istene nincsen. Reménye nem lehet, mert a lélek halhatatlanságával együtt a sírontúli életet tagadja, az ő lelke úgy hal el testével mint Darwin gorillája elporlik. Szeretetre hogyan akadhatunk az ily materialistáknál? A mit szeretetnek híznak, merő egoizmus. Felfogható tehát azon sivár szeretetlenség, mely a barbár testvéreket jellemzi.

Annyiban igaza van Trentowskinak, hogy „a kőművesség morálja pusztán emberi, vagyis humanistikus.” Kitűnik ez a szeretetteljes testvériséget

1) „Itaque libidinosus voluptatibus impudentissime ea societas favet, quae docet licere eos interficere, qui datam de secreto fidem non servaverint.”

2) Latomia. 1865. 307. l.

3) Latomia. 1865. 308. l.

megalapítani igyekvő genti páholy liberális mes-
terének, Faiderneknél 1846. július 2-án tartott
székfoglaló beszédéből, melyben e sorok is olvas-
hatók: „A szerzetes hydra utálatos fejeivel újra
fenyeget minket. Hiába hízelgünk magunknak,
hogy a tizenkilencedik századdal az infámist ki-
irtottuk. A gyalázatos újra feltámadt, és életerő-
sebb, türelmetlenebb, kapzsibb és éhesebb, mint
valaha volt. Hogy uralmát megszilárdítsa, hatal-
mában akarja tartani az ifjúságot. Mi lesz e tul-
kapásnak eredménye? Az alsó iskolák elállatiasí-
tása, a közép és főtanodák nevelésének elrontása.
E klerikális uralom ellen, melynek feje Rómában
székel ezen fanatikusok ellen minékünk harczol-
nunk, biztosított győzelemmel vívnunk kell. Hogy
a czélt elérhessük, oltárt oltár ellen, iskolát iskola
ellen kell emelnünk. A természet és józan ész
vallása azért alapított, hogy a lerontott papság
helyére mi lépjünk. Akármit mondjanak a fana-
tikusok és türelmetlenek, a kőművesség se nem
politikai, se nem vallási intézmény, mindezeknél
magasabb; mert a kőművesség az egyetemes morál
törvénykönyve.”¹⁾

Ily egyenlőség és testvériség születik a sza-
badságára hagyott kőműves lelkiismeretéből? Ily
hangon szoktak szónokolni a hamisítatlan morál
szentélyében? Nem ámíthatják többé az okos em-
bert e durva testvérek, hogy a titkos társulatok

¹⁾A. Neut. 119. 1.

szabadságot hirdetnek, hogy a kőművesség szeretetet lehelő „jótékonyági társulat.” Igen jól tudjuk, hogy édes magyar hazánkban is a vakoló dandárai azok, kik jó darab idő óta titkon és nyilvánosan minden áron elszakítani iparkodnak az iskolát az egyháztól; úgy mint külföldön sok helyütt már eddig is csaknem egészen hatalmokban ejtették nemcsak az egyetemeket, hanem még a gymnasiumokat is.

Már XII. Leó pápa 1825-ki „Quo graviora” című constitutiójában panaszodik azon kőműves „egyetemi társulatokról, melyekben az ifjakat némely tanárok nem oktatják, hanem elrontják; oly titkokba avatják, melyeket igazán a gonoszság titkainak kell neveznünk, és mindenféle gázságra tanítják.”¹⁾

Azon dolgoznak régóta, hogy az iskolát, és ez által a jövő nemzedéket atheussá tegyék. Bizonyítja állításunkat napjainkban hazánkban kívül, hol a tények fenhangon beszélnek, a brüsseli szabadkőműveseknek ez évi márczius hónapban kiadott értesítvénye, melyben az iskolára vonatkozólag következőképen szólnak: „Nem kell szem elől téveszteni, hogy habár a polgári temetések

¹⁾ Ex quibus sectis ea praesertim memoranda est, quae Universitaria dicitur, quod sedem et domicilium in pluribus studiorum universitatibus habeat, in quibus iuvenes a nonnullis magistris, qui eos non docere, sed pervertere student, eiusdem mysteriis, quae iniquitatis mysteria verissime appellari debent, inicianur et ad omne scelus informantur.”

szervezése társulatunk első és legelőnyösebb tárgya: az oktatás mindig egyik leghatályosabb eszköznek tekintetett arra, hogy az emberi szellem a vallási fanatizmus alól felszabadíttassék. . . Ideje, hogy a fiatal nemzedéket megóvjuk azon tévedésektől, melyek első oktatásuk alapját képezik, melyek benyomása egész életükben megmarad.”¹⁾ A népek elkereszténytelenítése végett erre törekedtek mindenkor. Méltán sóhajtott fel már XVI. Gergely pápa 1832-ki emlékezetes „Mirari” című körlevelében: „Tombol örömeiben a gonoszság, a szemtelen tudomány, a féktelen arczátlan-ság. Meghamisítják a tiszta tant, szent Péter székét kegyetlenül zaklatják, az egyház tekintélyét ostromolják. Az egyetemek és gymnasiumok új vélemény-szörnyektől rémítően hangzanak, mikkel többé nem titkon és alattomban támadják meg a hitet, hanem annak már nyíltan üzennek iszonyú és alávaló hadat. Mert a tanárok oktatásaik és példájok által megrontották az ifjak szívét, és iszonyatos vallástalanság s borzasztó erkölcsi romlottság állott be.”²⁾

¹⁾ Magyar Állam. 1873. ápril 16.

²⁾ „Alacris exultat improbitas, scientia impudens, dissoluta licentia. Sana hinc pervertitur doctrina, vexatur acerrime haec nostra B. Petri sedes. Personant horrendum in módum academiae ac gymnasia novis opinionum monstris, quibus non occulte amplius et cuniculis petitur catholica fides, sed horrificum ac nefarium ei bellum aperte iam et propalam inferitur. enim exemploque praeceptorum corruptis adolescen-

Tehát a megdöbentő hitetlenséget s ennek ivadékát, az árként pusztító erkölcstelenséget, a múlt század elején támadt szabadkőművesség hozta létre leginkább, mely, miként láttuk, minden téren ezen dolgozik. És mégis, ily törekvések és műveletek mellett, a kőművesség meri magát „az egyetemes morál törvénykönyvének” nevezni? Ezen engesztelhetetlen gyűlölettől lángoló faj hívja magát „erényfrigynek”? A szabadkőművesség, mely midőn az iskola ellen iskolát emel és abban az isteni és emberi jogokat és törvényeket sárba tiporja, a vallásos hitet a szívekből kitepi, az erkölcsösséget semmivé teszi, épen ő nem átalja azt hangoztatni, hogy az egyház állatiasítja el az iskolát! Az egyház, kinek védő szárnyai alatt és anyai gondoskodása mellett emelkedtek azon pompás tanintézetek Ázsiában, Afrikában és Európában, melyek új világot teremtettek, melyek mai polgárosodásunk bölcsői valának, melyek vallási és társadalmi, polgári és politikai művelődésünket jelen magaslatára emelték. Borzad a képzelet, ha elgondoljuk, hogy mi lett volna az emberiségből, ha a szeretet ezen egyházának, a kereszténységnek csecsemő korában lép föl a gyűlölködő, rabló, gyilkoló, hitetlen és erkölcstelen szabadkőművesség. Mi volna ma az emberiség, ha tizennyolcz századdal ezelőtt hatalmasodott

tium animis, ingens religionis clades morumque perversitas teterrima percreluit.”

volna el a titkos társulatok vandal hit és erkölcs-tana? Bizonyára egy színvonalon állanánk az akkori vad népekkel és a mai setétségben botor-káló pogányokkal; magyarok volnánk nemes gondolkodás, finom érzés, tudomány és műveltség nélkül. Mert a kőművesség csak akkor tud oltárt emelni, ha ellenében már van oltár; csak ott nyit iskolát, a hol iskolát lát; szóval, csak rombolni, pusztítani képes minden téren, nemcsak a hit világában, hanem úgy az erkölcsiség mezején, mint a társadalmi körben, polgári és családi életben. De nem is csoda, hiszen magok mondják, hogy „a kőműves szövetség morálja nem isteni, hanem pusztán emberi, mely az ember szabadságára bízott lelkiismereten alapszik.” De ugyan mit ért a szabadkőműves e lelkiismeret alatt? Hiszen a lelkiismeret nem egyéb, mint az ész törvényének, a természet törvényének, a lelkünkbe vésett örök törvénynek, tehát az isteni törvénynek megismerése és a cselekvés pillanatában való alkalmazása; nem egyéb, mint azon lelki szózat, mely figyelmeztet, hogy ez jó, tehát tegyük meg, az pedig rossz, tilos, tehát kerüljük. Láthatjuk ebből, hogy a kőművességnek szabad, hosszú póznára eresztett, minden örök törvény alól emancipált lelkiismerete, nem más mint lelkiismeretlenség. E szabadkőművesi lelkiismeret arra vezeti az embert, a merre állati szenvedélyei csábítják és szólítgatják. Ez szokta tehát elállatiasítani az embert, még azt is, ki igazi méltósága felől különben tiszta

fogalmakat hallott, mert meg van írva róla: „Nem akará megérteni, átlátni az ily ember méltóságát, oktalan állatokhoz alacsonyodott le, s hasonló lett hozzájuk”¹⁾)

Ha az élettől eltekintünk is, sejthetjük, milyen lehet ezen lelkiismeretlen kőművesek dicsőített liberalismusa.

Grisar 1845-ki páholy-beszédében Antwerpenben ígére: „Mi leszünk a liberalismus; mi leszünk az ő gondolata, lelke, élete; szóval, ő maga mi leszünk.”²⁾)

A mit e liberális testvér ígért és jövendölt, az ma már valóban teljesedésnek indult, mert a mai liberalismus alatt többé kevésbé csakugyan a szabadkőműveséget kell értenünk. A szavak meg vannak hamisítva. Szédelgő korunk e szép szó alatt is az ellenkezőt érti.

Oh, mily nagy igazsága van a protestáns Schroetter bárónak, midőn legújabb röpiratában a szabadkőművesek liberalismusáról, különösen az új császári birodalomra vonatkozólag ekként ír: „Valamint a liberalismus maga a hazugság elvén alapul, úgy elméletei is megannyi hazugság, s az, mit szabadság gyanánt kürtől, nem egyéb siralmas szolgaságnál. Napjaink tapasztalása szomo-

¹⁾ „Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis.” Zsoltárok könyve.

²⁾ A. Neut. la Franc-Mac. 15. 1.

rúan igazolja ez állítást. Miben áll a vallásszabadság, melyet a szabadelvűek már azelőtt is pártjuk jelszavául választottak, most pedig, hogy a hatalom polczára emelkedtek, valósítani törek-szenek? Abban, hogy minden meggyőződést, mely az ő nézeteikkel összhangzásban nincsen, gyaláz-nak, üldöznek és elnyomnak. A gyűlölt szerzetes-rendeket és társulatokat, mert nem szegődnek a korszellem szolgálatába, s mert hivatásukat egy felsőbb tekintélytől nyerik, kiűzik, noha tanításuk és példáik után milliók sóvárognak; az iskola-testvéreket és növéreket, kik egész életüket a ne-velésnek szentelték, az iskolából kiutasítják, mert katolikus gyermekeknek katolikus igazságot hir-detnek; az egyházi szónoklatokra rendőrileg fel-ügyeltetnek és az ifjúságnak megengedik, hogy bármely profán, csak keresztény czélokra ne egye-sülhessenek; Garibaldi részére gyűjteni lehet, IX. Pius számára nem. És miben áll a polgári sza-badság, melyet a liberalismus azonnal proclamálni szokott, mihelyt valahol uralomra vergődött? Az ellenszegülők kirablásában, száműzésében vagy lemészárlásában, kivételi állapotok életbe lépteté-sében, a személyes szabadság, a levéltitok, a meg-település, a vallástársulatok szabadságának meg-szorításában, és a többi. Minderről a szajnaparti főváros eleget tudna beszélni.”¹⁾

¹⁾ Gedanken eines Christen. Aachen. 1873. Egri Egyh. Közlöny. 1873. 8. cz.

De hogy a kőművesek szabadelvűségéről még tisztább fogalmunk legyen, hallgassuk csak meg a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget proclamáló liberálisokat.

1865. május 28—30-án a szabadkőművesek Genuában gyűlést tartottak, melyen hetvenöt páholy volt képviselve. Innen Boni főtitkár két körlevelet bocsátott ki.

Az egyik arra hívja fel a páholyokat, hogy „a halálbüntetés eltörlését ezentúl is szorgalmazták erősen.”¹⁾ No, ez legalább philanthropikus szempontból érthető; és, mert csalfa külszínével az emberiségnek jót akar tenni, még a szelíd liberális előtt is menthető. Más részről azonban azon gyanúsításra szolgáltat alkalmat, hogy a halálbüntetés eltörlésének kereszténységellenes elvét a páholyokban kovácsolták, miután ott szoktak ily észellenes princípiumokat gyártani. A becsületes embert megölheti a gaz, de ezt a törvény vegye pártfogása alá, és pár évig a nép verítékével szerzett adóból urasan tartsa az országot!

A másik körlevél a római hierarchia ellen irányul. Ebben többi közt Boni így szól: „A szabadkőművesség a római ügyek menetét közönynyel nem nézheti; azon elvek, melyeken a római kormány nyugszik, a kőművesi elvekkel homlok-egyenest ellenkeznek; Róma diadala a kőműveség halálos veresége és Olaszország sírja. Figyel-

¹⁾ Latomia. 1865. 365. l.

meztessd a testvéreket, kik pőrölyödnek engedelmeskednek, hogy a római kormány üzelmei ellen nyíltan és szakadatlanul küzdjenek; hogy bármilyenemű concordatumot úgy tekintsenek, mint a szabadkőművesség, a nemzet, a haladás, a humanitás halálos megsértését.”¹⁾)

E levélből kettős tanulságot vonhatunk. Nemcsak az tűnik ki belőle, hogy szeretetteljes liberalismusának elvei a positiv kereszténység és nevezetesen a katolikus vallás elveivel, a kőműves káté tana szerint, össze nem egyeztethetők; hogy tehát hívő keresztény mai fogalom szerint liberális nem lehet; és ennél fogva magok a szabadkőművesek is elismerik a syllabus utolsó tételének igazságát, melyben a sz. Szék tévelynek, az igazi kereszténység örök tanáival ellenkező tévelynek nyilvánítja azon állítást, mintha „a római pápa kibékülhetne a mai szabadelvűséggel”: hanem egyszersmind az is kiderül, hogy a sz. Szék és a fejedelmek között békésen és törvényesen kötött conventiók vagyis concordatumok jogtalan és nemtelen egyoldalú felbontására is a setét páholyok jelvényes vitézei sarkalták és bírták rá a kormányokat. A ki ezen genuai gyűlést követő időben Bécsben lakott, és látta, hallotta az osztrák concordatum ellen indított alávaló, undorító harczot; a ki szemmel kísértte a feldühösített szárandó proletár had egyházellenes insultatióit; a

¹⁾ Latomia. 1865, 365. l.

ki olvassa a szerencsétlen bolygó zsidók róma-ellenes barbár közlönyeit: az, fájdalom, a tények igaz voltáról személyesen meggyőződhetett. Ez a történet bölcsészeié, mert a politikai események főokait kutatja. Ily fondorlatok és aláaknázások előzték meg az osztrák concordatum eltörlését. Analógiánál fogva a többire is következtethetünk. Ugyanezen liberalismus nevében dühöng páratlan durvasággal 1865-ben Bressler testvér a „papi kaszt” ellen; 1866-ban pedig Reichert testvér. Ezen liberalismus emelé szavát 1870-ben a svájci nagypáholyban, midőn harczra szólítja a kőműveseket „a jezsuita barbárság ellen.”¹⁾ Ez időtől keltezzük az úgynevezett jezsuitaüldözést, szabadelvű századunknak ezen dicsőségét.

A kőművesség elhatározta, hogy a jezsuitákat egész az utolsó szemig kiirtja. Azért Münchenben, az ókatholicismus szép czége alatt, mint buzgó hívek szórák az átkot a jezsuitákra a szabadkőművesek. Hány könnyelmű csatlakozott hozzájuk drága hazánkban! Darmstadtban a legszemenszedettebb kőművesek, mint Luther hívei jelentek meg, hogy a protestánsok szószékeiről is átkozzák a jezsuitákat, sőt a nyers erőszakot is felhívták azok elűzésére. A kőműves lapok egytől egyig vak gyűlölettel igyekeztek eltölteni a tömeget a jezsuiták ellen. E lapok oly vastagon czif-

¹⁾ Periodische Blätter, 1872.

rázák közleményeiket, hogy a hazugság és rágalom minden lépten-nyomon eléútínik.

Halljunk csak egy kis mutatványt, a magyar kőműves sajtón kívül, a bajor „Kempteni újság” 1871. okt. 6. számából, hogy fogalmunk legyen, mint küzdenek a kőművesek külföldön is a jezsuiták ellen.

„Minek nevezhetjük, írják, mindazon iszonyatosságokat, mik az emberi nemet megsemmisítéssel fenyegetik, ha szembe állítjuk a jezsuiták gázságaival! Ezreket meg ezreket hurczoltak ezek századokon át a vérpadra, és itt a mindenséget szeretetével átölelő istenségnek áldozták fel őket. Gyakran százankint dobták védtelen áldozataikat a fellobogó máglyák gyilkos tüzébe; a gyermekek csak úgy nem kerülhették ki vérszomjazó kegyetlenségeket, mint szüleik; az ifjak és hajadonok csak úgy szenvedtek szörnyű halált vérázott kezeik alatt, mint az elaggott férfiak s tisztos matrónák. Parancsszavokra számtalan irtózatoss kínok s kimondhatlan gyötrelmek közt végzék életüket, kétségbeesve az isten irgalmáról. Az árulást és apagyilkosságot ők hozták e világra, ők tették gyakoriakká azokat. Egyetlen szavokkal ó hányszor bősztítettek fel egész nemzeteket egymás ellen! s míg azok egymás lemészárlásában hűtötték ingerült véröket, azalatt a jezsuita fajzat alávaló képmutatással a keresztre, az örök szeretet jelképére mutatott. De a mi a legborzasztóbb, a jezsuiták az embereket nem csupán ideiglenesen,

hanem örökre is boldogtalanokká akarták tenni. A nyilatkozó szellemszabadságot, szokásos bőszerű kegyetlenségekkel, csírájában fojtották el. Császárokat és királyokat gyilkoltak meg, ha azok akaratjoknak hódolni vonakodtak. Hogy setét terveiket megvalósíthassák, porba tiporták a nemzetek jólétét, tönkre silányíták a fejedelmek méltóságát, s diadaluk öntudatában, mint valami gonosz szellem, önhitt büszkeséggel nyugtaták lábaikat a szolgaság bilincseiben nyögő emberiség fölött. És a legújabb történet bizonyosága szerint mai nap is csak arra törnek, miért is a szabadság szellemének szakadatlanul csatáznia kell ellenök.”

Amit üdvözítő Istenünk a sátánról mondott, hogy „hazug és gyilkos volt elejétől fogva,” azt kell nekünk is ily czikkek hallatára mondanunk a sátán e gonosz ivadékáról, a szabadkőműveségről. Nem szörnyen nevetséges és igen elcsépeletlen vádak ezek? A legsúlyosabb bűntényeknek, a legördögibb céloknak és legfeketébb terveknek egész halmazát tulajdonítják itt a jezsuitáknak, és mindebből csak egyetlen egyet sem lehet a történelem nyomán rájuk bizonyítani. Ez az egész csak mese; s hozzá nagyon is együgyű mese. A művelt gondolkodó azonnal kiérzi belőle a rágalom szagát. Csak hogy az a baj, hogy az efféle czikkeket nem a gondolkodó emberek számára, hanem a tömeg számára írják.

Önkéntelenül is eszünkbe jut ily kannibál eljárás láttára Fichte testvér azon nyilatkozata:

„Igen, minden szabad, hogy őket megsemmisítsük: erőszak és csel, tűz és vas, méreg és gyilok; a cél szentesíti az eszközt.”¹⁾

És ily nyilatkozatok daczára még ezen „becsületes emberek” merik a jezsuitákra ráfogni, hogy azt tanítják: a cél szentesíti az eszközöket”; midőn ezen elv is kőműves elv.

Ha a szabadkőművesség se politikai, se nem vallási intézmény, mint Faider testvér elhithetni szeretné: akkor miért áskálódik az egyházi intézetek ellen annyira? Ha a kőművesek csakugyan liberálisok, és nem törődnek a vallással; ha valóban nem törnek az egyház felforgatására: akkor mit jelent azon körlevél, melyet a baireuthi nagypáholy 1870. márczius 28-án a vatikáni zsinat tárgyában, az aradi oriens pedig ugyanazon év október 15-én a florenczi nagypáholynek Rómába történt áthelyezése alkalmából közrebocsátott? Ha egyetemes szabadsággal akarják megajándékozni a világot: akkor miért menesztettek 1870-ben, mint Weninger atya tudósít, az amerikai kőművesek kétszer is nyílt levelet az európai páholytestvérekhez, hogy a római zsinatot szakítsák félbe?²⁾

Midőn 1870-ben az olasz kormány Rómába készült, hová a nagypáholy is székét azonnal áttenni szándékozott, Frapoli nagymester köriratá-

¹⁾ De la Maconnerie. 45. l. Ségur. Die Fr. 76, l.

²⁾ Religio. 1872. 46. sz.

ban arról biztosítá a világot, hogy „a kőműves-ség rajta lesz, miszerint a világot a pápai infalibilitástól megszabadítsa.”¹⁾ Mindenki érti, mit jelentenek e szavak az olasz radikális szájában.

Midőn azon évben egyszer bizonyos körben azt állítottuk, hogy „a kőműves sajtó által fellátított s tévútra vezetett világ veszi ily zokonul a tévmentességi tan kimondását,” heves ellenmondásokra találtunk. Igazunk volt-e akkor?

1871-ben a brandenburgi páholy egyik testvére, a megtestesült szeretet, Sachs, új év alkalmából így elmélkedik: „Ott délen, a papi gőg legvastagabb tévelygésében, egy ember, miután a syllabus és encyclica által az egész modern öntudatot arczul csapta, és a legnevetségesebb dogmák egyikét a gondolkozó emberekre kötelezőnek nyilatkoztatta, magát egy sereg elvakított pap által csalatkozhatlannak kiáltatá ki; azonban csaknem ugyanazon pillanatban fosztatott meg hazugságok és hamisított okmányok által szerzett, a szellemi méltóság igazi lényegével össze nem egyeztethető világi hatalmának utolsó maradványától, és indirecte német fegyverek törték szét azon római szellem-bilincseket, melyeknek háromszázötven év előtt a német barátka az első dőfést megadta.”²⁾

Szép észjárás, megbecsülhetlen őszinteség.

¹⁾ Period. Blätter. 1872.

²⁾ Freimaurer Zeitung. 1871. 15. sz.

De nem csekélyebb fényt derít utunkra Gernert testvér, ki a pápai infallibilitásról 1871-ben következőleg szól: A pápát személyesen csalhatlanná tették, szavának most igaznak kell lenni, a szentlélek kénytelen őt megvilágítani, mert hozzá van lánczolva. Nézetem szerint a kőműveseknek kötelességök teljes erejükből harcolni e tévtan ellen, mely egy gyarló embert istenné változtat, mert e dogma minden kőművesi elvből gúnyt űz.”¹⁾

Harcolt-e csakugyan a kőművesség a vatikáni zsinat és decretumai ellen? Hol a dolog maga szól, nincs szavakra szükség. Oly éktelen lármát vitt véghez, oly rémülésbe hozta az egész világot, oly fenyegető közvéleményt alkotott hírnökei által, hogy még a hősök is megfélemlettek, az avatatlanok ingadozni kezdtek, kik addig oszlopoknak látszanak, bátorságukat végkép elvesztették. Ó bátorság erénye, kiálték fel nem egyszer, találóan hí téged szent egyházunk sarkalatos erénynek, mert rajtad is az erények láncolata nyugszik: a mily szükséges vagy az életben, épen oly nehéz gyakorolni téged! Avagy napjainkban nem a bátorság hiánya okozza-e, hogy annyi katolikusknak keresztelt ember a kőműves közvéleménynek szembe szállni nem merészel? Hányan vannak, kik az „ultramontán, klerikális, jezsuita” és hasonló kőműves szólamoktól félvén nem mernek

¹⁾ Bauhütte. 1871. 254, 1.

tanúságot tenni az igazságról! sőt mi több, édesanyjok ellen emelik szentségtörő karukat, parancsait megvetik, törvényeit áthágják, tanait ostromolják; méltán elmondhatjuk: „édesanyám fiai küzdenek ellenem.”¹⁾

Végre, hogy bezárjuk e setét képek vizsgálatát, a kőművesség gyönyörűséges morálját szépen megvilágítja ezen érdekes jóslat:

Az 1871-ki francia-porosz háború alatt, írja a Vaterland, bizonyos magas állású porosz találkozott egy jezsuitával, ki tábori pap minőségében vett részt a hadjáratban. A porosz őszinte nyíltsággal ezeket monda a jezsuitának: „Én szabadkőműves vagyok, s biztosíthatom önt, hogy mihelyt készen lesz a német birodalom, megindul a harcz a katolikus egyház ellen. Borzasztó vihar fog minden oldalról fölkelni ellene. Ha ezt kiállja, akkor hiszek igazságában s katolikussá leszek.”²⁾

Most azt kérjük, ezek megszívlelése után adhat-e még valaki hitelt az ily hit és erkölcsi elvekkel bíró szabadkőműveseknek? Nem állíthatja senki, hogy minden kőműves egyaránt istentelen; igaz ugyan, hogy az alárendelt tagok csak eszközök, kik havonkint talán egy frankot fizetnek a társulat gonosz céljaira, és a parancsokat végrehajtják: de hogy a titkos társulatok magasabb

¹⁾ „Filiis matris meae pugnauerunt contra me.” Énekek I.

²⁾ Magyar Állam. 1872. ápril 12.

régióban kereszténységellenes, atheistikus szél fúj, azon senkisémet kételkedhetik, ki a kőművesek működését figyelemmel kíséri, ígérjen bár eget földet a szabadkőműves követjelölt a választás alkalmával, nem adhatunk szavainak hitelt. VII. Pius 1821-ki „Ecclesiam” című constitutiójában írja: „Kiváló tiszteletet és bámulatos ragaszkodást színelnek ugyan a karbonárik a katolikus vallás és Üdvözítőnk személye s tana iránt; de e beszédek csak nyilak, hogy a vigyázatlanokat biztosabban megsebesíthessék, e ravasz emberek kezében, kik báránybőrbe öltözködve jönnek, midőn pedig belül ragadozó farkasok,”¹⁾)

Az olasz venták és más rítusú kőművesek közt csupán az a különbség, hogy az Olaszthonban már megizmosodott társulatok a föld alól egészen napvilágra jöttek; míg máshol az opportunitás tanácsait szem előtt kell tartaniok.

Elvben ugyanis mind a magyar, mind a német, mind az amerikai, mind a francia kőművesek egyek. Kiviláglik ez azon körülményből, hogy a mint a vatikáni zsinat 1869. december 8-án megnyitott, a világ szabadkőművesei Nápolyban ösz-

¹⁾ „Simulant illi quidem singularem observantiam et mirificum quoddam studium in catholicam religionem et in Jesu Christi Servatoris nostri personam et doctrinam. Verum sermones hi nihil aliud sunt, quara iacula ad tutius vulnerandos minus cantos a callidis hominibus adhibita, qui veniunt in vestimentis ovium intrinsecus autem sunt lupi rapaces.”

szegyülve következő határozatot hozták: „Mi alulírott amerikai, francia, mexikói, német, osztrák és magyar küldöttei a szabadgondolkodásúak nápolyi gyülekezetének, a következő alapelveket valljuk és hirdetjük: Tekintve, hogy az Isten létezéséről szóló tan minden zsarnokság és gonoszság kútforrása; tekintve, hogy a katolikus egyház Isten létét leghatályosabban tanítja: ennél fogva alulírottak kötelességöknek tartják a katolikus egyházat minden eszközzel gyökerestől és mennél előbb kiirtani.”¹⁾ A magyar követ Óváry.

A kinek szeme van a látásra és füle a hallásra, kiveheti ezen nápolyi megállapodásból is, hogy, miután a szabadkőművesség is, nemcsak a „gonoszság” vagyis minden vallás, hanem a „zsarnokság” azaz minden törvényes fejedelemség megszüntetésére törekszik: az nemcsak egyházellenes, hanem egyszersmind államveszélyes szövetség.

¹⁾ Őszinte szózat. Pest. 1872. 12. 1.

VII.

A kőművesség társadalomellenes.

Oly titkos szövetségről, mely az egyedeket rablánczra fűzi, mely a családi boldogságot feloldja, a jövő reményének, az ifjúságnak nevelését elrontja, az egyesek állampolgári jogaira sérelmes, és magára az állami életre is veszélyes, mást senki sem állíthat, minthogy ellensége a polgári társadalomnak.

Nincs könnyebb dolog, mint bebizonyítanunk, hogy a szabadkőművességnek ily ártalmas ötféle kihatása van a társadalomra.

1. A szabadkőművesség az egyedeket rablánczra fűzi. Az egyed alatt azon számos szerencsétlen embert értjük, kiket a kőműves társulatok kelepczéjökbe kerítenek. Minden

aspiránsnak a föl vétel alkalmával következő tartalmú esküt kell tennie: „Esküszöm a világ minden építómesterének nevére, hogy én a szabadkőművesek titkait, jeleit, fogásait, szavait, tanait és szokásait soha el nem árulom, és hogy azokról örökre hallgatni fogok, ígérem és esküszöm az istenre, hogy soha semmit abból se írás, se jelek, se szavak, se taglejtések által el nem árulok; soha semmit arról nem írok vagy nyomatok; soha semmit nyilvánosságra nem hozok abból, mit velem eddig közöltek, és jövőben közölnek. Kötelezem és alávetem magamat a következő büntetés kiállítására, ha valaha szavamat megszegném: tüzes vassal égessék meg ajkaimat, vágják le kezeimet, szakítsák ki nyelvemet, vágják el nyakamat, és függeszszék fel testemet valamely páholyban, mialatt új tagot fölvesznek, hűtlenségem gyalázatára és mások elrettentésére; azután égessék meg, és hamvait ereszszék szélnek, hogy árulásomnak semmi emléke se maradjon. Isten engem úgy segítjen és az ő szent evangéliuma. Ámen.”¹⁾

Így lesz az eszes erkölcsi ember, a szabad lény, rabszolgává; midőn oly társulatba lép, melynek se lényegét, se célját, se az arra vezető eszközöket nem ismeri; midőn oly szövetséghez csatlakozik, melynek titkai eszével és kötelmeivel ellenkeznek, melynek törekvéseit minden oldalról világosan nem látja. Lealacsonyító dolognak tart-

¹⁾ Szabadkőművesi rituálé, Ségur. Die Fr. 1870. 35. l.

ják, hogy a szabad ember az egyház tekintélye előtt meghajoljon, de nem gondolják emberi méltóságukkal ellenkezőnek, vakon hódolni a titkos társulat parancsainak; a religio isteni titkai alól emancipálják magokat, és a kőművesség titkaiban kész resignatióval hisznek, így lesz az Isten ellen fellázadt szabad ember a legnagyobb zsarnoknak, az ördögnek, a bűnnek rabja.

Mily iszonyú súlyos e rabság bilincse, az ide mellékelt történeti példákból legjobban láthatjuk.

1827-ben a „Le Courier des Etats-Unis” czímu Új-yorki lap ezt írja: „Éjszak-Amerika egyesült államaiban jelenleg semmiről sem beszélnek oly élénken, mint a szabadkőművességről. Van itt egy párt, mely a szabadkőművesség teljes megsemmisítésére törekszik, és mely senkit sem bocsát nyilvános hivatalokra, ha a kőműves páholyokból ki nem lép. Mélybelátásu és lelkiismeretes férfiak nagy száma valami absurdumnak nyilvánítja a szabadkőművességet, melynek elvei az emberi társadalomra káros következményűek. „

Most e lap a következő nevezetes eseményt beszéli el:

„1826-ban bizonyos hollandi Morgan William az új-yorki államban egyik ottani páholyba kívánt fölvétetni, de elutasított. E miatt igen megbozankodván, nyilvánosan kijelentette azon szándékát, hogy a társulat statútumait megismerteti. Ő ugyanis bizonyos Royal-főpáholyba azelőtt fölvétett, és egész eddig folytonosan buzgó kőművesnek

mutatkozott. Eleinte kevésbe vették fenyegetését; azonban idő múltával a dolog néhány kőművesnek mégis szeget ütött fejébe, és meg akarák semmisíteni kéziratát, azért a nyomdába törtek erőszakosan, a hol már annak lenyomatásával foglalkoztak, és tűzbe dobták. Ez volt az első lépés a csel és erőszak útján. — Ezen kísérlet után Morgan csekély adósság miatt elfogatott és bezáratott. De miután bizonyos Lawson L. az adóssági összeget kifizette, ismét szabadon bocsátatott. Midőn a börtönből kilépett, megragadták, kocsira ültették, melyen két ismeretlen ült, és Niagara erősségébe vitték. Itten 1826. szept. 13-án bebörtönözték, de nem sokáig volt a tömlöczben, mert meggyilkolták. — Ezen tény minden esetre alkalmas volt arra, hogy minden becsületes ember szívében mély indignatiót keltsen. Hogyan ragadhattak ki szabad és civilizált országban egy embert családja öléből, és miként gyilkolhattak meg hideg vérrel, minden törvény és tekintély daczára csupán azért, hogy valamely titkos társulat vérszomjazó rendeleteit teljesítsék, mely magát parancsaival a közrenden túlteszi? Csodálkozhatik valaki, hogy ily merénylet után a tettesek ellen mindenfelé nagy felindulás támadt? Clinton kormányzó ezer dollárt tűzött ki azon személyek fölfedezésére, kik Morgan urat elhurczolták. Az állami törvényhozó gyűlés különös bizottság szervezésére adott engedélyt, mely a dolgot nyomozza; és megbízta, hogy mindazok ellen, kik Morgan

elvételében és meggyilkolásában részt vettek, törvényes keresetet indítson. Ötvennél több vizsgálat tartatott; egyeseket büntetésre méltóknak találtak, de a tulajdonképi gyilkosok mai napig és valószínűleg mindenkorra kimenekedtek a törvény boszúja alól. Némely tényeket, melyek ezen nevezetes per alkalmával elékerültek, érdemes itt megemlítenünk, mert azok a szabadkőművesség feletti kérdést fényesebben megvilágítják. Több kőműves, kik tanúknak hívtak meg, vallani teljességgel vonakodott, és a törvényszék megvetésének büntetése fejében inkább négy évre záraták el magokat (!!): mások, kik mint esküdtek hívtak meg, hosszú kihallgatások után azon kötelmek miatt, melyeket rajok a páholyok statútumai róttak, képteleneknek recusáltattak, hogy ez ügyben részrehajlatlan ítéletet hozzanak. Ezen hiteles nyilatkozatokra támaszkodva, a szabadkőművesek ellenei azt állítják, hogy az állam oly polgári osztályt táplál kebelében, mely ismeretlen törvénykönyvnek engedelmeskedik, mely a nyilvános renden kívül sőt felette áll; azt állítják, hogy ily intézmény kárhuzatos, és aláassa az állam alapjait . . . Számtalan gyűléseken, melyek az unió minden államaiban tartattak, azt határozták a kőművesek ellenei, hogy semmiféle városi, tartományi vagy állami hivatalra, úgy mint semmi állásra az egyházban, nem bocsátanak oly embereket, kik valamely kőműves páholylyal összeköttetésben állanak. Továbbá azt nyilváníták, hogy a szabad-

kőműveseknek senki hitelt nem adhat, és némely helyeken kitörülték őket az esküdtek névsorából. A kőművesellenes érzület dominál többé kevésbé a keleti államokban, igen hatalmas Pensylvaniában és Új-Yorkban. és befolyást nyer a nyugoti államokban.”¹⁾

Tehát Morgant azért ölték meg a szabadkőművesek, mert titkaikat fel akarta fedezni. Azonban más okból is halállal fenyegetik a kedves testvéreket, ha tudniillik a kapott parancsnak vakon nem engedelmeskednek. Erre is van példa a történetből. Ségur írja:

„Egy fiatal ember fölveteté magát a szabadkőművességbe. Úgy látszik, hogy őt nem sokára nagy dolgokra érettnak találták. A páholyból a titkos páholyba lépett, és egy szép napon megbízást kapott, hogy a társulatnak egy áldozatát láb alól eltegyen. Üldöznie kellett azt mindenfelé, és csak Amerikában sikerült neki, azt elérni. visszatért Franciaországba lelkiismeret-furdalásoktól kínoztatva, és félig elhatározva, hogy a titkos kőművesség munkájában többé részt nem vesz; de csakhamar új parancsot kap, második gyilkolást, második utazást kellett volna tennie. Ez ellen már fellázadt szíve, és elhatározta, hogy a törnek ezen zsarnoksága elől futással menekül meg. Titkon elhagyá Parist, hogy incognito Algírba utazzék. Azonban alig érkezett Marseillebe, a fogadóban, hol leszállott, következő tartalmú testvéri

¹⁾ Ségur. Die Freimaurer. 1870. 5. 1.

kártyát kapott: „Ismerjük szándékodat; nem futsz el tőlünk. Engedelmesség vagy halál!” Megré-
mülve fordul vissza, és Lyonban egy setét korcs-
mába tér be. Már fél óra múlva bizonyos ismer-
etlen csaknem hasonló tartalmú kártyát hoz neki:
„Vagy engedelmeskedel, vagy meghalsz.” Tüstént
elhagyá a korcsmát és a várost, és bánattól s fé-
lelemtől szétszaggatott lélekkel titkos utakon tö-
rekszik a Belley melletti La Trappé apátságba
jutni. A mely nap oda ért, ugyanazon intés, ugyan-
azon fenyegetés: „Követünk; hiába iparkodol me-
nekülni tőlünk.” Végre, magán kívül és jól tudván,
hogy a társulat soha meg nem bocsát, egy páter
tanácsára La Trappéban egy paptól kért tanácsot, a
ki ezen egész történetet elbeszélte, és eszközt talált
ki, hogy a borzasztó kopók, kik őt üldözik, ál-útra
térjenek, őt pedig bátor hitküldérekre bízta.” ¹⁾

Ily borzasztó tények olvasása után csak azt
jegyezzük meg, hogy nem hisszük ugyan, misze-
rint minden páholy ily szigorúan ragaszkodik a
statútum betűjéhez; annyi azonban tagadhatlan,
hogy az idézett eskü szerint, Marbach testvér
magyarázata után, azon kőművesnek, ki a titkot
megtöri, meg kell halnia; ezt a pápák, mint lát-
tuk, a világ előtt konstatálták. Annak pedig, ki
e tények hitelessége felett kételkednék, kettőt aka-
runk mondani: először, ez nem szentírás, tehát
hinni az üdvösségre nem szükséges; mindazáltal

¹⁾ Die Freimaurer, 1870, 67. L

másodszor, nem kell felednünk, hogy a szabadkőművesek tanúsága szerint a lyoni kadosch fokú páholyokban „a boszú és gyilkolás a hajtó indokok”¹⁾; és hogy mindezt igazolják a Mazzini testvér által szerkesztett titkos utasítások is, melyekből csak e négy cikket tekintjük:

30. cikk. Azok, kik a titkos társulat parancsainak nem engedelmessé válnak, vagy a titkokat elárulják, irgalom nélkül meggyilkoltatnak.

31. cikk. A titkos törvényszék szabja ki a büntetést, és kijelöl egy vagy több megbízott tagot, hogy azt haladék nélkül végrehajtsák.

32. cikk. A mely tag vonakodik ezen büntető ítéletet végrehajtani, az esküszegőnek tekintetik, és mint ilyen rögtön megöletik.

33. cikk. Ha a bűnös elillan, akkor az szünet nélkül mindenfelé üldöztetik, és egy láthatlan kéz által meg kell öletnie, ha mindjárt anyja kebelén vagy isten oltárán is.”²⁾

Hogy az efféle vagy hasonló statútumok alól senki sincs kivéve, még a királyok sem, azt egy nevezetes körlevéllel bizonyíthatjuk. Ugyanis 1870. november havában, a párisi „IV. Henrik” nevű páholy egy körlevelet intézett a testvérekhez, melyet valamennyi páholyhivatalnok aláírt, s melyben a páholy részrehajlatlan kőművesi törvényszék alakítását követeli, hogy eldöntse e vádat:

¹⁾ Latomia. 1865. 307. 1.

²⁾ Ségur. Die Fr. 69. 1.

„A német fejedelmek a legnagyobb büntényben részesek, és e büntény annál megvetésre méltóbb, minthogy hohenzollerni Vilmos és fia, a német sereg vezérei, midőn a szabadkőművességbe fölvétettek, ünnepélyesen megesküdtek, hogy annak törvényeit megtartják.

Hohenzollerni Vilmos és fia ennek következtében esküszegésről vádoltattak és kötelességmulasztásról. A világ szabadkőművessége őt e naptól számítandó három havi idő alatt törvényszéke elé idézi.

Ha hohenzollerni Vilmos és fia ezen megidézésre nem hallgatnak, esküszegőknek, árulóknak és a kőművesi törvényen kívül állóknak nyilváníthatnak; a törvényeink által meghatározott büntetésekre ítéltetnek, mindenkorra kárhozzatnak, és emlékek az utókor átkának adatik át.”¹⁾

Meglehet, hogy a német császár e körlevél olvasásakor mosolygott, mit nem hiszünk, de két dolog mégis kiderül az ily hangú declaratiókból: kitűnik a kőművesség természete és szelleme, továbbá kiviláglik a nagy rabszolgaság, mibe a szabad ember dönti magát. És mégis, épen a szabadkőművesek hívnak minket ily néven, mint 1870-ben a svájcz páholy, így szólván: „A katolikusok eddig csak félig voltak szabad republikánusok, tudniillik csak polgári és politikai tekin-

¹⁾ Period. Blätter. 1873. II. Heft. 77. 1.

tétben; egyházilag, a hit és lelkiismeret ügyeiben, eddig is idegen hatalomtól, Rómától függtek; de most eszöket, lelkiismeretöket és hitöket egészen rabigába kell verniök, egy Rómában székelő autokratának akaratnélküli rabszolgáivá kell lenniök, kinek legutolsó jancsárja is nyakokra teheti lábát.”¹⁾

Ki ne emlékeznék ily beszéd hallatára a paradicsomi időszakra, midőn a kőművesek ősapja, az ördög, Éva anyánkat szabadságra szólítja fel, hogy ne szolgáljon az Úrnak, s ne higyen szavainak. Keservesen siratjuk a nyert szabadságot.

A milyen a kőműves, olyannak képzel mást is. A kevély mindenkit kevélynek, a szemérmetlen mindenkit mocskosnak, az esztelen mindenkit félkegyelműnek tart. Így cselekszik a szabadkőműves is, ki rab létére, minden szabad embert szolgának hisz, midőn pedig tulajdonképen csak ő az ismeretlen „autokratának akaratnélküli rabszolgája,” csak ő „verte eszét, lelkiismeretét és hitét egészen rabigába,” csak ő neki teheti a titkos társulat legutolsó jancsárja is nyakára lábát.”

A szabadkőműves tehát valamint nem kőműves, úgy nem is szabad. Ez oly álnév, mint a „poroszló”, mi alatt se poroszt, se lovat nem ér-

¹⁾ Bauhütte. 1870. 341. l.

tünk; mint az „ókatholikus”, mely szó igenis új eretneket jelent.¹⁾

2. A szabadkőművesség a családi boldogságot feldúlja. Akár a férfi, akár a nő lett kőművessé, meg van zavarva a családi szentély békéje. Tiszta szeretet csak ott található, hol a házastársak erkölcsösek, de erényes életet ott nem lelhetünk, hol a vallásos hit kihalt.

A kőművesség egyenesen a család szétron-gálására törekszik. Bizonyítja állításunkat a „kis tigris” nevezetű titkos főnök, a piemonti páholyhoz 1822. január 18-án írt levelében, mondván:

„A fődolog az, hogy a férfit a családtól elszakítsuk, és erkölcsi érzékét eltompítsuk. Ő jellemének irányánál fogva igen hajlandó arra, hogy a háztartás gondjaitól fázzék, és tiltott örömek s könnyen elérhető gyönyörök után vágyódjék. Szeret korcsmákban mulatni, és óráit mindenféle játékoknál hivalkodva szívesen tölti Csalogassátok őt ide; és ha nejétől s gyermekétől elszakítottátok és kimutattátok neki, hogy mily terhes minden kötelemnek teljesítése, akkor más lét után gerjeszszetek benne vágyat. — Ha valamely lélekkel megutáltattátok a családot és a vallást, egyes elejtett szavakkal keltsetek benne kedvet, hogy álljon be a legközelebbi páholyba. A polgár hiúsága, szabadkőművesnek lenni, oly általános, hogy én naponkint bámulom az emberi ostobaságot. — Magát vala-

¹⁾ Lucus a non lucendo.

mely páholy tagjának tudni, asszonytól és gyermekektől elszakítva érezni, oly titok-tartásra hivatva lenni, mit soha meg nem ismer, bizonyos természetekre kéj és a nagyravágyás tárgya.”¹⁾

Azonban még nagyobb baj áll be, ha a nő lesz kőművessé. Ez már abból is kitűnik, mert ezt a szabadkőművesek valódi diadalnak tekintik. „Ha hölgy-páholyt alapítunk, óriási lépést teszünk a humanitárius haladás útján,” — mondák nem rég a francziák.²⁾

Hogy miért örvendenek e fölött annyira a testvérek, kivehető a nagymester beszédéből is, melyet a felavatandó nővérhez intéz: „Figyelmeztetem kegyedet azon nagy oktalanságra, melyet elkövet, midőn oly társulatba lép, melynek tagjait és erkölceit nem ismeri, és hol az ön szeméremérzéke veszélybe kerülhet.”³⁾

Hitetlenné teszi tehát és erkölcstelenné a nőt a kőművesség, és ez által lazává a házassági frigyét; küzdelmet nyit a családban. Igazolja szavaimat a brüsseli szabadgondolkozók társulatának folyó év márczius havában kiadott értesítője, melyben olvassuk:

„A nő meghódítása egyszersmind meghódítása a házi tűzhelynek, a katholicismus és keresztény hagyományok ezen utolsó menhelyének; a

¹⁾ Segur. Die Freimaurer. 1870. 17. L

²⁾ Monde Maconnique. 1866. okt.

³⁾ Manuel complet, Ségur, Die Fr. 112. l.

nő meghódítása egyszersmind meghódítása a gyermeknek, azaz a jövőnek. Örülünk tehát ez eredménynek és propagandának, és legyünk rajta, hogy mindinkább terjedjen, így a küzdelmet a családban is megnyitjuk. A férj, noha midőn még erejében van, képes ellenállni, a halál órájában mégis enged neje vagy anyja szavára, kik a papoknak segédkezet nyújtanak; de ha a nő hozzánk tartozik, a papok erőködései lehetetlenek lesznek”¹⁾

Javára szolgálhat-e a társadalomnak, ha a család szentélyében gyújtanak tüzet, ha abban visszavonást, hitetlenséget, szeretetlenséget támasztanak?

3. A kőművesség az ifjúság nevelését megrontja. Mít művel a szabadkőművesség mindenütt, ahol csak tere nyílik, az iskolákban, nem csak a sz. Szék aktáiból, hanem a páholyok nyilatkozataiból is láttuk. Magának, a maga szellemében akarja nevelni a jövő reményét; ezért igyekszik az anyákat megnyerni, ezért iparkodik az iskolákat elszakítani az egyháztól, vagyis „közössé”, azaz tulajdonképen felekezetnélkülivé, vallástalanná, indifferenssé, atheussá tenni.

De mi a népiskolák célja? Hogy csak az oktatás és nevelés bölcsejéről szóljunk, minden lelkes férfiú, nemcsak katolikus, hanem protes-

¹⁾ Magyar Állam. 1873. ápril 16.

táns is¹⁾), ezen tanodák főczélját a serdületlen kor vallás-erkölcsi művelésébe helyezi, állítván, hogy nem elég, ha a gyermekek e múlandó életre némely hasznos dolgokra taníttatnak, hanem szükséges, hogy jó erkölcsökre és keresztény életre oktattassanak és neveltessenek, miért is az iskolákban az egész tanulásnak és nevelésnek oly gyönyörű harmóniában kell lenniök, hogy az egész nevelésnek a vallás legyen alapja, és a gyermekek vallásos szellemet szívjanak magokba. Mi következik ebből? Az, hogy, midőn a modern köművesek a magok alkotta atheus állam által az iskolát az egyház tekintélye és örököse alól kivéttetik, nagy kárt okoznak mind a vallásnak, mind az iskolának, mind a családoknak, mind magának a társadalomnak.

Először ugyanis, a vallást és az egyház üdvös erejét az iskolákból kizárni nem egyéb, mint az indifferentismust és a vallás megvetését előmozdítani, sőt egyenesen vallásellenes érzelmet csepegtetni a gyermekek lelkébe. Ezen iskolákat közöseknek, indifferenseknek, felekezetnélkülieknek mondják. De helyesen jegyzi meg Déchamps, volt belga külügyminiszter, hogy „nincsenek indifferens vagyis semleges könyvek, nincsenek indifferens tudományok, sem indifferens tanárok; hanem a vallást eltávolítani annyit tesz, mint előmozdítani

¹⁾ 1806. évi hollandi, és 1836-ki württembergi iskolai törvény.

a tévelyt és vallásellenes szellemet. Ha az állam indifferens, a különböző felekezetek jogai azt kívánják, hogy a kormány iskoláikba ne avatkozzék; ha pedig jogállam, nem szabad az iskolai törvényeknek a családok jogos akaratát sérteni.”¹⁾)

Másodszor, ily módon magok az iskolák elvesznek legnemesebb céljuktól, rendeltetésöktől, s elvesztik méltóságukat. Méltán roszalta tehát a sz. Szék e kőművesi törekvést a syllabus 54—58 számaiban.

Harmadszor, igen nagy sérelmet szenvednek a keresztény szülők, ha a nyilvános tanodák akként szerveztetnek, hogy gyermekeik vallása azokban nemcsak hogy nem ápoltatik, hanem a helyett a legnagyobb veszélynek tétetik ki. Ha az ügyek így állanak, az egyház híveit arra kénytelen figyelmeztetni, hogy a lelkiismeret meg nem engedi vallástalan iskolákba járattatni gyermekeiket.

Végre negyedszer, az iskolák e profanálása pusztítólag hat magára az emberi társadalomra is; mert ha az emberiség lassan-lassan minden keresztény szellemtől megfosztatik, ha a tudományok szentélyében ex tripode istentagadásra, atheismusra taníttatik: a társadalmi rend alapjai rendülnek meg, mert magára a polgári társadalomra nézve veszedelmes nemzedék születik. A kőművesség atheistikus tana ellensége az állam boldog-

¹⁾ Die Schule, ford. gr. Thun. Kath. Stimmen. II. 9.
— Aichner. Jus. eccl. 1870. pag. 484

ságának; mert az egész társadalmat elvtelenné, az alattvalókat erkölcstelenekké, a kormányt pedig korlátlaná, zsarnokivá teszi. Alig van könnyebb valami, mint e három pontot bebizonyítani.

Azon elvek, melyeken az egész társadalom nyugszik, a következők: az uralkodók parancsolási joga, az alattvalók engedelmességi kötelme, és a polgárok közt kötött szerződésekben való hűség. Ámde ha nincs Isten, az emberi társadalomból mindezek eltűnnek; mert akkor az ember cselekedetének semmi más szabálya nem lehet, mint saját akarata és physikai ereje.

Hogy a kőművesség atheismusa az alattvalókat erkölcstelenekké teszi, az is világos; mert, hogy az ember zabolátlan indulatain uralkodni képes lehessen, akkor is midőn azt valamely földi érdek nem kívánja: szükséges, hogy meg legyen győződve arról, miszerint van más élet is, melyben az erényt jutalom, a bűnt pedig büntetés várja. Ámde az istentelen kőműves nem hihet sirontúli életben; tehát hogyan él?

Végre a kormányokat korlátlanokká teszi a symbolikus páholyok tana. Ha az állam atheus, kinek felelős? Innen a modern állami mindenhatóság. Nincs jog, melyet tisztelne a hitetlen parlament vagy atheus kormány, ha kőművesi érdeke úgy kívánja. Fényes példák igazolhatnák ez állítást, de oly számosak azok és oly újak, hogy ország-világ előtt ismeretesek.

Midőn tehát a kőművesség elkereszténytele-

níti az iskolát, megmétélyezi az állam reményét, az ifjúság nevelését elrontja.

4. A szabadkőművesség az egyesek állampolgári jogaira sérelmes. Ugyanis — mint Ketteler írja¹⁾ — nemcsak külreható működésének, hanem egész létezése, hatalma, száma, tagjai, szóval mindenének elvileges titkolása által, a kőművesség veszélyezteti mindazoknak lényeges állampolgári jogait, kik hozzája nem tartoznak. Nem elég, mint a szabadkőművesek készséggel teszik, ezen titkos hatalmi állás túlkapásának minden lehetőségét általános erénybiztosítékokkal vonni kétségbe. A rendezett államban a fennálló intézményeknek is biztos garantiát kell nyújtaniok az egyetemes állampolgári jogok netaláni csorbítása felől; nem pótolhatók azok bizalmi szavazatok által. De, hogy mily kevésbé vannak meg ezen garantiák mindaddig, míg minket minden oldalról hatalmas titkos szövetség környez láthatlanul, és minden viszonyaikban ellenőrizhetlen befolyást gyakorol: azt e jogok legfontosabbikáira vetett futólagos pillantás is kellőleg bizonyítja.

A leglényesebb állampolgári jog, a törvény előtt való egyenlőség. Ebből következik az egyenjogúság a közhivatalokra, törvényes föltételek alatt, minden képesített egyénre nézve. Azonban a hol a hivatalnokok és államszolgák választása, a hol

¹⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche, 1873. XIII,

a nyilvános hivatalok titkos társulati tagoktól függenek: ott nyilván hiányzik az elégséges garancia ezen alkotmányyszerű jognak igazságos elismerésére, ott nyomasztó veszély áll be, hogy a közhivatalok osztogatásánál nem a képesség, hanem más tekintetek gyakorolnak befolyást.”

Ezen Ketteler másik művében idevágólag megjegyzi ¹⁾: „Biztos s legőszintébb meggyőződésünk folytán azt véljük, hogy a polgári és állami életben ilyenmő befolyást már többször tapasztaltunk. Azt vettük észre, hogy némely országban a fontosabb hivatalok, kizárólagos tekintet nélkül az ügyességre, tulnyomólag szabadkőműveseknek adatnak . . . Végre általános meggyőződés az, hogy hatalmas eszköz a fontos állomások elnyerése, s általában az egész életen át többszörös előmozdításra, ha valaki a szabadkőműves társulathoz tartozik. Vajjon igaz-e ez, nem tudjuk, azt azonban tudjuk, hogy ezen aggodalom alapos, s mindaddig ilyen marad, míg a szabadkőművesség titkos társulat lesz, s ezért magát a nyilvánosság ellenőrködése alól kivonja.”

Ez után új röpiratában így folytatja: „A törvény előtti egyenlőségből folyik továbbá, hogy minden állampolgár egyenlő bánásmódra tarthat igényt a közigazgatási hatóságok részéről oly esetekben, midőn az állam beleegyezése vagy támo-

¹⁾ Lehet-e hívő keresztény szabadkőműves? Pécs. 1866. 85. 1.

gatása szükséges. De a hol a közhivatalok ellenőrizhetlen titkos társulatok tagjainak kezében vannak, ott mindazok, kik e társulatokhoz nem tartoznak, ismét nélkülözik a legszükségesebb garantiákat e jog teljes birtokára nézve, s újra súlyos veszély fenyegeti őket, hogy sok tekintetben utána tétetnek azoknak, kik az államhivatalnokokkal a titkos szövetség által kiválólag barátságos viszonyban állnak.

A törvény előtti egyenlőségből származik végre a minden jogok legfontosabbika, a teljesen egyenlő bírói ítélet és igazságszolgáltatás mindenkire nézve. E becses jó szükséges garantiájának általán a bírói állás teljes függetlenségét tekintik. Azért kívánják azt is, hogy ne legyen letehető a bíró; mert onnan indulnak ki, hogy a letehető bíró nem élvezi többé azon teljes függetlenséget, mely ítéleteinek igazságosságára szükséges biztosíték gyanánt tekintetik. Ha azonban a bírói állás függetlensége a helyéről való önkényű elmozdítás által veszélyeztetve van, ki tagadhatja akkor, hogy a szabadkőműves bíró ítéletének teljes függetlenségét is nagy veszély fenyegeti a vele oly erősen összekötött elvtársak titkos szövetségében? Ha azon föltevés, hogy a hivatalból váló kitétel lehetőségére a bírói ítélet teljes elfogulatlanságát zavarhatja, általános megfontolás szerint igen alapos: akkor kétségkívül nem kevésbé alapos azon veszély is, hogy a szövetség és szövetségtársak tit-

kos érdekei is kártékonyan hathatnak az ítélet tökéletes függetlenségére.”

Ennélfogva valóban társadalomellenesnek kell azon társulatnak lenni, mely az állami rend alapját: a törvény előtti egyenlőséget s az igazságságot veszélyezteti. „Minden emberek közti kötelék, — jegyzi meg Ketteler, említett régibb művében¹⁾, — azon veszélyt hozza magával, hogy a tagtársak kölcsönös viszonyaikban részrehajló előnyzést nyernek mások ellenében, kik nem tartoznak e kötelékhez; mily mélyen gyökerezik e veszély az emberi természetben, azt legvilágosabban látjuk azon kötelékben, mely minden más köteléknél jogosultabb, miután a többi mind azon alapszik, tudniillik a családi kötelékben. Magas foka az erénynek az, ha az ember, a nélkül, hogy a vértötelék által magát eltántoríttatni engedné, tökéletesen egyenlő igazsággal bánik másokkal ép úgy, mint vérrokonaival. Az igazságtalan előnyzés távoli veszélye minden összeköttetésben feltalálható . . . Miért is a kőműves társulat tagjaira nézve nem lehet sértés, ha azt állítjuk, miszerint nálók is megvan a veszély, hogy tagjaiknak az állami életben mások előtt igazságtalanul előnyt adnak.

Ezen általános veszély azonban szerfelett növekedik a kőműves társulat sajátlagossága miatt; míg tudniillik minden összeköttetés: rokoni, egy-

¹⁾ Lehet-e hívő keresztény szabadkőműves? 83. 1.

házi, polgári, nyíltan áll előttünk, s azért mindenkinék ellenörködése alá van helyezve, egyedül a szabadkőműves-egylet titkos társulat. E nyilvános ellenörködés némikép ellensúlyozza az igazságtalan előnyzés veszélyét. Eszközt erre maga a törvény nyújt kezünkbe . . . Már e nyilvános ellenörködés a szabadkőművességre nézve egészen megszűnik. Ki ne ismerné fel itt teljes vakság nélkül a veszélyt, hogy ha a kőműves egylet az állampézetben nagy hatalomra vergődik, ebből minden nemkőművesre megmérheti és veszély származik, hogy tudniillik igen sok esetben a törvény előtti egyenlőség s az igazság megsértetik.”

„Azonban — mint új füzetében állítja — a választási szabadságot is, mely hasonlóképen az egyetemes állampolgári jogokhoz tartozik, fenyegeti a titkos társulatok existenciája. A befolyások, melyeket a választások alkalmával gyakorolnak, szintén egészen kivonják magokat a nyilvánosság alól. Hogy mily mérvben csökkentik a páholyok a választási szabadságot azon országokban, hol a szabadkőművesség a politikát és a politikai agitációt hatalmába ejtette, ezt eléggé kitünteti Belgium.”

A belga nagy oriens egy idevonatkozó irata így hangzik:

„Először a páholy, melynek kerületében választás történik, szabadkőműves jelöltet fog ajánlani a nagy oriens jóváhagyására, hogy az alárendelt testvérekre rá lehessen parancsolni.

A választásoknál, akár nemzeti, akár tartományi, akár pedig községi választásról legyen szó, a nagy oriens beleegyezése hasonlóképen szükséges, szintén fel van tartva.

Minden kőművesnek meg kell esküdni, hogy minden befolyását ráfordítja, miszerint a jóváhagyott jelöltséget keresztülvigye.

A megválasztott szabadkőműves köteles a páholyban hitvallást tenni le, mit könyvbe vezetnek.

Értésére adják majd neki, hogy fontos események alkalmával, mik mandátuma tartama alatt történhetnének, ezen páholy vagy a nagy oriens világosságához járuljon.

A ki elvállalt kötelességeit meg nem tartja, terhes büntetéseknek, még a rendből való kizáratásnak is kiteszi magát; e szigorú rendszabályok végrehajtása a nagy oriens ildomosságára van bízva.”¹⁾

Ehhez csak azt csatoljuk Kettelerral, hogy „minél inkább megvalósul Dr. Bluntschli úr programja, annál bizonyosabban fog történni nálunk is hasonló.”

Úgy hiszszük, ezzel eléggé kimutattuk, hogy a titkos társulatok mindazon állampolgároknak, kik hozzájuk nem tartoznak, állampolgári jogaik teljes élvezetére nézve minden garantiát kétségessé tesznek.

¹⁾ La Franc-Maconnerie. Amand Neut. 1865. Append XIII. p. 235.

5. A szabadkőművesség veszélyes az állam életére. Nemcsak azért, mert minden ellenőrzés alól kivonja magát, mert a közszabadságot veszélyezteti; hanem mert akár egyetért vele az állam, akár nem, azt mindig romlással fenyegeti; következőleg mindig átalánosabbá kell válni azon meggyőződésnek, hogy e titkos szövetséget semmiféle rendezett állam nem tűrheti.

Először, — hogy ismét Kettelerrel szóljunk¹⁾ — „külreható működésének ezen elvileges titkolása által a szabadkőművesség minden állami és nemállami ellenőrzés alól kivonja magát, minek különben az államban minden alá van vetve.

Az utóbbiféle leghatalmasabb ellenőrzés maga a nyilvánosság. De hogyan örködhetik ez oly szövetség ténykedése felett, mely — Dr. Bluntschli, baireuthi nagymester szerint — „külső tényeit” az egyes testvérekre bízza, és igen bölcsen vigyáz, hogy mint szövetség harcza ne ereszkedjék? Ez által egyszersmind külső tényeiért tartozó minden felelősség alól is kibúvik, így kettős kiváltságot élvez: mind a nyilvános ellenőrzés, mind a nyilvános felelősség alól kivonhatja magát. E bujósdijáték következménye az is, hogy a nyilvánosság főközlönye, a sajtó, mely pedig különben a legtitkosabb zugokba is behat, és mindenütt hallgatódzik ajtókon és kulcslyukakon, nevezetesen

¹⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche. 1873. XIII.

ha az egyházat kell gyanúsítani, a szabadkőművességet úgy tekinti, mintha nem is léteznék, a nélkül, hogy azért őt a közönség becstelenségről vagy megvesztegethetőségről vádolná.

De ezen eljárás által a páholyok minden hathatós állami ellenőrzés alól is nagyrészt ki vannak véve. Már pedig ily állapotot semmiféle jól rendezett állam nem tűrhet, hogy oly hatalmas egyletnek kiváltsága legyen, miszerint „külső tényeit” nemcsak minden felelősség nélkül, hanem még minden hathatos ellenőrzés nélkül is végezhesse. A titkos társulat legkevesbbe sem nyújthat elég garantiát az államnak.”

Oly hatalmas titkos szövetség azonban másodsor, mint a szabadkőművesség, egyes körülmények között az általános szabadságra is káros lehet. „Veszélyes lesz a közszabadságra a szabadkőművesség, — folytatja Ketteler — ha az állam szövetkezik vele, és önmagát a szövetség törekvéseinek elérésére eszköz gyanánt felhasználja. A páholy akkor iparkodik majd, hogy, a mennyire bírja, az államot „külső tényeire” kizsákmányolja. Ily országban az egész népszabadság veszedelemben forog. A szövetség oly körülmények között, melyek neki kedvezők, a legkeményebb absolutismus eszközévé leszen. Titkos-szövetségek a kormányon, titkos-szövetségek a kamrákban, titkos-szövetségek a tanszékeken, titkos-szövetségek a sajtóban, mi több titkos-szövetségek a községi képviselőben alattomos működésökben a nemkö-

művesek rovására nemcsak testvériesen fogják majd egymást támogatni, hanem hatalmok és befolyásuk növekedtével megkísérlik az államot is saját érdekeikre felhasználni és elnyomni magát a nép szabadságát, valahányszor csak szövetségek törekvéseire veszélyessé válik. Hiszen a szövetség érdekei az emberiség egyedüljogosult kultúrérdelkei.

Ezen állapot már némely államokban megvan. Azokban az egész állami lét ezen a titokban mindent hatalmába ejtett pártnak birtoka, és a humanitás, felvilágosultság és haladás minden külszínének daczára annál inkább át van hatva a valótlanág szellemétől, minél jobban kénytelenek az egészet külsőleg tagadni, rajongó ultramontánok és jezsuiták koholmányának nyilvánítani, így támad azután azon sajátságú helyzet, hogy tényleg ugyan általán elterjedt a meggyőződés a páholyok mérvadó befolyásáról az államhivatalban való előmozdításnál, a magasabb kereskedelmi, üzleti és tőzsde körökben való pártfogásnál, miért is nem kevesen lépnek a páholyokba, hogy védelmüket megnyerjék; hogy ellenben mindazt, a ki ilyesmit nyilvánosan merészel állítani, hígvelejűnek gúnyolják és szidják. Bizalmas körökben a valódi ügyállást örömmel elismerik. Én magam hallottam bizonyos magasállású és befolyásos egyén szájából egyik német állam feletti ítéletét, hogy annak fejedelme és egész kormánya merőben a páholy játszólaptája; pedig hogy e fér-

fiú a német viszonyokat behatólag ismeri, tagadhatlan.

Hol azonban harmadszor, hogy e pontot bezárjuk, „az állam a szabadkőművességgel benső, kiegyenlíthetlen érületi konfliktusban él, minden rendezett állami lét épen oly mértékben lehetetlenítettik, a milyenben növekedik ott a páholynak vagy a belőle származott titkos szövetségeknek hatalma és befolyása ily viszonyok között minden titkos szövetség államveszélyessé válik. Oly ellenség ellen, ki mindenütt tökéletesen fedett állásban harczol; ki mint szövetség soha föl nem lép, hanem egész működését elrejt, hogy azokat egyes tagjai által hajtassa végre, kik azonban mint ilyenek újra ismeretlenek: nem védelmezheti magát az állam. Semmiféle állam fel nem állhat, ha egész organismusában, minden tagjában és ízében titkos, kiterjedésre és hatására nézve ismeretlen ellenséges anyagot rejt.

Ebből fejthető meg részben némely katolikus államok sínylődése. Oly színben vannak ezek, mint azon hatalmas fa, melynek még törzsöke, ágai és galyai megvannak, de rejtett magvában beteg, így gyökerökben betegek ezen államok is a titkos társulatok tagjainak láthatlan működése következtében, és a titkosan rágódó féregtől halálra vannak kárhoztatva. A titkos társulatok e veszélye azonban még nagyobb lesz az által, hogy a szabadkőművesség mindenütt, a hol csak az államrenddel harczban áll, összes benső fegyelmét

mindig jobban elveszti, és talán akarata ellenére alkalmat szolgál sok más titkos szövetkezésekre, melyekben forradalmak készülnek a titkos összekülvők minden eszközeivel. Bizonyítja, ezt Keller történetírójok,¹⁾ meg a Latomia²⁾.”

Így ír Ketteler legújabb röpiratában³⁾, ki másik idézett füzetében állítja: „A titkos társulatokból csíráznak mindazon alattomos társaságok, melyek az egész európai államrendszert aláássák. A forradalomnak egész hatalma a titkos szövetéseken alapszik . . . Mióta a társulatok ily kiterjedést és szervezetet nyertek, minden állam, az úgynevezett művelt országokban, folytonos lázas rázkódtatásban van. — Ha nem léteznének más indító erők, mint csak azok, melyek külsőkép támadnak s nyíltan felismerhetők, úgy könnyen le lehetne győzni a politikai nehézségeket. A népeknek egész nyilvános politikai élete, azok vitatkozásai politikai lapjaikban, tárgyalásai nagy politikai testületeikben, nagyrészt mind roppant hazugság s valótlanság, mert nem mondanak ki mindent, tetetik magokat, mintha abban volna a dolog egész súlya, miről beszélnek s tárgyalnak; holott az egész megmérhetlen befolyás, mely a nyilvános viszonyok alakulásakor a titkos társulatokból ered, mint nem létező elhallgattatik. A

¹⁾ Geschichte der Freimaurerei. 219. 1

²⁾ Latomia. 1865. 308. 314. 1.

³⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche. 1873. XIII.

titkos társulatok az egész nyilvános életet sok tekintetben nagy igaztalansággá változtatják át.”¹⁾ Mindebből eléggé kiderül, hogy oly hatalmas szövetséget, mely az egyedet szabadságától s emberi méltóságától megfosztván bilincsekbe veri, a családok feldúlására tör, az ifjúság nevelését semmivé teszi, a hozzája nem tartozó egyének állampolgári jogaira sérelmes, minden állami ellenőrzés alól kivonja magát, a nép szabadságát veszélyezteti, és magát az államot vagy uralmába keríti, vagy tönkre veri: rendezett államban nem tűrhetni.

¹⁾ Lehet-e hívő ker. szabadkőműves? 1866. 85. 1.

VIII.

Becsületes fogás.

A szabadkőművességnek ily szellemű, irányú és célú titkos társulatait, az egyháznak szükségképen roszalni, kárhoztatni és tiltani kellett. Azonban a „becsületesség” mezébe burkolódzott kőművesek utolsó időkben még egy cselhez folyamodtak. Hogy tudniillik titkos szövetségüket mérőben ártatlan „jótékonyági egyletnek” tüntethessék fel, azt szerették volna nem régiben elhitetni a világgal, mit ma is széltiben híresztelnek, hogy maga IX. Pius pápa is szabadkőműves volt fiatal korában, egy páholynak valóságos beesküdütt. E rágalom által azt akarák elhitetni a gyanútlanokkal, hogy a titkos társulatokat maga a sz. Szék is helyesli és pártolja.

De a „becsületes” emberek kudarczot vallottak. A szent Atya e gyalázatos rágalmat még 1849. ápril 20-án tartott allocutiójában nyílsan és ünnepélyesen megczáfolta, így szólván:

„Azon számtalan cselhez, melyeket az egyház ellenségei folytonosan használnak, hogy kivált a nem óvatosakat és járatlanokat az egyház kebeléből kiszakítsák és elragadják, azon sértő és undok rágalom is járul, melyet személyünk ellen intézni és költeni nem pirulnak. Mi ugyan, érdemtelen helytartója Annak, ki midőn szidalmazták nem szitkozódott, midőn szenvedett nem fenyegetődött, a legkeserűbb szidalmakat is teljes békével szoktuk viselni, s üldözőink és rágalmazóinkért folytonosan imádkozunk. De minthogy az oktanoknak is úgy tartozunk mint az okosoknak, és minden ember üdvét kell munkálnunk, nem tehetjük, hogy főkép a gyengék botránykozásának meggátlása tekintetéből ezen gyülekezetekben meg ne czáfoljuk azon hamis és aljas rágalmat, mely némely legújabb hírlapokban alázatosságunk pedig hihetetlen iszonynyal teltünk el, midőn ezen koholmányt olvastuk, melylyel ellenséges érzelmű emberek Rajtunk és az apostoli Széken mély sebet vágni törekednek: mégis félnünk kell, hogy e rút hazugságok valahogyan sérelmet ejthetnek Rajtunk és az igazság e fő tanszékén, melyre minden érdem nélkül emelttünk. Mi ugyan Isten különös irgalmából Üdvözítőnk ezen isteni szavai-

val élhetnénk: „Én nyilván szóltam a világnak, nem beszéltem semmit.,, Most mégis időszerűnek tartjuk, tisztelendő testvérek, ismét azt mondani és hangoztatni, a mit főleg 1847. december 13-án tartott allocutióinkban kijelentettünk, miszerint ellenségeink, hogy a katolikus vallás igaz és termék tanát annál könnyebben meghamisíthassák, és másokat rászedhessenek s tévútra vihessenek, mindent kigondolnak, mindenképen fondorkodnak és áskálódnak, csakhogy valamikép az apostoli Szék is esztelenségökben részt venni s azt pártolni látszassák.”¹⁾)

¹⁾ „Ad ceteras innumeras fraudes, quibus catholicae Ecclesiae inimici continenter utuntur, ut incautos praesertim et imperitos ab ipsius Ecclesiae sinu avellant et abripiant, etiam ac turpissimae accedunt calumniae, quas in personam Nostram intendere et comminisci non erubescunt. Nos quidem nullis licet Nostris meritis Illius hie in vicariam gerentes operam, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, acerbissima quaeque convicia in omni patientia ac silentio perferre, et pro persequentibus et calumniantibus Nos orare nunquam omisimus. Verum cum debitores simus sapientibus et insipientibus, omniumque salutis consulere debeamus, haud possumus, quin ad praecavendam praesertim infirmorum offensionem, in hoc Vestro Consessu a Nobis reiiciamus falsissimam illam, et omnium deterrimam calumniam, quae contra Personam humilitatis Nostrae per recentissimas quasdam ephemerides est evulgata. Etsi vero incredibili horrore affecti fuimus, ubi illud commentum legimus, quo inimici homines Nobis et Apostolicae Sedi grave vulnus inferre commoliuntur, tamen nullo modo

A kőművesek ezen és hasonló eljárásából kiderül, hogy először, mily értéke van a szabadkőművesi credo azon egyetlen hitágazatának: „légy becsületes ember”; és másodszor, mily jogosan nyilváníták 1827-ben az amerikaiak számtalan gyűléseken, melyek a kőművesek ellen az unió minden államaiban tartattak, hogy „a szabadkőműveseknek senki hitelt nem adhat.”¹⁾

vereri possumus, ne ehismodi turpissima mendatia vei leviter offendere queant supremam illam veritatis Cathedram et Nos, qui nullo meritorum suffragio in ea collocati sumus. Et quidem singulari Dei misericordia divinis illis Nostri Redemptoris verbis uti possemus: „Ego palam loquutus sum mundo . . . et in occulto loquutus sum nihil.” Atque hic, Venerabiles Fratres, opportunum ducimus ea ipsa iterum dicere ét inculcare, quae in Nostra praesertim Allocutione ad vos die 13. Decembris 1847. habita declaravimus, inimicos scilicet homines, quo facilius veram germanarum catholicarum religionis doctrinam eorumpere, aliosque decipere et in errorem inducere queant, omnia comminisci, omnia moliri, omnia conari, ut vei ipsa Apostolica Sedes eorum stultitiae particeps et faulrix quodammodo appareat.”

¹⁾ Le Courier des Etats-Unis. Új-yorki lap. Ségur. Die Freimaurer. 1870. 5. 1.

Befejezés.

Lehető leghűbben lefestettük a szabadkőművesség igazi képét. Eléggé megismerhette minden előítéletektől szabad olvasó a titkos társulatok szellemét és rendeltetését; mily irányban működik a kőműves-szövetség a vallás, politika és társadalom mezején. Hogy valódi szabad államokat csak keresztény népek alkothatnak, annak igazságát mind a hajdankori államoknak, mind pedig valamennyi mai nemkeresztény népnek történelme bizonyítja: mert hiszen az igazi szabadság és tiszta jogosság eszméit csak a kereszténység ismertette meg a világgal.

A pogány szabadkőművesség minden szentnek, minden jognak, minden szabadságnak, igaznak, jónak és szépnek lerontására és megsemmi-

sítésére törekszik; tehát méltán nyilváníthatjuk istentelennek, embertelennek, államveszélyesnek és társadalomellenesnek.

Láttuk mind az általános okokat, mind a különös indokokat, melyeknél fogva az egyház a szabadkőművességet kezdettől fogva a mai napig folytonosan roszalta és tiltotta. Elégséges okok voltak-e a sz. Szék okmányaiban felsorolt pontok arra, hogy a pápák a titkos társulatokat kárhóztassák, megítélhette az olvasó, kivált ha azok megvilágítására magoknak a szabadkőműveseknek tulajdon nyilatkozatait is tekintetbe vette.

Tényeket hordtunk fel mindenkor, és adatokkal éltünk szándékosan. Ezen tények nem költöttek. Meg vannak nevezve az illető időszakok, s fel vannak jegyezve az okmányok, könyvek és lapok; és e füzethez tartozó függelékben a bűvárkodó olvasó elé állítatnak a sz. Széknek általunk idézett eredeti, teljes szövegű okmányai; a szabadkőművesek által írt műveket és szerkesztett lapokat s folyóiratokat, melyekre minduntalan utaltunk, mindenki megszerezheti; és így tökéletesen meggyőződhetik arról, hogy nincsen megcsalva.

Ha ez lett volna szándékunk, bizonyára nem léptünk volna az adatok és tények országába. Ez esetben az elmélet köréhez menekülve, pompás és szépen hangzó szavakat választottunk volna, s megkísérlettük volna a képzelmet lekötni és az érzéseket felizgatni; oly állásba helyezkedtünk

volna, melyben az író sohasem létezett tárgyakról sokat beszélhet, s csekély fáradság mellett az ész termékenységét és a képzelem káprázatát ragyogtathatja. Mi azonban fáradságosabb, és ha talán nem oly fényes, de bizonyosan hasznosabb feladatot tűztünk ki magunknak.

E füzet írásánál semmi más czél nem lebegett szemünk előtt, mint jóakarató felvilágosítással szolgálni. A páholyok száma ártatlan népünk közt egyre szaporodik, pár év óta a kőművesek Magyarországon is felütötték tanyájokat. Amié páholyok csak ott nyílhatnak, hol tagokat szerezhetnek; ki azonban a szabadkőművesség kártékony természetével, istentelen és államveszélyes elveivel, társadalomellenes irányával és törekvéseivel tisztában van, szerencsésen megmenekedhetik a törtől. Tudjuk ugyanis, hogy legtöbbször jótékonyági társulatnak vélvén a titkos szövetséget, jóhiszemmel, gyanútlanul lépnek a páholyokba.

E felvilágosításnak eredménye annál nagyobb és öröndetesebb lesz, minél több jólelkű magyar emberhez juthat. Hogy sikere minden esetre lesz, arról nem enged kételkednünk a belga ügy.

Midőn 1837-ben a belgiumi Grentben új páholyt nyitottak, a belga püspökök együttesen rövid de erélyes pásztorlevelet hirdettek ki a szószékekről, melyben tévesnek nyiváníták azon nézetet, mintha a hívek lelkiismeretök sérelme nél-

kül páholyokba léphetnének; és nyomatékkaal hangsúlyozák, hogy a pápák kárhoztató ítéletei ép úgy érintik a belga páholyokat, mint a más országiakat.

Ezen eljárás mindenfelé igen nagy feltűnést okozott; némelyek ildomtalannak állíták, a gyávák pedig politikai hibának; de alap nélkül, mert hogy eredménye lett, és pedig kedvező mind a vallásra mind a nemzetre, a belga páholyok statistikája legfényesebben igazolja. Ugyanis 1837-ben, midőn az éber püspökök felszóaltak, Belgium harminczöt páholyt számlált; e szám 1852-ben huszonháromra olvadt le; Van Dalen 1869-ik évi szabadkőműves évkönyve szerint pedig a mindkét brüsseli nagypáholyhoz csak tizennyolcz páholy tartozik.

A jóakaratóu figyelmeztetés és felvilágosítás, bármily uton történik, használhat az emberiségnek. A hívekre nézve semmi sem lehet üdvösebb, mint határozottan és bizonyosan tudniok, hogy míg az egyház fiai lenni és maradni akarnak, szabadkőművesekké nem lehetnek. A történelem tanúsága szerint mindig azon idők voltak a legsiralmasabbak, midőn a jóakarát és nemes érzés a keresztényellenes velleitások és irányzatoktól nem volt tisztán elkülönítve, hanem mindkét irány bütalanul karöltve járt; mert ily korban könnyebben el engedek a jóhiszeműek magokat csábítatni. Más részt pedig arra tanít a történet, hogy szerencsésebb állapotra mindig csak akkor

virradtak a nemzetek, midőn a tévelyt minden polgár tévelynek, a rosztat rosznak, a veszélyt veszélynek tudta és tartotta.¹⁾

Ennélfogva, minthogy a szabadkőművesség téves és rosz elvű, minden tekintetben veszélyes szövetség, azt kívánjuk az államtól, Kettellelrel szólva:

hogy „először, az állam minden titkos társulatot a büntető törvény által eltiltson;

másodszor, hogy a kőművességre nézve minden kivételes törvény megszűnjék, és ő is az általános törvények alá és a rendes közigazgatási hatóságok ellenőrzése alá helyeztessék, mint a többi politikai egyletek;

harmadszor, hogy a páholyok feletti állami felügyeletet csak oly tisztviselők gyakorolják, kik a szabadkőművességhez nem tartoznak.”²⁾

Különösen pedig azt kívánjuk, illetőleg arra figyelmeztetjük a kormányt, hogy a kőművesek pártfogásában ne utánozza III. Napóleont, ki nek „kiváló protectiója alatt örvendetes eredményről” beszélhetett a testvéreknek az 1869. június 1-jén tartott általános gyűlésen Mellinet nagymester³⁾; ki e téren is utánzá nagybátyját, I. Napóleont, ki alatt „a kőművesség Francia-

¹⁾ Period. Blätter. 1872.

²⁾ Die Katholiken im Deutschen Reiche. 1873.

³⁾ Period, Blatter. 1872.

országban legfényesebb korszakát kezdé élni¹⁾; ki az államtanácsban avval vigasztala magát és országát: „Ha a kőművességet protegálok, nem kell tőle félnem; akkor ő függ tőlem, nem pedig én tőle²⁾”; és ki sz. Ilona szigetén orvosának kijelenté: „Azért kegyeltem őket, mert mindenképen a pápa ellen küzdöttek.”³⁾ Egyiken sem volt Isten áldása, egyik sem halhatott meg országában.

Végre a szabadkőművességtől azt kívánjuk, hogy mondjon le tökéletesen a titkos szövetség jellegéről, és a testvérek a közös törvény alapján becsületes és nyílt harcot vívjanak velünk, továbbá ne veszélyeztessék és ne zavarják a kölcsönös bizalmat s a teljes nyíltságot.

A bizalom, mely az emberi közlekedésben oly végtelen nagy kincs, lényegesen teljes kölcsönös ismereten alapszik. Ha oly emberrel van dolgunk, kiről gyanítanunk kell, hogy titkos társulathoz tartozik, és előttünk sokat elrejt és titkol, lehetetlen ahhoz benső bizalommal viseltetnünk. Ellenkezik ez az ember természetével s azon természeti törvényekkel, melyeken a bizalom alapszik. Ha bármely társaságban találkozik csak egy is kiről fel kell tenni, hogy az valamely titkos szövetség által a nyíltság és igazmondásban

¹⁾ Findel. Gesch. d. Fr.

²⁾ Bauhütte. 1866. 283. sz.

³⁾ Bauhütte. 1866. 283. sz.

akadályoztatik, a közlekedés már zavarva van. Most, midőn a szabadkőműves társulat majdnem minden körben képviselőkkel bír, a szabad polgárok mindenütt, minden összejövetelnél ily szárandó helyzetben vannak. Félnünk kell mindig, hogy talán van köztünk olyan, ki nem oly nyíltsággal fejezheti ki érzelmeit, mint a társaság többi tagja; ki társulati kötelmek és nézetek által van lekötve, kinek e miatt minden beszédnél tartózkodnia kell, kinek azt sem szabad kimondania, hogy ő kőműves.¹⁾

Ezt a társadalom nevében és javára kívánjuk a kőművesektől. Az ő saját üdvökre pedig azt óhajtjuk, nyíljanak meg szemek, míg nappal van, és vallják meg a bölcsesl: „Eltévedtünk az igazság útjáról s az igazság világossága nem fénylik nekünk, se az értelem napja nem támadt fel nekünk. Elfáradtunk a gonoszság és veszedelem útján, és nehéz utakon járunk, az Úr útját pedig nem tudjuk.”²⁾ Ezen észretérés a kőműves-ségnek nemcsak üdvére, de becsületére is válik.

Záradékul, mi minket illet, erős meggyőződésünket fejezzük ki, ha állítjuk, hogy minél jobban megismeri az emberiség a kőműveseket, kik csak setétben munkálkodhatnak, nap keltével pedig üregeikbe bújnak, annál kevésbbe félhet tőlök, mert meg van írva: „Setétséget parancsolsz Uram

¹⁾ Lehet-e hívó keresztény szabadkőműves ?

²⁾ Bölcsesség könyve. V. 6. 7.

és éj van, mely alatt mind kimennek az erdei vadak, oroslány ordító kölykei, hogy ragadoz-
zanak és magoknak eledelt keressenek. Fölkel a
nap és összegyűlnek s hajlékaikba helyezkednek.
Kimegy az ember munkájára és dolgára nap-
estig.”¹⁾)

¹⁾ 103. Zsoltár. 20—30. vers.